

SUOMALAISEN
LAKIMIESYHDISTYKSEN
JULKAISUJA
B-SARJA
N:o 92

SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN
JULKAISUJA B-SARJA N:o 92

MIKAEL LIVSON

YKSITYISEN KOTIRAUHAN
RIKOSOIKEUDELLINEN SUOJA
SUOMEN OIKEUDEN MUKAAN

DER STRAFRECHTLICHE SCHUTZ DES PRIVATEN
HAUSFRIEDENS NACH DEM FINNISCHEN RECHT

ZUSAMMENFASSUNG

YKSITYISEN KOTIRAUHAN
RIKOSOIKEUDELLINEN SUOJA
SUOMEN OIKEUDEN MUKAAN

KIRJOITTANUT

MIKAEL LIVSON

HELSINGIN YLIOPISTON RIKOSOIKEUDEN DOSENTTI

Vammala 1958
Vammalan Kirjapaino Oy.

ALKULAUSE.

Kotirauha on ikivanha Pohjolan kansojen oikeuskäsite. Kotirauhan rikkomisesta meillä on ollut rangaistussäännöksiä jo 1200-luvulta lähtien. Oikeushistoriallisia julkaisuja lukuunottamatta kotirauharikos on kuitenkin jäänyt varsin vähäisen huomion kohteeksi tieteisopillisessa kirjallisuudessamme. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yksityiseen kotirauhaan kohdistuvan rikoksen teonolemus sellaisena, kuin se on ollut, ja sellaisena, kuin se esiintyy rikoslaissamme ja oikeuskäytännössämme niine uusine piirteineen, jotka sen kuvaan ovat syntyneet 1900-luvun taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen aikana.

Helsingissä, helmikuussa 1958.

Mikael Livson.

SISÄLLYSLUETTELO:

<i>Alkulause</i>	s.	7
<i>Sisällysluettelo</i>	s.	9—14
<i>Kirjallisuusluettelo</i>	s.	15—18
<i>Lyhennyksiä</i>	s.	18

I. LEGISLATIIVINEN HISTORIAKKI

Maakuntalakien rangaistussäännökset kotirauhan rikkomisesta, s. 19—21. — Teon objektiivinen puoli, s. 19. — Teon subjektiivinen puoli, s. 19—20. — Maakuntalakien kotirauhapiiri, s. 20. — Kotirauharikos rauhavalalainsäädännössä, s. 20—21. — Yleisten maanlakien ja kaupunkilain aikakausi (n. 1350—1736), s. 21—22. — 1734-vuoden lain rikoskaaren XX. luvun 1 §:n säännös, s. 22. — Mainittu säännös ei millään tavalla muuttanut kotirauharikoksen teonolemusta aikaisemmasta, s. 23. — Kustaa III:n kuninkaallinen asetus 1779, s. 23. — 26. 11. 1866 ann. asetus »taposta ilman kuolettamisen aikomusta j.m. —», s. 23—24. — RL:ssä on omaksuttu se periaate, että rauhan rikkominen toisen kodissa on rangaistavaa, vaikkei siihen liittyisikään mainittua tarkoitusta, s. 24—25. — Milloin teko on tehty k.o. tarkoituksessa, niin teko muodostaa silloin n.s. kvalifisoidun kotirauharikoksen, s. 25. — N.s. laitonta kotietsintää ei käsitellä tässä tutkimuksessa, s. 26. — Syy edelliseen, s. 26—28. — Yksityisen kotirauhan rikkomista ei myöskään ole n.s. väkivaltainen kotirauhan rikkominen (RL 23:3 ja 3a §), s. 28. — Tutkimuksen kohteina ovat RL:n säännökset s. 28—29. — Kotirauharikos Ruotsin, Tanskan, Norjan, Saksan ja Englannin oikeudessa, s. 25, viite 11.

II. KOTIRAUHANRIKOKSEN OIKEUDELLINEN LUONNE s. 30—35

Rikoksen oikeudellinen luonne määräytyy loukatun oikeushyvänsä mukaan, s. 30. — Mielipidettä, jonka mukaan kotirauharikos loukkaa yleistä järjestystä, ei voida pitää oikeana, s. 31. — Siitä, että jokin rikos julistettiin rauhanvalarikokseksi, ei voida mitään päätellä rikoksen oikeudellisesta luonteesta, s. 32. — *Forsman, Serlachius-Särkilähti ja v. Liszt* pitävät kotirauharikosta lähinnä vapautteen kohdistuvana rikoksena, s. 32—33. — *Rosenfeldin* mukaan kotirauharikos loukkaa yksinomaan juuri henkilökohtaista vapautta, s. 33. — Perustelut, jotka osoittavat tämän käsityksen virheelliseksi, s. 33—34. — Hallinta ei ole kotirauharikoksen välitön kohde, vaan sen teonolemukseen kuuluva edellytys, s. 34. — Kotirauhanrikoksen oikeudellista luonnetta ei voida määritellä poikkeamalla asiain historiallisesta kulusta, s. 35. — Tämä osoittaa, että loukattuna suojelusobjektina on tosiasiallinen rauhantila kotirauhapiiriin käsittämässä kohteissa, s. 35. — Vieraat teoreettiset rakennelmat ovatkin ajautuneet karille, s. 35.

III. YKSITYINEN KOTIRAUHAPIIRI s. 36—45

N.s. hiljaiselon aikakausi, s. 36. — Aikamme taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys on muuttanut kotirauhapiiriä aikaisemmasta, s. 36—37. — Talo nauttii kotirauhasuojaa siihen katsomatta, onko se asuttu tai ei, s. 37. — Näin siinäkin tapauksessa, ettei se ole varattu pelkästään asumistarkoitukseen, vaan sitä käytetään esim. konttori- tai liikehuoneistona tahi tehtaana, s. 37—40. — Oikeuskäytännössä on asetuttu myönteiselle kannalle mainittujen paikkojen kotirauhasuojaan nähden, s. 38—39. — Ruotsin v. 1953 ehdotuksessa rikoskaareksi 2. luv. 6 §:ssä myös työhuone on eräin varauksin nimenomaan luettu kotirauhapiiriin kuuluvaksi, s. 39—40. — Kotirauhan ulottuvaisuusala *Bindingin* mukaan, s. 40. — Sveitsiläisessä oikeudessa myös avoimet työpaikat ovat kotirauhalla suojeltuja, s. 40. — Liikehuoneistot, tehtaat ja muut työpaikkoina käytetyt suojat ovat kotirauhalla suojeltuja myös esim. lakon, työsulun tai muun syyn johdosta vallitsevan työseisauksen aikana, s. 40—41. — Vuokratalon asukkaan kotirauhapiiri, s. 41—42. — RG:n tätä

valaiseva tuomio, s. 41. — Talon asukkaat eivät toisiinsa nähden nauti kotirauhasuojaa yhteiskäytössä olevissa tiloissa, s. 41. — Ruotsin HD:n tätä koskeva tuomio, s. 42. — Hotellivieraan ja alivuokralaisen kotirauhaoikeus, s. 42—43. — Asuntovaunun ja jopa telttakin on katsottava kuuluvan kotirauhapiiriin, s. 43. — Myös varsinaisen tontin ulkopuolella oleva, mutta siihen rajoitettu alue saattaa olla määrätyissä tapauksissa kotirauhalla suojeltu, s. 44. — Kuinka laajalle kotirauhan voidaan katsoa ulottuvan esim. huvila-alueella?, s. 44. — Vain taloon kuuluva tontti nauttii kotirauhasuojaa, ei sitävastoin esim. varastointiin käytetty tontti tai muu avoin varastointi- tai työpaikka, s. 44—45. — Kotirauhasuojasta aluksella, s. 45. — Onko laivahyttiä pidettävä — asuntona — ?, s. 45.

IV. KOTIRAUHAN HÄIRITSEMISTAVAT s. 46—55

a) Tunkeutuminen toisen kotirauhapiiriin.

Teon objektiivinen ja subjektiivinen puoli, s. 46—47. — Tahallisuuteen ei kuulu tarkoitus rikkoa kotirauhaa, s. 47. — Tahallisuuteen riittää *dolus eventualis*, s. 47.

b) Poistumiskäskyn noudattamatta jättäminen toisen kotirauhapiirissä.

Milloin teko täyttynyt?, s. 48. — Kysymyksessä n.s. epävarsinainen laiminlyöntirikos, s. 48. — Tämän laiminlyöntin subjektiiviset edellytykset, s. 49.

c) Sisään hiipiminen tai kätkeytyminen toisen kotirauhapiiriin.

Teon objektiivinen ja subjektiivinen puoli, s. 49. — N.s. kvalifisoitu kotirauharikos, s. 40—50. — Miten on ratkaistava tapaus, jossa kaksi yhdessä rikkovat kotirauhan, toisen heistä ollessa syyntakeeton?, s. 51—53. — *Forsman*: tavallinen kotirauharikos, s. 52. — *Serlachius-Särkilähti*: kvalifisoitu kotirauharikos siitä huolimatta, s. 52. — On asetettava jälkimmäisen mielipiteen kannalle, s. 53. — Syyt tähän, s. 53. — Kysymykseen voi tulla myös välillinen tekeminen, s. 54. — Kvalifisioimisperusteiden yhtyminen vaikuttaa rangaistusta enentävästi rangaistusasteikon puitteissa, s. 54. — Tämä tapaus on verrattavissa RL 28 luv. 2 §:n säännökseen törkeästä varkaudesta, s. 55.

V. KOTIRAUHARIKOKSEN OIKEUDENVASTAISUUS s. 56—68

Mitä on oikeudenvastaisuus?, s. 56. — Missä suhteessa ovat toisiinsa tunnusmerkistönmukaisuus ja oikeudenvastaisuus?, s. 57—58. — Eri mielipiteet tästä, s. 57—58. — RL 24 luv. 1 §:ssä oikeudenvastaisuus on ilmaistu teon tunnusmerkistössä, s. 58. — Mitä ymmärretään sanonnoilla *ilman laillista syytä ilman syytä ja ilman otollista aihetta* edellämainitussa säännöksessä?, s. 58. — Mainituista sanonnoista voidaan päätellä, ettei laki suo kotirauhaan oikeutetulle absoluuttista suojaa, s. 58. — Kaikissa tapauksissa on ydinkysymyksenä tekoa arvosteltaessa, kummalla on parempi oikeus puolellaan, sillä, joka vetoaa kotirauhaoikeuteen, vai sillä, jonka väitetään kotirauhaa rikoneen, s. 59. — Minkäänlaista yleistä sääntöä ei voida antaa niistä perusteista, jotka poistavat teon oikeudenvastaisuuden ja rangaistavuuden, s. 59. — Esimerkkeinä voidaan mainita eräät julkisoikeudelliset määräykset, s. 59. — Kotietsintä, s. 59. — UL 3 luv. 30 §, s. 60. — Poliisimiehen valta virkatehtävää suorittaessaan, s. 60. — Hätävarjelus, s. 61. — Pakkotila, s. 61. — Suostumus, s. 62. — Talonomistajan oikeudesta, s. 62. — Kun tunkeutuminen tapahtuu luvallisessa tarkoituksessa, niin siitä ei ehdottomasti vielä seuraa, että tunkeutuminen toisen asuntoon ei olisi oikeudenvastainen, s. 62. — Rikkooko ravintolavieras kotirauhan kieltäytymällä poistumasta ravintolasta?, s. 63. — Siitä, että ravintola on määrättyssä mielessä yleinen paikka, ei vielä voida päätellä mitään siihen nähden, nauttiiko se kotirauhasuojaa tai ei, s. 64. — Ravintolavieras nauttii kotirauhasuojaa ravintoloitsijaa vastaan vain siinä tapauksessa, että hän on saanut ravintolasta huoneen tai huoneet yksinomaiseen käyttöönsä, s. 64—65. — Muuten on ravintola verrattavissa liike- tai konttorihuoneistoon, s. 65. — Kysymys siitä, syyllystyykö kotirauharikokseen se, jolla työ- tai palvelussuhteen perusteella on oikeus oleskella toisen asunnossa, kieltäytyessään sieltä poistumasta, saatuaan käskyn poistua sieltä?, s. 65—66. — Aviopuolisoiden kotirauhaoikeus toistensa suhteen ja kolmanteen henkilöön nähden, jonka toinen heistä on kutsunut puolisoiden kotiin, toisen käskiessä vierasta poistumaan sieltä, s. 66. — *Melior est conditio prohibentis*, s. 67. — Poikkeus tästä säännöstä, s. 67—68.

VI. KOTIRAUHAOIKEUDEN HALTIJA s. 69—73

Kotirauhaoikeuden haltijana on se, joka hallitsee kotirauhalla suojeltua kohdetta, s. 69. — a. Vuokralaisen kotirauhaoikeus, s. 70. — b. Kotiapulaisen kotirauhaoikeus, s. 70—71. — c. Kotirauhaoikeudesta perhepiirissä, s. 71—72. — d. Perillisen kotirauhaoikeus, s. 72—73. — e. Konkurssivelallisen kotirauhaoikeus, s. 73.

VII. ASIANOMISTAJA s. 74—79

Yksityisen kotirauhan rikkomista on pidettävä asianomistajarikoksen perustyyppinä, s. 74. — Asianomistajakäsitteen määrittely, s. 74—76. — Asianomistajana on vain kotirauhaoikeuden haltija, s. 76. — Asianomistajia eivät ole isännän talonväkeen kuuluvat henkilöt, s. 76. — RL 8:4, s. 77. — Ketä on pidettävä asianomistajana kysymyksen ollessa juriidisesta henkilöstä, sitä itseään vai sitä tai niitä fyysillisiä henkilöitä, jotka toimivat sen puolesta?, s. 77—79.

VIII. HÄTÄVARJELUKSESTA KOTIRAUHAN SUOJELEMISEKSI s. 80—86

RL 3 luv. 7 §:n säännös, s. 80. — Hätävarjelukäsitteen tarkastelua, s. 81. — Tapaukset, joissa hätävarjelua ei voida käyttää kotirauhapiirissä, s. 81. — Mistä puolustuksen määrä hätävarjeluksessa on riippuvainen?, s. 81. — Sanonta — käyttänyt enemmän väkivaltaa kuin mitä hätä vaati —, s. 83. — Pari oikeustapausta tästä, s. 83—85. — N.s. suhteellisuusperiaatteen varaukseton soveltaminen johtaa tuloksiin, joita ei voida hyväksyä, s. 85. —

IX. KONKURRENSSI s. 87—95

Kotirauharikos on n.s. jatkuva rikos, s. 87. — Johtopäätöksiä tästä, s. 87—88. — Missä suhteessa kotirauharikos on konkurssia silmälläpitäen niihin muihin rikoksiin, jotka on tehty kotirauhaa rikottaessa?, s. 88. — Kysymyksen tarkastelua oikeustapausten valossa, s. 88—90. — Tekoykseyttä (ideaalikonkurssia) ei voida päätellä pelkästään siitä, että teot on tehty

samanaikaisesti, s. 91. — Poikkeuksena tästä ne tapaukset, joissa joku tunkeutuessaan toisen kotiin samalla teolla tekee jonkun muun rikoksen, s. 91. — Kotirauharikos ja vahingonteko, s. 92. — RL 28 luv. 2 §:n 1 mom. 5 ja 6 kohta ja 24 luv. 1 §:n 1 mom. ovat toisiinsa lainkonkurrenssin suhteessa, s. 93. — RL 24 luv. 1 §:n 3 mom. mainittu teko ei sitävastoin sisälly törkeän varkauden tunnusmerkistöön, s. 93. — Jos tunkeutuminen kotirauhapiiriin on tapahtunut muussa kuin kotirauhan rikkomisen tarkoituksessa ja tunkeutuminen muodostaa sitä seuraavan teon kanssa yhtenäisen toiminnan, niin kysymyksessä on ideaalikonkurrenssi, s. 93—94. — Yleissääntö kotirauharikoksen konkurrenssisuhteesta muuhun rikokseen, s. 94. — Kotirauharikos saattaa esiintyä myös jatkettuna rikoksena, s. 94—95. — Yksinkertainen ja kvalifisoitu kotirauharikos voivat muodostaa jatkettun rikoksen, s. 95.

X. TILASTOLLINEN KATSAUS	s. 96—97
<i>Zusammenfassung</i>	98—111

KIRJALLISUUSLUETTELO

- Alanen, Aatos*: Hätävarjelus yksityisen käyttämänä oikeussuojakeinona. Helsinki 1925.
- » — Objektiivisen vaaran käsite rikosoikeudessa. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 11. Helsinki 1937.
- » — Yleinen oikeustiede. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 26. Turku 1948.
- Beling, Ernst*: Die Lehre vom Verbrechen. Tübingen 1906.
- Berner, Albert*: Lehrbuch des deutschen Strafrechtes. Leipzig 1895.
- Binding, Karl*: Die Normen und ihre Übertretung I. Leipzig 1872 — II. Leipzig 1877.
- » — Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts. I Bd. Leipzig 1902.
- Ebermayer—Lobe—Rosenberg*: Strafgesetzbuch. Bd. 1. Berlin W 1954.
- Forsman, Jaakko*: Anteckningar enligt föreläsningar öfver de särskilda brotten. Andra avdelningen, fjärde upplagan, utgiven av Brynolf Honkasalo. Helsingfors 1938.
- Frank, Reinhard*: Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich. 18 Aufl. Tübingen 1931.
- Granfelt, O. Hj.*: Straffprocessrätt. Föreläsningar. I. Helsingfors 1908 o. 1910.
- » — Lärobok i straffprocessrätt. Helsingfors 1925.
- Grottenfelt, Julius*: Kommentar till strafflagen. Allmänna delen. Helsingfors 1913.
- Hafer, Ernst*: Schweizerisches Strafrecht. Bs. Teil I. Berlin 1937.
- Hagströmer, Johan*: Anteckningar i allmänna straffrättens speciella del. Uppsala 1936.
- Harris, Seymour F.*: Principles and practice of the criminal law. London 1950.
- Heidemann, Leo*: Die widerrechtliche That und der schuldhafte Wille beim einfachen Hausfriedensbruch. Dissertation. Greifswald 1896.
- v. Hippel, Robert*: Lehrbuch des Strafrechts. Berlin 1932.
- Holmbäck—Wessen*: Svenska landskapslagar. Tolkade och förklarade för nutidens svenskar. Stockholm 1933—1946.
- Hemmer, Ragnar*: Om straffbarheten av förberedelse och försök till brott enligt Sveriges medeltidslagar. JFT 1928.

- Hemmer, Ragnar*: Hemfridens lokala utsträckning enligt svensk landskapsrätt. SvJT 1945.
- » — Suomen oikeushistorian oppikirja I. Helsinki 1950.
- Honkasalo, Brynolf*: Sikiönlähdettäminen de lege lata et de lege ferenda. Helsinki 1936.
- » — Erinäiset rikokset. Hämeenlinna 1944.
- » — Suomen rikosoikeus. Yleiset opit I—II. Helsinki 1948—1949.
- Hälschner, Hugo*: Das gemeine deutsche Strafrecht. II Bd. Bonn 1887.
- v. Ihering, Rudolph*: Geist des römischen Rechts auf den verschiedenen Stufen seiner Entwicklung. II. Leipzig 1894.
- Jauer, Paul*: Der Hausfrieden und seine besondere Berücksichtigung im geltenden Schuldrecht. Dissertation. Münster i.W. 1931.
- Jäger, J.*: Der Hausfriedensbruch. Dissertation. Würzburg 1885.
- Kenny, Courtney Stanhope*: Outlines of criminal law. Cambridge 1922.
- Kiechle, Joseph*: Der Hausfriedensbruch. Ein Vergleich zwischen deutschem und englischem Recht. Dissertation. München 1934.
- Kjerschow, P.*: Almindelig borgerlig straffelov og lov om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttræden. Oslo 1930.
- Knoph, Ragnar*: Hensiktens betydning for grensen mellem rett og urett. Kristiania 1921.
- v. Liszt-Schmidt*: Lehrbuch des deutschen Strafrechts. 25 Auflage. Berlin und Leipzig 1927.
- Livson, Mikael*: Epävarsinainen laiminlyöntirikos (Delictum commissivum per omissionem). Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja n:o 36. Vammala 1949.
- » — Näennäinen rikoskonkurrenssi. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja n:o 64. Vammala 1954.
- de Loës, Charles*: Der Hausfriedensbruch auf der Grundlage des Entwurfes zu einem Schweizerischen Strafgesetzbuch und unter Berücksichtigung der kantonalen Gesetzgebung. Dissertation. Frankfurt a.M. 1920.
- Maurach, Reinhart*: Deutsches Strafrecht. Ein Lehrbuch. Bs. Teil. Karlsruhe 1956.
- Mayer, Max Ernst*: Der allgemeine Teil des deutschen Strafrechts. Lehrbuch I. Heidelberg 1915.
- Mezger, Edmund*: Strafrecht II. Bs. Teil. München und Berlin 1956.
- Nordström, J. J.*: Bidrag till den svenska samhälls-förfatningens historia II. Helsingfors 1840.
- Nölting, Wilhelm*: Der Hausfriedensbruch. Dissertation. Düsseldorf 1934.
- Osenbrüggen, Edvard*: Der Hausfrieden. Ein Beitrag zur deutschen Rechtsgeschichte. Erlangen 1857.

- Palme, W. A.*: Om det fortsatta brottet enligt gällande straff- och straffprocessrätt i Finland. Åbo 1943.
- Palmgren, Bo*: Målsägandens åtalsrätt. Helsingfors 1939. Juridiska Föreningens i Finland publikationsserie n:o 5.
- Rieffenberg, Walter*: Das Hausrecht, Dissertation. Hannover 1915.
- Rosenfeld, Ernst Heinrich*: Verbrechen und Vergehen wider die persönliche Freiheit. Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts. Bs. Teil. V Bd. Berlin 1905.
- Sauer, Wilhelm*: System des Strafrechts. Bs. Teil. Köln—Berlin 1954.
- Schmid, Walter*: Der Hausfriedensbruch nach dem Recht des Entwurfes zu einem Schweiz. Strafgesetzbuch (Art. 161) in vergleichender Darstellung mit dem geltenden deutschen Reichsstrafrecht und dem zürcherischen Strafrecht. Dissertation. Zürich 1921.
- Schlyter, C. J.*: Juridiska afhandlingar. Första häftet. Lund 1891.
- Schöffler, Oskar*: Die Träger des Hausrechts. Dissertation. Braunschweig 1919.
- Schönke, Adolf*: Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich. Kommentar. München und Berlin 1944.
- Schwarz, Otto*: Strafgesetzbuch. München und Berlin 1954.
- Serlachius-Särkilahti, Allan*: Suomen rikosoikeuden oppikirja II, 1. nide. 2. painos. Helsinki 1924.
- » — Suomen rikosoikeuden oppikirja. Yleiset opit. 6. painos. Julkaisseet B. A. Salmiala ja Brynolf Honkasalo. Hämeenlinna 1951.
- Sitzius, Matthias*: Das Vergehen des einfachen Hausfriedensbruchs. Dissertation. Kreuznach 1912.
- Sundström-Salmiala, Bruno A.*: Sotatuomioistuinprosessioikeus. I. Porvoo 1925.
- » — Varsinaisesta osallisuudesta rikoslain ja sotaväen rikoslain rangaitaviksi julistamiin varsinaisiin erikoisrikoksiin erittäinkin silmälläpitäen extraneusta. Porvoo 1926.
- Stephen, James Fitzjames*: A digest of the criminal law. London 1950.
- Thyren, Johan C. W.*: Principierna för en strafflagsreform. II. Brottsgreppets objektiva sida. Lund 1914.
- Tirkkonen, Tauno*: Suomen rikosprosessioikeus I. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja n:o 25. Vammala 1948.
- » — Suomen rikosprosessioikeus II. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja n:o 56. Helsinki 1953.
- Tulenheimo, Antti*: Luotto rikosoikeudellisena suojelusobjektina. Helsinki 1911.
- Wachenfeld, Friedrich*: Lehrbuch des deutschen Strafrechts. München 1914.
- Welzel, Hans*: Das deutsche Strafrecht. Berlin 1956.

Wilda, Wilhelm Eduard: Das Strafrecht der Germanen. Halle 1842.

Wüest, Konrad: Der Hausfriedensbruch mit besonderer Berücksichtigung der geltenden schweizerischen Strafgesetzbüchern. Dissertation. Luzern 1894.

Zehler, Friedrich: Der Hausfriedensbruch. Dissertation. Würzburg 1913.

KIRJALLISUUSLUETTELOSSA JA TEKSTISSÄ KÄYTETTYJÄ LYHEN- NYKSIÄ AIKAKAUSI-LEHDISTÄ JA OIKEUSTAPAUSSKOKOELMISTA.

E = Entscheidungen des Reichsgerichts (RG) in Strafsachen.

JFT = Tidskrift, utgiven av Juridiska Föreningen i Finland.

JFTbil. = Tidskrift, utgiven av Juridiska Föreningen i Finland. Bilaga.
Kort redogörelse för Kejsarliga Senatens Justitiedepartements
utslag och domar.

KKO = Korkeimman oikeuden päätökset ja tuomiot. Vuodesta 1929:
selostuksia ja tiedonantoja korkeimman oikeuden ratkaisuksista.

OO = Suomen Senaatin oikeusosaston päätökset ja tuomiot.

SvJT = Svensk Juristtidning.

I. LEGISLATIIVINEN HISTORIIKKI.

Vanhimmat tunnetut rangaistussäännöksemme kotirauhan rikkomisesta ovat Ruotsin maakuntalakien syntyajalta eli 1200-luvun alkupuolelta.¹ Niiden mukaan teko käsitti tunkeutumisen toisen kotiin ja väkivallan harjoittamisen siellä isäntää ja hänen väkeänsä kohtaan.² Teon objektiiviseen puoleen kuului lisäksi, että väkivallan kohteeksi joutunut sai surmansa tai häntä haavoitettiin tahi hänet lyötiin verille. Pelkkä tunkeutuminen toisen kotiin oli rangaistavaa suhtautumista vain siinä tapauksessa, että tunkeutuminen käsitti vahingonteon. Maakuntalaeille oli näet tunnusomaista, että teon rangaistavuus ehdottomasti edellytti ulkonaisen seurauksen syntymistä.³ Subjektiivisessa suhteessa tekoon kuului tarkoitus harjoittaa väkivaltaa toisen kodissa,⁴ oli pa tällainen tar-

¹ Vanhin näistä on Länsigöötanmaan n.s. vanhempi laki (Vg L I), jonka käsikirjoitus on 1280-luvulta. Siihen kuuluvat eri oikeussäännökset on koonnut *Birger Jaarlin* veli laamanni *Eskil* vuosina 1215—1227. Muiden maakuntalakien synnystä ks. lähemmin *Hemmer*, Suomen oikeushistorian oppikirja I, s. 13—18 ja *Holmbäck—Wessen*, Svenska landskapslagar.

² Maakuntalakeja seuranneessa rauhanvalalainsäädännössä talossa jopa tilapäisestikin olevat nauttivat kotirauhasuojaa.

³ Ks. tästä *Hemmer*, Hemfridens lokala utsträckning, SvJT 1945, s. 232. Ks. mannermaan samanaikaiseen germaaniseen oikeuteen nähden *Wilda*, s. 241: »Der Hausfriede sollte sicher stellen gegen gewaltsames Eindringen in die Behausung, und gegen Verübung von Gewaltthätigkeiten an den darin sich befindenden Personen und Sachen». Ks. myös *Osenbrüggen*, s. 6.

⁴ Pelkkä uhkaaminen ei ollut rangaistavaa. Jos näet kotiin tunkeutunut ei lyönyt eikä surmannut ketään, niin »då skall för hot ej gäldas bot». Näin esim. Itä-Göötanmaan, Skånen ja Gotlannin laeissa. Ks. *Holmbäck—Wessen*, I, s. 33—34 ja IV, s. 57— ja 212. Kun Upplannin, Västmanlannin, Söderman-

koitus syntynyt tekijässään jo alunperin toisen kotiin tunkeutuaan tai vasta sinne päästyään. Jos kuitenkin mainittu tarkoitus syntyi vasta talossa oleskelun aikana, niin tekoa pidettiin silloin aina pikaistuksissa tehtynä, minkä vuoksi teosta rangaistiin lievemmin kuin vastaavasti kotirauharikoksen toteuttavasta väkivallanteosta.⁵

Maakuntalakien kotirauhapiiri käsitti aidatun talotontin lisäksi eräitä ulko- ja talousrakennuksia.⁶ Lisäksi jokaisen tuli myös aluksellaan nauttia samaa rauhaa kuin talossaan.

Rauhanvalalait, joilla tehostettiin eräiden törkeiden henkilökohtaiseen rauhaan kohdistuvien rikosten rangaistavuutta, on säätänyt *Birger Jarl*. Ne vahvistettiin kuningas Maunu Ladonlukon aikana Alsnön säännössä vuonna 1280. Valaa sanottiin kuninkaan valaksi (konungs edsöre, regium iuramentum). Se, joka syyllistyi tekoon, jolla kuninkaan ja valtakunnan neuvosmiesten valallaan takaama rauha rikottiin, rikkoi kuninkaan valan. Rauhanrikkojaa rangaistiin rauhattomuudella koko valtakunnassa (biltog) ja lisäksi konfiskoitiin hänen irtain omaisuutensa. Kuninkaalla oli kuitenkin oikeus asianomistajan pyynnöstä palauttaa rikkojalle hänen rauhansa, mistä hänen tuli suorittaa kuninkaalle tuntuva lunastusraha.⁷ Nimenomaan kotirauharikoksen suhteen on huomattava, että kun ennen rauhanvalalainsäädäntöä vain kahden tai useamman yhdessä harjoittamaa väkivaltaa toisen kodissa pidettiin kotirauharikoksena (hemsokn), niin rauhanvalalakien

lannin ja Helsinglannin laeissa sensijaan säädettiin, että »för hot skall här gäldas liten bot», niin pelkkä rikoksella uhkaaminen toisen kodissa ei näidenkään lakien mukaan ollut rangaistavaa, vaan teko oli tällöin rangaistavaa edellyttäen, että taloon tunkeuduttaessa oli tehty vahinkoa. Ks. *Holmbäck-Wessen*, II, s. 21—22 ja 34—35 sekä III, s. 43—44 ja 288—289. Sana hot ei kuitenkaan aivan ehdottomasti osoita, että pelkkä rikoksella uhkaaminen olisi ollut rankaisematta jäävä teko, sillä -hot- ei käsittänyt pelkästään uhkausta, vaan tuolla käsitteellä on voitu tarkoittaa myös yritystekoakin. Ks. tästä *Hemmer*, Om straffbarheten av förberedelse och försök, J.F.T. 1928, s. 391—393.

⁵ Ks. *Nordström*, s. 338; *Hemmer*, e.m.k., s. 394.

⁶ *Hemmer*, Hemfriedens lokala utsträckning, SvJT 1945, s. 236—242.

⁷ Ks. *Nordström*, s. 333—335; *Schlyter*, s. 58—70.

mukaan rikos katsottiin täytetyksi, siihen katsomatta, oliko teki-
jöitä yksi tai useampia. Kotirauhasuojaa tehostettiin vielä määrää-
mällä, että rauha tuli rikotuksi siihen katsomatta, aiheutettiin-
kö seuraus kotirauhalla suojellussa piirissä vai ampumalla tai heittä-
mällä sen ulkopuolelta siellä olijaa.⁸ Itse rikoksen tekotapaan
nähdessä on pantava merkille, että ennen rauhanvalalainsäädäntöä
kotirauharikos käsitti tunkeutumisen toisen kotiin ja väkivallan
harjoittamisen siellä. Muussa tapauksessa talossa tehtyä väkival-
taa pidettiin joko tavallisena tappona tai pahoinpitelynä. Rauhan-
valalainsäädännön aikana ensiksi mainittu teko oli rauhanvalarikos,
josta rangaistusseuraamuksena oli kuolemanrangaistus, jos rau-
hanrikkoja surmasi tai ryösti, mutta muussa tapauksessa kovat
sakot, minkä lisäksi hän menetti kunniansa. Rauhanvalarikok-
sena ei sitävastoin rangaistu väkivallasta, joka oli tehty toisen
talossa sinne tunkeutumatta. Mutta joka tapauksessa tekoa rau-
hanvalalainsäädännön aikana pidettiin luonteeltaan kotirauha-
rikoksena.

Maakuntalakeja seuranneena yleisten maanlakien ja kaupunki-
lain aikakaudella (n. 1350—1736) kotirauhalla suojattu piiri käsitti
samat kohteet kuin maakuntalakienkin aikana. Niinpä siihen
kuuluivat talon lisäksi sauna, paja, aitta ja lato silloinkin, kun
nämä rakennukset sijaitsivat aidatun talotontin ulkopuolella.⁹
»Nijn palion guin taloinpoica on sisälle åttanut huonettens ia tom-
tins cansa iossa hän päällä asw (asuu), sijnä tule hänellä olla cod-
hon rauha, ia caikilla hänen omillans. Nyt seisoo sauna ulkona
cartanosta, paia, yhteinen huonet eli aitta, näisä huonehisa tule
miehen nautita saman cotorauhan guin cartanosakin, se guin nijsä
teke hänelle wahingon olkon rickonut Kuningan walan ia cotho-
rauhan».¹⁰

⁸ Nordström, s. 338; Schlyter, s. 84—85.

⁹ Schlyter, s. 100.

¹⁰ Wilh. Gabr. Laguksen julkaisemasta Ljunga Tuomaanpojan suomen-
noksesta v. 1601. Ks. k.o. suomennosta s. 156. Kaupunkilain suhteen ks.
Matti Rapalon julkaisemaa Abraham Kollanuksen suomennosta v. 1648, s.

Maanlait ja kaupunkilaki poikkesivat aikaisemmasta oleellisesti siinä, että kotirauharikoksena ei rangaistu yksinomaan väkivallan harjoittamista toisen kodissa, vaan myös jo pelkästään tunkeutumisesta sellaisessa tarkoituksessa toisen kotiin, vaikkei väkivaltaa siellä olisikaan harjoitettu. Jälkimmäisessä tapauksessa rikoksella ei kuitenkaan ollut rauhanvalarikoksen luonnetta. Mutta joka tapauksessa rikosoikeudellinen vastuu aikaisemmasta poiketen ei rajoittunut enää pelkästään niihin tapauksiin, joissa tarkoitus harjoittaa väkivaltaa oli toteutettu. Siten luotiin jo tuona aikana rikostyyppi, joka oleellisesti vastaa voimassaolevan rikoslakimme 24 luv. 1 §:n 3 kapp. mainittua n.s. kvalifisoitua kotirauharikosta.

Kristoffer Baijerilaisen yleinen maanlaki ja Maunu Eerikinpojan yleinen kaupunkilaki olivat voimassa aina vuoteen 1736, jolloin 1734-vuoden laki tuli niiden tilalle. Siinä säädettiin kotirauharikoksesta rikoskaaren XX. luvussa, jonka 1 §:ssä lausutaan: »Går någon med berådde mode, at skada giöra hem til annan, i thes gård, eller hus, ehvad the stå inom, eller utom gård, och han them sielf äger, eller hafver lof eller lege för sig; eller går han i annans farkost eller shiep, vare sig hyrdt, lånt eller egit, och dräper ther bonden sielf, hans folk, eller gäst: tå skal han, som thet giorde, och alle the, med honom i samma vilja och gierning voro, missta högra hand och lifvet. Giör han annan skada, med sår blånad, eller blodvite: plichte för edsöresbrott, som framdeles sägs. Samma lag vare om then, som i lika upsåt öfverfaller någon på väg eller gato, och honom förföljer i annans mans hus, gård eller farkost, tit han sin undanflyckt tager, och ther skada å honom giör, eller kastar, eller skiuter efter honom, så at thet träffar, sedan han i gård, hus eller farkost kommen är». Rikoskaaren XXIII luvun 1 §:stä, johon edellämainittu säännös viittaa, ilmenee, että sitä, joka rikkoi rauhanvalan, rangaistiin, ellei hän surmannut tai ryöstänyt, 100 taalarin sakolla, minkä lisäksi rikkoja menetti kunniansa.

381, jossa muun muassa sanotaan, että »Sama Laki (kuin kotirauhasta) olcaan hahden (haahden, laivan) rauhasta, Saunan rauhasta, yhteisen huonehen rauhasta, sekä muidhen, cuin edhespäin ylös luetellahan».

Niinkuin 1734-vuoden lain kotirauharikosta koskevasta säännöksestä ilmenee, niin se ei millään tavalla muuttanut kotirauharikoksen teonolemusta aikaisemmasta enempää itse teon kuin kotirauhapiirinkään suhteen. Lisäksi voimme todeta, että milloin väkivallasta aiheutui joku säännöksessä mainituista seurauksista, niin tekijää rangaistiin rauhanvalarikoksesta: »plichte för edsöresbrott». Tässä suhteessa tehtiin huomattava muutos tammikuun 20 päivänä 1779 annetussa kuninkaallisessa asetuksessa yleisen lain erinäisten säännösten muuttamisesta, mihin vaikuttimena on ollut valistusajan vaatimus kohtuuttoman ankarien rangaistusten poistamisesta ja rikoksentekijäin inhimillisestä ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Tämä ilmenee hyvin *Kustaa III:n* lausueassa mainitun asetuksen johdannossa, että »Sveriges lag på åtskilliga ställen belägger brott och misgärningar med sådana straff, vilka alldeles icke svara mot brottens egenskap och påföljder, samt ännu mindre, i anseende till deras hårdhet, instämma med Vårt milda och nådiga hjärtelag».

Vuoden 1779 asetuksessa säädettiin, että milloin väkivallanteosta (kotirauhapiirissä) johtui muu seuraus kuin kuolema, niin teosta oli rangaistava rauhanvalarikoksesta säädetyr rangaistuksen sijasta yhden vuoden vankeusrangaistuksella ja tämän lisäksi sadan taalarin sakolla. Jos tekijällä ei ollut varoja sakon maksamiseen, oli hänet määrättävä vankeusrangaistuksensa lisäksi sovittamaan sakko neljän kuukauden työllä. Kotirauhan rikkominen rangaistiin siis rauhanvalarikoksena tämän jälkeen vain siinä tapauksessa, että isäntä tahi joku hänen väkeensä kuuluva tai hänen vieraansa sai rikosta tehdessä surmansa.

1734-vuoden lain kotirauharikosta koskeva säännös oli voimassa 1779-vuoden asetuksen mukaisin muutoksin aina vuoteen 1866 asti, jolloin annettiin asetus »taposta ilman kuolettamisen aikomusta ja muusta räähkäyksestä ihmistä kohtaan». Tämä asetus ei kumonnut rikoskaaren XX. luvun 1 §:n 1 mom. olevaa säännöstä, jossa säädettiin kuolemanrangaistus isännän tai hänen väkeensä kuuluvan henkilön surmaamisesta kotirauhaa rikot-

taessa. Tämä säännös kumottiin vasta 1889-vuoden rikoslailla. Vuoden 1866 asetus kumosi k.o. säännöksen 2. ja 3. momentin sellaisina kuin ne olivat 1779-vuoden asetuksen tekemin muutoksina. Niiden tilalle tuli 1866-vuoden asetuksen 18 §., jossa säädettiin:

»Jos joku toiselle räähkäystä tekee siinä huoneessa tahi talossa, jossa toisella on kotonsa, taikka mihin hän waarasta on turwansa ottanut, taikka laiwassa, olkoonpa toinen laiwawäkeen kuuluwa taikka siellä muutoin luvalla tahi wouralla olewa, taikka jos joku, aikomuksessa toista räähkätä, wäkinen taikka muutoin jonkun tahtoa vastaan on tunkeutunut hänen kotiinsa, olkoonpa taloon huoneeseen tahi laiwaan, taikka sinne sisään pujahtanut tahi kätkeytynyt, tuomitaan kuritushuonerangaistukseen kahdesta kuukaudesta ylinnä kahteen vuoteen asti, taikka wankiuteen kahdesta kuukaudesta ylinnä kuuteen asti, taikka sakkoihin wiidestäkymmenestä markasta ylinnä kahteensataan asti».

Säännöksestä voidaan todeta, että kotirauharikos ei muuttunut perusolemukseltaan siitä, mitä se oli ennestään ollut. Rangaistavuuden edellytyksenä oli edelleenkin joko väkivallan harjoittaminen toisen kodissa tai sinne tunkeutuminen sanotussa tarkoituksessa. Ainoana oleellisena muutoksena oli itseasiassa vain rangaistuksen laadun ja määrän muuttuminen tapauksissa, jotka eivät käsittäneet kotirauhalla suojatussa hyökkäyskohteessa olevan surmaamista.

Kotirauharikos pysyi edellämainituin muutoksina luonteeltaan sellaisena kuin se oli yleisessä maanlaissa ja kaupunkilaissa muuttumattomana aina vuoteen 1889, jolloin vuoden 1884 ehdotuksen pohjalta säädettiin nykyinen rikoslakimme. Tarkasteltavana olevan rikoksen teonolemus poikkeaa kvalifisoitua kotirauharikosta lukuunottamatta kokonaan siitä, minä se oli aikaisemmin. Kun vielä vuoden 1866 asetuksen mainitsemisissa tapauksissa teon rangaistavuus edellytti, että rauhan rikkomiseen liittyi ainakin tarkoitus harjoittaa väkivaltaa tai aiheuttaa vahinkoa, niin rikoslaissa on sensijaan omaksuttu se periaate, että rauhan rikkomisen toisen kodissa on rangaistavaa, vaikkei siihen liittyisikään väkivallan

harjoittamisen tai vahingonteon tarkoitusta.¹¹ Milloin teko käsittää sanotun tarkoituksen, taikka milloin sen tekee joku aseella, hengenvaarallisella astalolla tai muulla vahingoittamisen välikappaleella varustettuna, taikka jos sen tekevät kaksi tai useammat yhdessä, niin teko muodostaa silloin n.s. kvalifisoidun kotirauharikoksen (RL 24: 1, 3).

¹¹ Vastaavasti saman kotirauharikostyyppin kuin rikoslaissamme on, tapamme skandinaavisessa ja saksalaisessa oikeudessa. Niinpä Ruotsin rikoslain 15 luv. 26 §:ssä säädetään:

»Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälilig anledning därtill visa; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.»

Kotirauhan rikkominen on tässä säännöksessä niinkuin vastaavasti omassa sitä koskevassa säännöksessämme rangaistuksella uhattu sellaisenaan. Vain säännöksen loppuosa eroaa siitä, mitä meillä on säädetty tuosta n.s. kvalifisoidusta kotirauharikoksesta. Kun lakimme mainitsee 3 erilaista kvalifisointisperustetta, niin Ruotsin rikoslain vastaavassa säännöksessä mainitaan sellaisena perusteena vain kotirauhan rikkominen väkivallan harjoittamisen aikomuksessa.

Tanskan Borgerlig Straffelov suojaa kotirauhan sellaisenaan, niinkuin vastaavasti Ruotsin ja Suomen rikoslait. Tanskan rikoslain 264 §:ssä lausutaan:

»Den som krænker Husfreden ved at trænge sig ind i fremmed Hus, Husrum eller Skib eller paa andet ikke frit tilgængeligt Sted, straffes med Bøde eller Hæfte indtil 6 Maanader.

Paa samme Maade straffes den, som vægrer sig ved paa Opfordring at forlade fremmed Grund.»

Saman säännöksen loppuosa käsittelee kvalifisoitua kotirauharikosta. Se eroaa RL:n vastaavasta säännöksestä oleellisesti siinä, että se mainitsee kvalifisointisperusteina laissamme olevien lisäksi kotirauhan rikkomisen, joka on tavallista suuremmassa määrin järkyttänyt asukkaiden rauhaa (voldt betydelig Forstyrrelse af Beboernes Fred) tai että kotirauhan rikkoja on aikaisemmin tuomittu vapausrangaistukseen teosta, joka käsittää väkivallan harjoittamisen tai vahingonteon. Oleellisin eroavaisuus on kuitenkin siinä, että

Yksityisen kotirauhan rikkomista laajemmassa mielessä on osittain n.s. laitton kotietsintä, josta säädetään RL 24 luv. 2 §:ssä. Kotietsintä on laitton, kun sitä pitää henkilö, jolla ei ole valtaa siihen, tahi kun se, jolla siihen on valta, pitää sitä laittomassa järjestyksessä. Kun päämääräykset siitä, miten laillista kotietsintää on pidettävä (RVA 13 ja 14 §§.) ovat rikosprosessiin kuuluvia,

kun meillä kvalifisointiperusteena on kotirauhan rikkominen väkivallan harjoittamisen aikomuksessa, niin Tanskan rikoslaissa tämän kvalifisoimisperusteen muodostaa joko väkivallalla uhkaaminen tai väkivallan harjoittaminen kotirauhaa rikottaessa. Meillä sensijaan viimeksimainitussa tapauksessa olisi kysymyksessä kvalifisoitu kotirauharikos ja sen kanssa joko ideaali- tai reaalikonkurrenssissa oleva väkivallan harjoittamisen käsittävä teko, koska meillä RL 24:1,3 säännöksessä mainitun kotirauharikoksen toteuttaa nimenomaan sen tekeminen väkivallan harjoittamisen aikomuksessa.

Niinhyvin Norjan (L 22.5.1902 § 147) kuin Saksankin rikoslaki (StGB § 123) sisältää saman kotirauharikostyyppin kuin RL 24 luv. 1 §:n 1 momentissa oleva vastaava säännös.

Kaikki edellämainitut säännökset kotirauhan rikkomisesta perustuvat germaaniseen oikeuteen. Niillä on ollut yhteisenä piirteenä lainsäädännöllisessä kehityksessä kolme eri vaihetta: 1. teon rangaistavuus on alunperin edellyttänyt väkivallan harjoittamisen tai vahingonteon toisen kodissa, 2. kehitysvaiheen aikana luotiin kotirauharikostyyppi, jossa rikoksen teonolemus käsitti tunkeutumisen toisen kotiin väkivallan harjoittamisen tai vahingonteon aikomuksessa, minkä jälkeen 3. ja viimeisenä vaiheena kotirauhan rikkominen sellaisenaan tunnustettiin rangaistavaksi teoksi, jolloin kotirauhan rikkomisen rikoksen tekemisen aikomuksessa tuli muodostamaan kvalifisoidun tapauksen kotirauharikosta. Sensijaan englantilaisen oikeuden kotirauhasäännöstö, joka sekin on synnyltään germaanista oikeutta, siitä huolimatta, että tämän saarivaltakunnan koko keskiajan vallinnut poliittinen ja taloudellinen eristyneisyys loi maalle kaikista vieraista vaikutteista miltei vapaan oikeuden, on edelleenkin mainitun 2. kehitysvaiheen aikaisen rikostyyppin kannalla, sillä siinä edellytetään, että toisen kotiin tunkeutujalla on aina pyrkimyksenä sinne päästyään tehdä törkeä rikos (a felony). Englantilaisen oikeuden kotirauharikossäännökset on lausuttu julki Larceny act nimisessä laissa. Kotirauharikoksina mainitaan siinä *burglary*, joka on muodostettu alunperin saksilaisista sanoista burg (talo) ja laron (lähinnä ryöstö), ja *housebreaking*. Burglary edellyttää, että teko tai toiminta tapahtuu öiseen aikaan ja vain asuintalossa. Muuhun rakennukseen tunkeutuminen rikoksen

ja kun n.s. laitton kotietsintä on rangaistavaa suhtautumista siihen katsomatta, pidetäänkö sitä kotirauhalla suojatussa paikassa tai sellaisessa suljetussa säilytyspaikassa, jota ei saa avata ilman omistajan tai haltijan lupaa, vaikka mainittu kohde ei nauttisikaan kotirauhasuojaa, joten rangaistavuuden perusteena ei ole perimältään kotirauhan rikkominen, vaan laitton etsintä, niin tätä ri-

tekemisen tarkoituksessa ei sisälly säännökseen. Tätä säännöstä täydentää housebreaking-säännös. Siinä teko on riippumaton vuorokauden ajasta ja tunkeutuminen saattaa kohdistua muuhunkin paikkaan kuin asuintaloon. Molemmat mainitut säännökset käsittävät lisäksi tapauksen, jossa joku tehtyään vieraassa talossa rikoksen, murtautuu sieltä ulos tai riistäytyy irti paetakseen.

Larceny act säännöksen mukaan *burglary*-rikokseen syyllistyy »every person who in the night breaks and enters the dwelling-house of another with intent to commit any felony therein; or breaks out of the dwelling-house of another, having entered the said dwelling-house with intent to commit any felony therein; or committed any felony in the said dwelling-house». (jokainen, joka öiseen aikaan murtautuen tunkeutuu vieraaseen asuintaloon tehdäksään siellä rikoksen, tai murtautuu ulos tahi riistäytyy irti paetakseen vieraasta asuintalosta, johon hän on tunkeutunut rikoksen tekemisen aikomuksessa tahi missä hän on tehnyt rikoksen).

Housebreaking-rikokseen syyllistyy jokainen, joka »breaks and enters any dwelling-house, or any building within the curtilage thereof and occupied therewith, or any school-house, shop, warehouse, counting-house, office, store, garage, pavilion, factory, or workshop, or any building belonging to His Majesty, or to any Government department, or to any municipal or other public authority, and commits any felony therein; or breaks out of the same, having committed any felony therein; or breaks and enters the same, with intent to commit any felony therein». (jokainen, joka murtautuen tunkeutuu asuintaloon tai samalla pihalla olevaan sivurakennukseen, koulutaloon, liikkeeseen, tavarataloon, konttoriin, toimistoon, tavara-aitaan, autohalliin, huvimajaan, tehtaaseen tai työhuoneeseen tai hallitsijalle kuuluvaan taloon tai jollekin ministeriölle tai paikallishallinnolle kuuluvaan taloon tai muuhun julkiseen rakennukseen, ja tekee siellä rikoksen; tai murtautuu sieltä ulos tai riistäytyy irti paetakseen siellä rikoksen tehtyään; tai tunkeutuu sinne murtautuen tehdäksään siellä rikoksen).

Näiden säännösten tulkintaan nähden ks. lähemmin *Harris*, s. 343—347; *Stephen*, s. 347—350; *Kenny*, s. 170—178.

kosta ei käsitellä tässä tutkimuksessa. Kotietsintään nähden viittaamme *Tirkkosen* teokseen Suomen rikosprosessioikeus II, s. 74—84.

Yksityisen kotirauhan rikkomista ei ole n.s. väkivaltainen kotirauhan rikkominen, josta säädetään RL 24 luv. 3 §:n 1 mom.: »Joka tahallansa lyö sisään toisen ikkunan, taikka hänen huoneeseensa, taloonsa, kartanoonsa tahi alukseensa heittää kiven tai muuta, taikka ampuu sinne aseella; rangaistakoon enintään sakolla taikka vankeudella korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi». Niinkuin *Forsman* lausuu tästä säännöksestä, niin siinä mainittu teko voi kohdistua sellaiseenkin paikkaan, jota ei ole kotirauhalla suojattu. Laki edellyttää näet tässä tapauksessa ainoastaan, että kohde kuuluu toiselle. Välttämättömänä edellytyksenä on lisäksi, että paikassa, johon teko kohdistuu, on teon hetkellä ihmisiä. Kaikesta tästä voidaan päätellä, että teko ei tässä tapauksessa kohdistu toisen kotirauhaan tämän käsitteen varsinaisessa merkityksessä, vaan hänen rauhaansa yleensä. Tällaista rauhansuojaa on entisestään lisätty vielä 28. 10. 1938 annetulla lailla, jossa säädetään rangaistus sille, joka ilkeydestä tai vallattomuudesta räikein äänin tahi muutoin meluamalla häiritsee toisen kotirauhaa taikka ilmeisenä tarkoituksenaan toisen häiritseminen aiheuttaa hänelle puhelinsoiton. Yksityisen rauhan häiritsemisen osalta tästä säädetään RL 24 luv. 3a §:n 1 momentissa.

Ne rikoslakimme säännökset, jotka ovat tämän tutkimuksen kohteina, ovat seuraavat:

RL 24 luv. 1 §:n 1 mom.:

Joka ilman laillista syytä, vastoin toisen tahtoa, tunkeutuu hänen asuntoonsa, olkoonpa huoneeseen, taloon, kartanoon tahi alukseen, joko hänen omaansa taikka luvalla tai vuokralla asumaansa, taikka ilman syytä jättää noudattamatta käskyä lähteä sieltä pois, taikka ilman otollista aihetta hiipii sisään tahi kätkeytyy sinne, rangaistakoon kotirauhan rikkomisesta enintään sakolla taikka vankeudella korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi.

RL 24 luv. 1 §:n 3 mom.:

Jos tässä §:ssä mainittu rikos tapahtuu aikomuksessa pidellä jotakuta väkivaltaisesti taikka vahingoittaa omaisuutta, taikka jos sen tekee joku aseella tai hengenvaarallisella astalolla tai muulla vahingoittamisen välikappaleella varustettu, taikka jos kaksi tai useammat tekevät sen yhdessä; olkoon rangaistus vankeutta korkeintaan kaksi vuotta.

RL 24 luv. 1 §:n 2 mom. säännös, jossa on säädetty rangaistus-seuraamus kotirauhan rikkomisesta talossa, jossa tasavallan presidentti oleskelee, maan eduskunta tai sen valiokunta pitää kokousta tai jossa virantoimitusta pidetään, käsittää n.s. julkisen kotirauhan rikkomisen, joten se ei kuulu tutkimuksemme alaan. Tämän rikoksen teonolemus on tekopaikkaa lukuunottamatta niinhyvin objektiivisen kuin subjektiivisenkin puolen suhteen täysin indenttinen RL 24 luv. 1 §:n 1 mom. olevan säännöksen kanssa. Se on myös kvalifisoitu samoin edellytyksin kuin yksityisen kotirauhan rikkomisen.

II. KOTIRAUHARIKOKSEN OIKEUDELLINEN LUONNE.

Rikoksen oikeudellinen luonne määräytyy sen oikeushyvän¹ mukaan, jota se loukkaa. Tästä lausuu sattuvasti *Honkasalo* (sikiönlähdettäminen de lege lata et de lege ferenda, s.s. 82—83): »Oikeuden tarkoituksena on inhimillisten elinintressien suojaaminen. Rikosoikeudellinen rangaistus on yksi niitä keinoja, joilla intressisuoja toteutetaan. Teon rangaistavaksi julistamisesta voi aina päättää, että joku teon loukkaama tai vaarantama inhimillinen etu on tunnustettu oikeushyväksi ja rikosoikeudellisen suojan arvoiseksi. Etua, jonka vuoksi rangaistusmääräys on olemassa, on tieteisopissa varsin yleisesti kutsuttu rikoksen suojelusobjektiksi. Mitä intressiä lainsäätäjällä jollakin rangaistusmääräyksellä on tarkoittanut suojata, on tulkinnan avulla selville saatava. Suojelusobjektin tunteminen on taas tarpeellinen rikoksen olemuksen ja sen eri tunnusmerkkien selvittämiseksi». Siitä, mitä oikeushyvää kotirauharikos loukkaa, on tieteisopissa esiintynyt paljon erimielisyyttä.

Erään mielipiteen mukaan kotirauharikos loukkaa yleistä jär-

¹ Oikeushyvä rikoksen kohteena on se etu, jota rangaistussäännöksellä pyritään suojelemaan vaarantamiselta tai loukkaamiselta. Ks. tästä lähemmin *Tulenheimo*, s. 61—62. Suojelusobjektina voi kuitenkin olla myös faktillinen tila, jolla on oikeudellista merkitystä. Oikeushyvää ja mainittua tilaa käytetään rikosten luokituksessa. Systematisoinnin merkityksestä lausuu sattuvasti *Rudolf von Ihering*: »Das Interesse der richtigen systematischen Stellung eines Instituts ist kein Anderes als das der richtigen materiellen Erkenntniss und Darstellung desselben». *Geist des römischen Rechts* II, s. 331.

jestystä.² Sikäli kuin kysymyksessä on n.s. julkisen kotirauhan³ rikkominen, niin ajatus on puolustettavissa, sillä teko kohdistuu yleiseen oikeushyvään. Mikäli sitävastoin kysymyksessä on yksityisen kotirauhan rikkominen, niin teko loukkaa yksinomaan yksityistä etua, joten oikeushyvä ei voi olla »yleinen järjestys». Kielämättä voidaan tietysti sanoa, että myös yleinen järjestys tulee tällöin rikotuksi, mutta yhtähyvin voidaan silloin katsoa, että minkä tahansa rikosnormin vastainen suhtautuminen loukkaa yleistä järjestystä.⁴ Tieteisopissa onkin yleensä asetettu sille kannalle, että kun yksityisen kotirauhan rikkominen loukkaa yksityistä oikeushyvä, niin se ei voi olla yhteiskuntaan kokonaisuutena kohdistuva rikos.⁵ Kotimaisessa tieteisopissamme kotirauharikos on kuitenkin luettu kuuluvaksi yhteiskunnan oikeuspiiriä loukkaavaksi teoksi. Niinpä *Forsman* on sijoittanut kotirauharikokset systematisoinnissaan ryhmään »brotten mot det medborgerliga samhällets rättsgebit», koska mielipiteen mukaan lainsäätäjämme on aina, niinkuin tarkasteltavana olevan teon nimityksestäkin voidaan päätellä, katsonut sen lähinnä loukkaavan yleistä intressiä, rauhaa, joka mitä läheisemmin liittyy yhteiskunnalliseen järjestykseen. *Forsman* vetoaa lisäksi siihen, että kotirauharikoksen historiallinen kehityskin osoittaa teon kuuluvan yhteiskunnan oikeuspiiriä loukkaaviin rikoksiin.⁶

Ajatusta siitä, että lainsäätäjämme on aina katsonut tarkasteltavana olevan teon kohdistuvan rauhan rikkomiseen, on tietysti

² Näin *Osenbrüggen*, s. 96; *Berner*, s. 388. Saksan rikoslaissa (St. G. B.) kotirauharikos on sijoitettu lukuun »Die Verbrechen und Vergehen Wider die öffentliche Ordnung». Niin myös Norjassa: »Forbrytelser mot den almindelige orden og fred». Ks. tästä *Kjerschow*, s. 407—412.

³ RL 24 luv. 1 §:n 2 kap. ja 3 ja 3a §§:ien 2 kap.

⁴ Niinpä *Binding* sanoo osuvasti, että yleinen järjestys oikeushyvä on »eine Rumpelkammer von Begriff bei der Gesetzgebung». Ks. tästä *Normen* I, s. 197.

⁵ Näin jo *Hülschner*, s. 145. Samoin *Jäger*, s. 20—21; *de Loës*, s. 13—15; *Jauer*, s. 28—29 ja s. 9. Ks. myös *Sitzius*, s. 8.

⁶ *Forsman*, II, s. 185. Näin myös *Hagströmer*, s. 117.

pidettävä ehdottomasti oikeana. Mutta siitä ei suinkaan voida päätellä, että suojelusobjektina olisi välittömästi yleinen järjestys. Tämä voidaan päätellä seuraavasta:

Oikeuden tarkoituksena on tosiasiallisen yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäminen. Mikä teko tahansa, joka rikkoo tämän järjestyksen, rikkoo samalla rauhan. Mainittu järjestys edellyttää näet itseasiassa häiriintymätöntä rauhantilaa. Tällainen yleistila käsittää lukemattomia eri »yksityistiloja». Näihin rikos kohdistuu välittömästi, tuohon yleistilaan välillisesti, sillä muuttaessaan jonkun yksityistiloista, muuttuu samalla myös se yleistila, jota oikeusjärjestys pyrkii normeillaan ja niihin liittyvillä pakotteilla ylläpitämään.⁷

Kotirauharikoksen historiallisista vaiheista ei voida myöskään päätellä, että se kohdistuisi julkiseen etuun, sillä rauhanvalarikokset, joskin ne kieltämättä oli säädetty yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehostamiseksi, ja joihin kotirauharikoskin on kuulunut, eivät kuitenkaan ole edustaneet luonteeltaan mitään muuttumatonta rikostyyppiä, vaan eri aikoina mitä erilaisimmat rikokset on joko julistettu luonteeltaan rauhanvalarikoksiksi tai ne ovat menettäneet tämän luonteensa, aina sen mukaan, onko katsottu välttämättömäksi tehostaa jonkin teon rangaistavuutta tai ei.⁸ Siitä, että jokin rikos julistettiin rauhanvalarikokseksi, ei siis vielä voida päätellä mitään rikoksen oikeudellisesta luonteesta, t.s. siitä, mitä oikeushyvää se loukkaa.

Vaikka Forsman lukeekin kotirauharikoksen yhteiskunnan oikeuspiiriä loukkaaviin tekoihin kuuluvaksi, niin hän toisaalta kuitenkin samalla katsoo, että sen loukkaama oikeushyvä »står uppenbarligen mycket nära den personliga friheten».⁹ Samalla kannalla on myöskin *Serlachius-Särkilähti*, jonka mukaan kotirauharikos »lähenee» vapauteen kohdistuvia rikoksia, sillä se loukkaa yksilön tahtoa vapaasti »hallita ja vallita» omassa ko-

⁷ Ks. *Tulenheimo*, s. 66.

⁸ Näin *Schlyter*, s. 71—72.

⁹ *Forsman*, II, s. 181.

dissaan.¹⁰ Viimeksimainittu ajatus perustuu v. *Lisztin* opille, jonka mukaan kotirauharikoksen loukkaamana oikeushyvinä on »das gesetzlich geschützte Interesse an ungestörter Betätigung des eigenen Willens in der eigenen Wohnung und dem umfriedeten Besitze, an dem freien Schalten und Walten in Haus und Hof».¹¹ v. *Liszt* ei kuitenkaan enempää kuin mainitut oikeusoppineem- mekaan pidä kotirauharikoksen loukkaamana oikeushyvinä henkilökohtaista vapautta, vaan katsoo teon loukkaavan tälle oikeus- hyvälle läheisesti sukua olevaa ja luonteeltaan aivan erityistä oikeushyvä.¹²

Kirjoituksessaan »Verbrechen und Vergehen wider die persönliche Freiheit» (rikoksista ja rikkomuksista henkilökohtaista vapautta vastaan) *Rosenfeld* on asettunut sille kannalle, että koti- rauharikos loukkaa yksinomaan yksilön vapautta saada häiriin- tymättä määrätä itselleen kuuluvissa kotirauhasuojaa nauttivissa kohteissa. *Rosenfeld* pitää henkilökohtaista vapautta niin ehdot- tomasti sinä yksinomaisena oikeushyvinä, jota kotirauharikos että hän ehdottaa jopa kotirauha nimityksenkin muutettavaksi »kotivapaudeksi».¹³

Mielipidettä, jonka mukaan kotirauharikos kohdistuisi vapau- teen, ei voida pitää oikeana, mikä voidaan päätellä jo yksistään siitäkin, että joskin tapauksia saattaa esiintyä, joissa myös koti- rauhaoikeuden haltijan vapaus tulee loukatuksi kotirauhaa rikot- taessa, niin toisaalta esimerkiksi tunkeutuminen toisen kotiin ilman laillista syytä vastoin toisen tahtoa on kotirauharikoksena rangaistava, vaikkei teon aikana kukaan sen asukkaista olisi ollut kotona. Ja vaikka vapaudella tässä käsitteellisesti tarkoitettai- siinkin oikeutta saada esteettömästi toteuttaa tahtonsa kotirauha- piirissä, niin siitäkään ei vielä suinkaan voida päätellä, että koti-

¹⁰ *Serlachius-Särkilähti*, II, s. 155. Näin myös *Zehler*, s. 19—20.

¹¹ v. *Liszt-Schmidt*, s. 581. Ks. myös *Ebermayer-Lobe-Rosenberg*, s. 681.

¹² v. *Liszt-Schmidt*, s. 581; *Schönke*, s. 284; *Frank*, s. 309; *Mezger*, s. 110.

¹³ *Rosenfeld*, *Vergleichende Darstellung*, Bs. Teil V, s. 387.

rauharikoksen loukkaamana oikeushyvinä olisi vapaus, sillä esim. niinhyvin pahoinpitely- kuin anastusrikoksissakin loukataan sen tahtoa, johon rikos kohdistuu, mutta niissäkään ei rikoksen loukkaamana oikeushyvinä ole vapaus, vaan edellisissä terveys ja jälkimmäisissä omaisuus. Yhtä hyvin kuin vapaus, niin myös kunnia saattaa tulla loukatuksi kotirauhaa rikottaessa, mutta kunniaa, ihmisen siveellistä arvoa tai hänen yhteiskunnallista kelpaavuuttaan, ei sitäkään voida pitää loukattuna suojelusobjektina kotirauharikoksessa. Niinpä jos esimerkiksi väsynyt kulkuri saadakseen yösjän murtautuu huvilaan, josta asukkaat ovat muuttaneet kaupunkiin, niin teko on ehdottomasti kotirauharikos, mutta kenenkään enempää kunniaa kuin vapauttakaan se ei loukkaa. Vielä on huomattava, että yksilön vapaus ja hänen kunniansa nauttivat rikosoikeudellista suojaa kaikkialla, eikä vain, niinkuin hänen kotirauhansa, rajoitetulla alalla, t.s. kotirauhapiirissä.¹⁴

Eräät pitävät kotirauharikoksen loukkaamana oikeushyvinä hallintaa.¹⁵ Epäilemättä myös hallintaoikeutta loukataan kotirauhaa rikottaessa, sillä se, joka tunkeutuu vastoin toisen tahtoa tämän asuntoon tahi kieltäytyy käskyn saatuaan sieltä poistumasta tai hiipii tai kätkeytyy sinne, loukkaa sellaisella suhtautumisellaan sen hallintatahtoa, jonka kotirauhaa on häiritty. Mutta hallinta ei ole tarkasteltavanamme olevan rikoksen välitön kohde, vaan rikoksen teonolemukseen kuuluva edellytys: kotirauhaoikeuden subjektina voi olla vain se, jolla on hallintaoikeus kotirauhalla suojattuun paikkaan.¹⁶

¹⁴ Tämän lisäksi voidaan teoriaa vastaan tehdä se vakava muistutus, että milloin kotirauhaa rikottaessa tehdään rikos vapautta tai kunniaa vastaan, niin kysymyksessä on rikosten yhtyminen.

¹⁵ *Wüest*, s. 13; *Hippel*, s. 206; *Welzel*, s. 257. Kukaan näistä ei ole perustellut kantaansa.

¹⁶ Lakimme sanonta — joka tunkeutuu toisen asuntoon, joko hänen omaansa taikka luvalla tai vuokralla asumaansa — nimenomaan osoittaa, että kotirauhaoikeuden subjektina voi olla vain se, jolla on hallintaoikeus kotirauhalla suojattuun paikkaan.

Kotirauharikosta koskevan lainsäädännön historiallisista vaiheista voidaan päätellä, että lainsäätäjämme pyrkimyksenä on ollut kautta aikojen turvata jokaiselle oikeutensa saada häiriintymättä vaikuttaa kodissaan ja siihen läheisesti liittyvissä suojissa. Aikamme oikeuskäytäntö on laajentanut kotirauhapiiriä entisestään, suomalla kotirauhasuojaa sellaisillekin mitä erilaisimmille aineellista ja henkistä kulttuuria palveleville kohteille, jotka käsitteellisesti ovat täysin vieraita niinhyvän kodille kuin kotirauhallekin. Mutta lainsäätäjän perimmäinen tarkoitus, rauhan suojeleminen, ei ole muuttunut millään tavalla siitä, mitä se on ennestään ollut. Tämän vuoksi kotirauharikoksen oikeudellista luonnetta ei voida määritellä poikkeamalla asiain historiallisesta kulusta. Tämä huomioonottaen on todettava, että sinä objektina, jota lainsäätäjä suojelee rangaistussäännöksellä, on nimenomaan kotirauha,¹⁷ jolloin rikoksen loukkaamana suojelusobjektina on *tosiasiallinen rauhantila*¹⁸ *kotirauhapiirin käsittämässä kohteissa*. Kysymyksessä on erityinen ideaalinen oikeushyvä, jota ei voida määritellä sen luonteelle vierailla teoreettisilla rakennelmilla. Sellaiset yritykset ovatkin ajautuneet karille. Se tulos, johon tässä tarkastelussa on päädytty, on varsin vaatimaton, mutta se vastannee ehkä parhaiten kotirauharikoksen todellista olemusta.

¹⁷ Ks. *Wachenfeld*, s. 481: »Der Hausfriedensbruch ist — — — ein Delikt — — — gegen den Frieden der Hausgemeinschaft».

¹⁸ Tilasta suojelusobjektina yleensä *Alanen* lausuu kirjassaan »Objektii-visen vaaran käsite rikosoikeudessa» seuraavasti: »Rikoksen suojelusobjektina on — — — pidettävä intressin kohteena olevaa tilaa. »Tila» — — — ilmentää havainnollisella ja selväpiirteisellä tavalla jokaisen rikoksen todellisen konkreettisen kohteen, mutta »tilaa» voidaan pitää soveliaana ja käyttökelpoisena rikoksen objektiksi ainoastaan sikäli, kuin jollakin on intressiä sen loukkaamattomuudesta». Ks. e.m.t., s. 23—24.

III. YKSITYINEN KOTIRAUHAPIIRI.

Kotirauharikoksen kohteina ovat huone, talo, kartano ja alus. Rikoslaisamme käytetään näistä yhteisnimitystä *asunto*. Ruotsalaisessa alkutekstissä niistä käytetään sanaa *hemvist*, josta voidaan päätellä, että RL asunnolla tarkoittaa kotia. Tämä vie ajatuksen niihin aikoihin, jolloin talo tontteineen ja sillä olevine muine suojineen muodosti kodin piirin niinhyvin maalla kuin kaupungeissakin. Tämä asumistapa oli meillä vallalla, jos niiin voi sanoa, hiljaiselon aikakaudella, jota kesti aina 19. vuosisadan loppuun asti. 1900-luku toi tullessaan suurteollisuuden ja koneistetun liikenteen. Näitä seurasi erittäinkin teollisuuspaikkakunnilla väestömäärän valtava kasvu. Tiheään asuttujen kaupunkien lisäksi syntyivät kauppalat ja n.s. taajaväkiset yhdyskunnat. Elämän kallistumisen vuoksi muuttui näissä asutuskeskuksissa myös asumistapa. Aikamme taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys on johtanut tiheään asutuilla paikoilla n.s. yhteisasumiseen, mikä meillä esiintyy asumisena vuokrataloissa. Näissä olosuhteissa voidaan pikemmin puhua asunto- kuin kotirauhasta, sillä kotirauharikoksen hyökkäyskohteina kaupungeissa ja niihin verrattavissa yhdyskunnissa on poikkeuksia lukuunottamatta talossa oleva asunto tai siinä oleva huone, eikä erillinen yhdenperheen talo. Viimeksimainittu asumisen muoto on meillä vallitsevana sitävästoin maaseudulla, jonka väestöä aikamme kiihkeä elämänvauhti ei ole voinut temmata samalla tavalla mukaansa kuin teollisuusalueiden asukkaita. Mutta se on joka tapauksessa oleellisesti muuttanut myös maaseudun kuvaa entisestään. Siirtyminen monissa paikoissa koneistettuun maa- ja

metsätalouteen on tuonut niissä kylämaisemaan meijeri-, saha- ja voimalaitokset kodin, kirkon ja koulun naapuruuteen.

Mainitut kehityksen luomat uudet olosuhteet niinhyvin maalla kuin kaupungeissakin ovat käytännön vaatimusten mukaisesti jhtaneet siihen, että kotirauhapiiri on laajentunut käsittämään monia sellaisia mitä erilaisempia tarkoituksia palvelevia kohteita, joita siihen aikaisempina aikoina ei ole sisältynyt. Tämän vuoksi meidän on tarkasteltava aihettamme tältä osin myös muuttuneiden olosuhteiden pohjalta.

1. Talo.

Talolla ymmärretään rakeenteellista kokonaisuutta, jota käytetään joko asumiseen tai elinkeinon harjoittamiseen tahi aatteellisiin tarkoituksiin.

Huomioonottaen kotirauhalainsäädäntömme aikaisemmilta ajoilta, on todettava, että talolla varsinaisessa mielessä on tarkoitettu rakennusta, jota on käytetty asumistarkoitukseen ja sen yhteydessä harjoitettuun elinkeinotoimintaan. Talo, joka on varattu asumista varten, nauttii kotirauhasuojaa siihen katsomatta, onko se asuttu tai ei.¹ Niinpä maalla oleva huvila, josta asukkaat ovat muuttaneet kaupunkiin tai juuri valmistunut vuokratalo, johon asukkaat eivät vielä ole muuttaneet, nauttivat yhtäläisesti kotirauhasuojaa kuin asuttukin talo.

Kotimaisessa tieteisopissamme on asetuttu sille kannalle, että vaikka konttori- ja liikehuoneistot, tehtaat ja muut erilliset elinkeinon harjoittamista varten tai aatteellisiin rientoihin varatut talot

¹ *Lisztin* mukaan (s. 582) asunto nauttii kotirauhasuojaa vain silloin, kun sitä käytetään säännöllisesti myös yölepoon. Tätä mielipidettä vastaan on syystä huomautettu, että asuntoa ja yölevolle varattua paikkaa ei voida samaistaa, sillä sellainen johtaisi siihen, että vain sellainen huone, jota käytetään yölepoon, nauttisi kotirauhasuojaa. Näin *Schmidt*, s. 28. Ks. myös *Ebermayer—Lobe—Rosenberg*, s. 682: yöpyminen ei ole mikään välttämätön tunnusmerkki asunnon käsitteelle. Näin myös *Schwarz*, s. 268 ja *Frank*, s. 310.

tai huoneistot eivät ole asuntoja, niin ne ovat siitä huolimatta kotirauhalla suojattuja.² Lähin oikeuskäytäntömme rikoslain voimaantulon jälkeen osoittaa, ettei esim. tehtaan, jossa ei samalla asuttu, katsottu nauttivan kotirauhasuojaa. Parhaana esimerkkinä tästä on OO:n 3. 2. 1897 antama päätös seuraavassa tapauksessa:

Stty oli tunkeuduttuaan tehdaslaitokseen pahoinpidellyt siellä työnjohtajaa, joka oli yrittänyt poistaa sttyn tehtaasta. OO, joka vahvisti HO:n päätöksen pahoinpitelyä koskevalta osalta, lausui päätöksessään että koska k.o. työnjohtaja ei asunut tehdasrakennuksessa, niin stty ei ollut syyllistynyt sellaiseen tekoon, josta säädetään RL 24 luvussa, minkä vuoksi OO, muuttaen HO:n päätöksen, vapautti sttyn hänelle kotirauhan rikkomisesta tuomitusta rangaistuksesta.³

Jo vuonna 1902 annetussa päätöksessä on kuitenkin aikaisemmasta kannasta luovuttu ja katsottu työhuoneen nauttivan kotirauhasuojaa. Niinpä sttytt, jotka olivat vahingonteon tarkoituksessa tunkeutuneet L:n työhuoneeseen (verkstad), tuomitiin rangaistukseen kvalifisoidusta kotirauharikoksesta (RL 24:1, 3).⁴ Erittäin vakuuttava tapaus muuttaneesta oikeuskäytännöstä on OO:n 4. 3. 1911 antama päätös seuraavassa asiassa:

L. ja T. olivat ilman laillista syytä tunkeutuneet tehtaaseen ja siellä häirinneet rauhaa, eivätkä olleet käskystä heti poistuneet

² Näin *Serlachius-Särkilahti* (s. 155—156), joka perustelee mielipidettään vetoamalla siihen, että »rikoslaki — — — raskaammanlaatuisena rankaisee rauhan häiritsemisestä esim. virkahuoneessa», mistä voidaan päätellä, että kotirauha tässä suhteessa ulottuu varsinaista kotia ulommaksi. Tätä perustelua ei mielestämme voida pitää oikeana, sillä virkahuone nauttii kotirauhasuojaa julkisen intressin perusteella. Lainsäätäjä on pyrkinyt säännöksellä turvaamaan virkatointen esteettömän ja häiriintymättömän hoidon. Tämän vuoksi tästä kotirauhansuojasta ei voida mitään päätellä yksityiseen kotirauhaan nähden.

³ *J. F. T. bil.* 1898, s. 11a—12a.

⁴ *Ks. J. F. T. bil.* 1903, s. 86a.

tehtaasta eivätkä noudattaneet käskyä poistua tehtaan alueelta. L. ja T. tuomittiin kotirauhan rikkomisesta (RL 24: 1, 3).⁵

Mielenkiintoinen k.o. suhteessa on myös Ruotsin korkeimman oikeuden (HD) antama tuomio 18. 10. 1928, jossa J. ja eräät muut, jotka olivat tunkeutuneet uittotyömaalla olevaan kojuun osoittaakseen mieltään siellä olleille uittomiehille siitä, että nämä olivat työssä lakonalaisella työmaalla, tuomittiin kotirauharikoksesta. Työhuone kotirauhapiiriin kuuluvana on nimenomaan huomioitu Ruotsin v. 1953 ehdotuksessa rikoskaareksi, jonka 2. luvun 6 §:ssä

⁵ Ks. *J. F. T. bil.* 1912, s. 85a. Ks. myös *OO:n* päät. 1. 10. 1906, *J. F. T. bil.* 1907, s. 195a—197a. Tapauksesta ilmenee, että syyte kotirauhan rikkomisesta hyljättiin, mutta ei sillä perusteella, ettei olisi katsottu kotirauhan ulottuvan myös konttorihuoneistoon, vaan koska huoneistoa nimenomaan käytettiin liiketarkoitukseen, ja sttyn katsottiin tulleen sinne hyväksyttävästi asioimaan, eikä oltu esitetty näyttöä siitä, että häntä olisi käsketty sieltä poistumaan. Tapaus siis itseasiassa osoittaa, että liikehuoneiston katsottiin nauttivan kotirauhasuojaa. — Oikeuskäytännössämme omaksuttua kantaa on pidettävä niinhyvin taloudellista ja sosiaalista kehitystä vastaavana kuin oikeustajunnankin mukaisena, mutta kysyä voidaan, eikö tässä tapauksessa ole liiallisesti poikettu siitä oikeusjärjestykseemme sisältyvästä periaatteesta, jonka mukaan rangaistusta ei voida tuomita teosta, josta laki ei rangaistusta määrää? Vaikka tätä n.s. legaliteettiperiaatetta (nulla poena sine lege) ei olekaan omaksuttu oikeuskäytännössämme siinä muodossa, että se estäisi tavallisen säännöksen sanamuotoon perustuvan tulkinnan tai tuomitsemisen määrätyn rikoslain säännöksessä elävän oikeusajatuksen mukaan, niin oikeuskäytännössämme niinhyvin kuin tieteisopissammekin on asetettu sille kannalle, että oikeusanalogiaa, joka pyrkii lain hengen toteuttamiseen, ei sitävästoin voida hyväksyä, koska se vaarantaa yksilöllistä vapautta. Kun RL 24 luv. 1 §:n 1 mom. kotirauhapiiri on rajoitettu nimenomaan käsittämään vain ne kohteet, joita voidaan pitää asuntona, niin kotirauhapiirin ulottaminen käsittämään myös sellaiset paikat, kuten esim. konttorit, liikehuoneet tai tehtaat, joita ei käytetä asuntona, on perustunut vain siihen, että on katsottu sellaisen tulkinnan olevan tähdellisen oikeudellisen intressin vaatima. Mutta kun oikeusanalogiaan perustuva lainkäyttö ei ole meillä sallittu, niin oikeuskäytännössämme omaksuttu elävää elämää palveleva ja itsessään oikea kanta olisi huomioitava laadittavassa laissa. — Analogian käytön sallittavuudesta ks. *Honkasalo*, Yleiset opit I, s. 48—52; Nulla poena sine lege, s. 70—71. Ks. myös *Honkasalon* täydennysviitettä Serlachius-Särkilahden Oppikirjassa I, s. 56.

lausutaan: »Intränger eller kvarstannar någon olovligen i annans bostad eller därtill hörande gård eller trädgård eller i hans arbetsrum, dömes för hemfridsbrott till fängelse i högst två år eller böter».⁶ Tähän lakiehdotukseen liitetystä selostuksista (s. 168) kuitenkin ilmenee, että työhuoneena pidetään vain yksityistä huoneistoa, jossa esim. lääkärillä tai asianajajalla on vastaanottonsa tahi käsityöläisellä työhuoneensa, ja jossa työtä tehdään tai on tapana tehdä. Työhuoneena ei lakiehdotuksessa sitävastoin pidetä työpaikkoja, jotka ovat yhteisiä useille työläisille, niinkuin tehtaita, tavarataloja tai varastointihuoneistoja. Saksan rikoslaissa (*RStGB*) sensijaan kotirauhapiiriin kuuluvat liikehuoneistot, tehtaast, työhuoneet, kaivokset, hotellit, ravintolat ja yhdistyksille kuuluvat huoneistot.⁷ *Binding* lausuu tästä, että kotirauha on pääasiallisesti ymmärrettävä asuntorauhana, joka liikehuoneistoissa ulottuu tehtaiden ja työhuoneistojen lisäksi varastotiloihin, majoitus- ja ravitsemisliikkeisiin, teattereihin ja käsittää jopa sirkusteltan.⁸ Sveitsiläisessä oikeudessa kotirauhapiiri käsittää taloissa tai huoneistoissa sijaitsevien työpaikkojen lisäksi myös rakennustyömaan.⁹

Herää kysymys siitä, nauttiiko muuhun kuin asumistarkoitukseen käytetty talo kotirauhasuojaa silloinkin, kun sitä ei käytetä?

Yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä edellä on sanottu asumistarkoituksiin käytetyistä taloista, on käsittääksemme katsottava, että niinhyvin elinkeinon harjoittamiseen kuin aatteellisiinkin tarkoituksiin käytetyt talot nauttivat kotirauhasuojaa siihen katsomatta, ovatko ne teon hetkellä käytössä tai käyttämättä.¹⁰ Tä-

⁶ Förslag till brottsbalk. Statens offentliga utredningar 1953: 14.

⁷ Ks. *Frank*, s. 310; *Maurach*, s. 159; *Schönke*, s. 285; *Mezger*, s. 110; *Sauer*, s. 301.

⁸ *Binding*, Lehrbuch I, s. 121.

⁹ Ks. *Haft*, s. 109—110.

¹⁰ *Binding* (Lehrbuch I, s. 121) katsoo, että n.s. liikehuoneistot, joihin saksalainen tietoisoppi lukee kuuluviksi m.m. tehtaast, ovat kotirauhalla suojattuja, vaikkei niitä teon aikana käytettäisikään.

män mukaan liikehuoneistot, tehtaat ja muut työpaikkoina käytetyt suojat ovat kotirauhalla suojeltuja myös esim. lakon, työsulun tai muun syyn johdosta vallitsevan työseisauksen aikana. Kun meillä niinhyvin tieteisopissa kuin oikeuskäytännössäkin on katsottu, että muutkin kuin asumistarkoituksiin käytetyt talot nauttivat kotirauhasuojaa, niin niihin on kosketellussa kuin muusakin suhteessa sovellettava tämän tutkimuksen puitteissa samoja periaatteita kuin vastaavasti asumistarkoituksiin varattuihin taloihin.

Vuokratalossa kunkin asukkaan kotirauhapiiri käsittää hänen hallitsemansa huoneiston lisäksi myös siihen kuuluvan erillisen ullakkokomeron ja kellarin. Erikoisen mielenkiintoinen on kysymys siitä, onko hänen kotirauhansa katsottava ulottuvan myös huoneistoille yhteiseen rappukäytävään ja pihamaahan?

Tämän kysymyksen tarkastelussa on lähdettävä siitä, että oikeutettuina liikkumaan vuokratalon rappukäytävissä ja pihamaalla ovat talon omistajan tai hänen edustajansa ja kaikkien talon asukkaiden lisäksi vain ne, jotka joku mainituista henkilöistä on taloon kutsunut joko vierailemaan, asioimaan tai muussa tarkoituksessa. Tämän perusteella on katsottava, että vuokratalon asukkaan kotirauhaoikeutta rajoittaa mainituissa paikoissa edellämainittujen henkilöiden oikeus liikkua niissä. Jokaiseen muuhun nähden hänellä sitävastoin on kotirauhaoikeutensa mainituissakin paikoissa. Varsin kuvaava on tästä Saksan korkeimman oikeuden (*Reichsgericht*) tuomio 24. 10. 1879 (*E* 1, 121), jossa sttyt, jotka olivat tulleet vuokratalon rappukäytävään ja asettuneet siellä seisomaan erään siellä olevan asunnon oven eteen ja jättäneet ilman syytä noudattamatta asunnon haltijan käskyä lähteä sieltä pois, tuomittiin rangaistukseen kotirauhan rikkomisesta.¹¹ Talon asukkaat eivät sitävastoin nauti kotirauhasuojaa

¹¹ Tämän tuomionsa perusteluina *RG* lausui: »Widerrechtliches Eindringen in die Wohnung des K. ist den angeklagten gegenüber in den verurteilenden Erkenntnissen nicht festgestellt, sondern nur unbefugtes Verweilen vor der

toisiinsa nähden yhteiskäytössä olevissa tiloissa. Hyvänä esimerkkinä tästä on Ruotsin korkeimman oikeuden (HD) tuomio 19. 4. 1904, jossa A, joka oli pahoinpidellyt B:tä tämän kanssa yhteiskäytössä olevassa heidän asuntoihinsa johtavassa eteisessä, vapautettiin hänelle kotirauhan rikkomisesta tuomitusta rangaistuksesta, joten A:n kärsittäväksi jäi vain hänelle pahoinpitelystä tuomittu rangaistus.

2. Huone.

Huoneella ymmärretään RL 24 luv. 1 §:n 1 mom. silmälläpitäen huoneistoa tai osaa siitä. Kotirauhaan nähden laki nimenomaan rinnastaa toisiinsa huoneen ja talon, joten kaikki se, mitä edellä on lausuttu talosta kotirauhapiiriin kuuluvana kohteena, on vastaavasti sovellettavissa huoneeseen. Niinpä hotellivieraalla on kotirauhaoikeutensa hotellilta vuokraamassaan huoneessa ja matkustajalla siinä hytissä, joka hänelle on osoitettu hänen käytettä-

Thür und auf dem Vorplatze der Wohnung des K., ungeachtet der Aufforderung des letzteren, das Haus zu verlassen. Wenn nun die Angeklagten verneinen, dass die gemeinschaftliche Benutzung des Flures und der Treppe des Hauses dem K., welcher unbestritten eine von den zur Bewohnung desselben berechtigten Personen war, die Befugniss zu ihrer Ausweisung entzogen habe, so befinden sie sich im Irrtum. Nicht nur der Eigentümer oder dinglich Berechtigte, sondern jeder berechtigte Inhaber einer Wohnung oder eines Besitztumes ist zur Ausübung des Hausrechtes und zur Aufforderung an unbefugt Verweilende sich zu entfernen, befugt. Flur, Vorplätze und selbst Treppen, vermittels deren die Bewohner des Hauses zu ihrer Benutzung überlassenen Räumlichkeiten gelangen, dienen als solche den Zwecken der Häuslichkeit und gehören somit als integrierende Bestandteile zu einer Wohnung. Auch im Falle einer gemeinschaftlichen Benutzung solcher Räume durch eine Mehrzahl von berechtigten Bewohner eines Hauses ist für keinen von diesen die Befugnis ausgeschlossen oder beschränkt an Personen, die sich ohne jedwede Befugnis zur Anwesenheit an solchen Orten befinden, die Aufforderung zum Verlassen derselben ergehen zu lassen und diejenigen, welche sich gleichwohl nicht entfernen, machen sich dadurch des Hausfriedensbruches — — — schuldig».

väkseen laivamatkalla.¹² Samoin on alivuokralaisella rajoittamaton kotirauhaoikeus huoneessa, jonka hän on vuokrannut yksinkäyttöön. Samalla tavalla juriidinen henkilö, esim. yhdistys nauttii kotirauhasuojaa huoneessa tai huoneistossa, jonka se omistaa tai on vuokrannut tahi jota se muulla oikeudellisella perusteella hallitsee.¹³

Kun rikoslakimme mainitsee kotirauhalla suojattuina kohteina huoneen ja talon, niin sanonta voi johtaa siihen ajatukseen, että tässä edellä selostamamme erilaisiin tarkoituksiin varatut suojat olisivat kotirauhapiiriin kuuluvia vain silloin, kun ne sijaitsevat talossa. Kuitenkin on tämän kysymyksen suhteen pääpaino kiinnitettävä lain sanontaan *asunto*. Ei voi näet käytännön vaatimuksia silmälläpitäen olla epäilystäkään siitä, että myöskin esim. asuntovaunut tai asumis- tai työtarkoitukseen käytetty telttarakennelma ovat kotirauhalla suojeltuja. Kaukaisen Lapin kota on yhtäläisesti kotirauhalla suojeltu kuin pääkaupungin upein huoneisto. Mutta vieläpä sellaisiinkin suojiin on kotirauhan katsottava ulottuvan, jotka eivät ole ihmisen rakentamia, vaan ovat luonnon suomia. Sellainen on esim. luola, jota käytetään asuntona.¹⁴

3. *Kartano.*

Kartanolla (gård) ymmärretään, niinkuin *Forsman* opettaa, »det område, som upptages och omgives af de byggnader och hus, som i ett sammanhang höra till en possession i stad eller på

¹² Edellämainitussa ehdotuksessa Ruotsin uudeksi rikoskaareksi lausutaan sitä koskevan julkaisun s. 167, että asunto (bostad) ei käsitä ainoastaan huoneistoa tai muuta paikkaa, jossa henkilö asuu aina tai pitemmän ajan, vaan asuntona on pidettävä myöskin esim. hotellihuonetta, laivahyttiä tai telttaa.

¹³ Ks. Ruotsin korkeimman oikeuden (HD) tuomiota 14.8.1924: A ja B, jotka tunkeutuivat erään yhdistyksen kokoushuoneeseen, tuomittiin kotirauhan rikkomisesta.

¹⁴ Ks. *Wüest*, s. 27—28.

landet».¹⁵ Tontti sillä olevine rakennuksineen on kotirauhalla suojeltu siihen katsomatta, onko se aidattu tai aitaamaton. Myös varsinaisen tontin ulkopuolella oleva siihen rajoittuva alue saat-
 -taa olla kotirauhapiiriin kuuluva, esim. puutarha, silloin kun se kuuluu samaan talouskokonaisuuteen. Sitävastoin ei voida kat-
 -soa, että niityllä oleva lato tai metsässä oleva varastosuoja olisi kotirauhalla suojeltu. Millään yleisellä säännöllä ei ole määrät-
 -tävissä, kuinka laajalle mainitussa suhteessa kotirauhapiiri ulot-
 -tuu kussakin yksittäistapauksessa. Korkeintaan voidaan esittää yleisiä näkökohtia, joiden mukaan jokin konkreettinen tapaus on arvosteltava. Ajateltakoon sanotussa suhteessa esim. kysymystä siitä, kuinka laajalle kotirauhan voidaan katsoa ulottuvan hu-
 -vila-alueella? Käsittääkö kotirauhapiiri vain itse rakennuksen ja pihamaan sekä sillä olevat talous- tai muut suojat, vai voi-
 -daanko siihen lukea kuuluvaksi myös varsinaista tonttia ympäröivä ehkä useamman hehtaarin suuruinen metsä- tai muu alue?

Tähän kysymykseen on käsittääksemme vastattava kielteisesti, jos varsinainen talon ja siihen läheisesti liittyvien suojien muodostama tonttialue jatkuu tavallisena metsämaana, jossa ymmärrettävästi kuka tahansa on oikeutettu liikkumaan. Kysymykseen on sitävastoin mielestämme ehdottomasti vastattava myönteisesti, jos varsinaista tonttia ympäröivä metsä- tai muu alue muodostaa sen kanssa *erottamattoman, ihmiskäden järjestelynä syntyneen kokonaisuuden*. Tällöin on tavallisesti kysymyksessä luonnonpuisto rakennettuine teineen, koristesiltoineen ja majoi-
 -neen. Alueen tulee olla aidattu ja muutenkin niin merkitty, ettei alueen käyttötarkoituksesta voida erehtyä.

Vain taloon kuuluva tontti nauttii kotirauhasuojaa. Jos tonttia ei lainkaan käytetä, niin se ei ymmärrettävästi ole kotirauhasuojan tarpeessa. Mutta mikä käyttötarkoitus hyvänsä ei kuitenkaan suo sille kotirauhasuojaa. Niinpä on katsottava, että jos rakentamatonta tonttia käytetään pelkkänä varastoalueena, niin se ei nauti kotirauhasuojaa. Kotirauhan ei myöskään voida katsoa

¹⁵ Forsman, s. 187.

ulottuvan rakenteilla olevaan tonttiin, enempää kuin muuhunkaan n.s. avoimeen työpaikkaan.¹⁶ RL 24 luv. 1 §:n 1 mom. oleva säännös ei suo minkäänlaista mahdollisuutta sellaiseen tulkintaan, jonka perusteella kotirauhapiiriä voitaisiin laajentaa käsittämään myös sellaiset työpaikat, jotka eivät sijaitse rakenteellisesti suljetuissa suojissa, vaan ovat avoimia. Siitä, että niinhyvin tieteistöissä kuin käytännössäkin kotirauhapiiriin on katsottu kuuluviksi tehtaast ja työhuoneet, ei myöskään voida tehdä myönteistä johtopäätöstä avoimiin työpaikkoihin nähden, sillä tehtaiden ja työhuoneiden tunnustamisella kotirauhapiiriin kuuluviksi on oikeushistoriallinen perusteensa. Jo maakuntalakien kotirauhapiiri käsitti näet aidatun talotontin lisäksi eräitä talousrakennuksia, nimenomaan pajan.

4. *Alus.*

Kotirauha ulottuu kaikkiin aluksiin, niiden käyttötarkoituksesta riippumatta. Henkilöliikennettä välittävien alusten suhteen on huomattava, että niissä jokainen matkustaja nauttii kotirauhasuojaa hänelle varatussa laivahytissä niinhyvin aluksen henkilökuntaan kuin kanssamatkustajiinkin nähden, sillä myös tilapäinen tai lyhyenkin ajan kestävä asuminen perustaa huoneen haltijalle oikeuden kotirauhasuojaan.

¹⁶ Sellainen nauttii kotirauhasuojaa sveitsiläisessä oikeudessa. Ks. *Schmid* (s. 45—47), joka kosketellussa suhteessa mainitsee, että tähän järjestykseen ovat johtaneet aikamme sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet. Hän korostaa, että työtaistelujen aikana useinkin lakon oikeutus käsitetään oikeudeksi loukata valtion takaamia yksityisoikeudellisia etuja. — Ks. työsopimuslain 35 §:n säännöstä. Sillä pyritään meillä suojelemaan työrauhaa työpaikoilla. Säännöksessä tunnustetaan lisäksi nimenomaan oikeus osallistua lakoon.

IV. KOTIRAUHAN HÄIRITSEMISTAVAT.

a) *Tunkeutuminen toisen kotirauhapiiriin.*

Teon tunnusmerkistöön¹ kuuluu objektiivisessa suhteessa tunkeutuminen kotirauhalla suojattuun kohteeseen. Tunkeutumisella ymmärretään pääsyn hankkimista johonkin esteitä voittamalla. Esteen ei välttämättömästi tarvitse olla aina fyysillinen,² sillä kun tunkeutuminen toisen kotiin on vain silloin kotirauharikoksena rangaistava, kun se tapahtuu »vastoin tahtoa», niin tästä voidaan päätellä, että esteenä voi olla laadultaan myös psyykillinen este. Esteenä on tässä tapauksessa lausuttu tai muulla tavalla ilmenevä nimeomainen kielto tulla kotirauhalla suojeltuun paikkaan.³ Sub-

¹ Tunnusmerkistön käsitteen suhteen ks. *Sundström-Salmiala*, Varsinaisesta osallisuudesta, s. 28 ja *Honkasalo*, Yleiset opit I, s. 162—163.

² Eräässä RG:n tuomiossa E, 12, 132 jo vuodelta 1885 lausutaan nimenomaan, että tunkeutumisena ei ole pidettävä vain sitä, että sen torjumiseksi asetetut esteet on raivattu pois, vaan tunkeutumiseksi on katsottava myös sisäänastuminen vastoin isännän tai hänen edustajansa nimenomaista kieltoa, tai milloin taloon tai huoneeseen tulija tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että hän astui sisälle vastoin isännän tai tämän edustajan tahtoa. Kotimaisessa tie-
teisopissamme vallitsee yksimielisyys siitä, että tunkeutuminen voi tapahtua yhtähyvin psyykillisten kuin fyysillistenkin esteiden voittamisella. Ks. *Forsman*, s. 188; *Serlachius-Särkilähti*, s. 156; *Honkasalo*, s. 80.

³ Tunkeutumista ei ole yksin se, että tekijä astuu sisälle taloon tai huoneeseen, vaan tunkeutumisella on ymmärrettävä myös tapauksia, joissa tekijä on työntänyt esim. päänsä tahi kätensä tai jalkansa ovi- tai ikkuna-aukosta sisälle. Ks. RG tuomiota E 39, 440, jossa stty, joka oli vastoin isännän tahtoa yrittänyt tulla sisälle taloon pistämällä kätensä ovenraosta sisälle ja koettamalla vääntää irti varmuusketjun, tuomittiin kotirauharikoksesta. Tuomionsa

jektiivisessä suhteessa kuuluu teon tunnusmerkistöön, että teko on tahallinen. Tahallisuuteen kuuluu tässä tapauksessa tietoisuus niinhysin siitä, että tunkeutuminen tapahtuu kotirauhalla suojeltuun paikkaan, kuin siitäkin, että teko tapahtuu vastoin sen tahtoa,⁴ jolla on isäntävalta kotirauhapiirissä. Jos tekijällä sitä vastoin on ollut aihetta olettaa, että isäntä hyväksyy hänen tulonsa kotirauhalla suojattuun paikkaan, niin silloin ei ymmärrettävästi tahallisuutta ole olemassa.⁵ Tahallisuuteen, ei sensijaan kotirauharikoksessa kuulu enempää tietoisuus siitä, että kotirauha tulisi todella rikotuksi, kuin sitäkään, että tekijällä tulisi ehdottomasti olla tunkeutuessaan tarkoitus rikkoa kotirauhaa.⁶ Tahallisuuteen on katsottava riittävän tahallisuuden lievin aste, dolus eventualis.⁷

b) Poistumiskäskyn noudattamatta jättäminen toisen kotirauhapiirissä.

Kotirauha tulee tässä tapauksessa rikotuksi laiminlyömyllä nuodattaa kotirauhalla suojellun paikan haltijan käskyä poistua

perusteluissa RG nimenomaan lausui, ettei tunkeutuminen edellyttänyt, että tekijän tulisi astua sisälle taloon.

⁴ Ks. KKO:n päät. 18.8.1921 tied. n:o 874. K. ja A. olivat tulleet H:n taloon ja siellä röyhkeällä tavalla tiedustelleet H:ta ja saatuaan tietää H:n olevan kamarissaan, vihapäissään menneet sinne. *Viipurin HO* lausui päät., että koska puuttui luotettavaa selvitystä siitä, että K. ja A. olisivat vastoin H:n tahtoa tunkeutuneet hänen asuntoonsa, niin HO hylkäsi H:n kanteen. KKO: ei muutosta. Näin myös esim. KKO:n päät. 13.4.1923 tied. 697. *Vaasan HO* lausui selvitetyn, että P oli H:n omistamassa talossa, jossa H silloin oleskeli, esiintynyt röyhkeästi H:ta vastaan, kiroillen ja uhaten häntä, mutta koskei oltu näytetty, että P vastoin H:n tahtoa olisi tunkeutunut taloon tai jättänyt noudattamatta H:n käskyä poistua sieltä, niin HO hylkäsi syytteen kotirauhan rikkomisesta. KKO: ei muutosta.

⁵ *Forsman*, s. 193; *Serlachius-Särkilähti*, s. 158; *Honkasalo*, s. 81.

⁶ *Forsman*, s. 193; *Schwarz*, s. 271. Ks. myös RG:n tuomiota E 13, 313, jossa RG nimenomaan lausuu, että kysymys siitä, oliko tekijällä ryhtyessään rikkomään kotirauhaa tarkoituksena kotirauhan rikkominen, on vailla merkitystä.

⁷ *Ebermayer—Lobe—Rosenberg*, s. 685; *Schönke*, s. 287; *Welzel*, s. 258.

paikalta. Rikos on katsottava tulleen täytetyksi, mikäli sen teonolemukseen kuuluvat muutkin edellytykset ovat olemassa, heti, kun käskyä poistumisesta ei ole noudatettu. Kysymyksessä on n.s. epävarsinainen laiminlyöntirikos (*delictum commissivum per omissionem*):⁸ käskyn noudattamatta jättämisellä on aiheutettu laissa kielletty seuraus, kotirauhan rikkominen. Subjektiivisessa suhteessa kuuluu tämän laiminlyöntirikoksen tunnusmerkistöön, että laiminlyönti on tahallinen. Tahallisuuteen on kat-

⁸ Forsman, s. 189—190; Livson, Epävarsinainen laiminlyöntirikos, s. 144; Heidemann, s. 32. Frank, s. 313 pitää poistumiskäskyn noudattamatta jättämisestä laiminlyöntirikoksena, lausumatta kuitenkaan mitään lähemmin siitä, onko kysymyksessä varsinainen tai epävarsinainen laiminlyöntirikos. Maurach, s. 161 ja Zehler, s. 39 katsovat sen olevan varsinaisen laiminlyöntirikoksen, perustelematta millään tavalla kantaansa. Binding, s. 123 lausuu, että kysymyksessä on aito teko- eikä laiminlyöntirikos. Tätä ehdotonta kantaansa Binding ei kuitenkaan ole perustellut. Rikoslaisamme lausutaan *expressis verbis*, että kysymyksessä on passiivinen suhtautuminen: »jättää noudattamatta käskyä lähteä pois». Saksan rikoslaisissa (StGB) sitävastoin tämä kotirauhan häiritsemistapa on ilmaistu sanalla viipyä (*verweilen*), joka antaa sananmukaisesti käsitettynä sen kuvauksen, että kysymyksessä olisi aktiivinen suhtautuminen. Sanonnasta huolimatta on tässäkin kysymyksessä tekemättä jättäminen, odotettuun toimintaan (poistumiseen) ryhtymättä jättäminen, joten kysymyksessä on laiminlyöminen eikä suinkaan teko. Lisäksi ei kysymyksessä ole pelkän käskyn täyttämättä jättäminen, vaan nimenomaan seurauksen (kotirauhan rikkomisen) aiheuttaminen erityisen oikeudellisen velvollisuuden vastaisella suhtautumisella, joten kysymyksessä ei ole varsinainen, vaan nimenomaan epävarsinainen laiminlyöntirikos. Ks. näiden käsitteiden suhteen Livson, Epävarsinainen laiminlyöntirikos, s. 4—6 ja s. 157—158. Kun poistumiskäskyn noudattamatta jättämisestä on säädetty sama rangaistus kuin tunkeutumisestakin, niin jo rangaistavuudesta voidaan päätellä, että kysymyksessä on epävarsinainen eikä varsinainen laiminlyöntirikos, sillä kun jälkimmäisestä rangaistaan pelkän käskyn noudattamatta jättämisestä, t.s. rikkomuksesta, niin jos poistumiskäskyn noudattamatta jättämistä pidettäisiin varsinaisena laiminlyöntirikoksena, niin päädyttäisiin sellaiseen ristiriitaiseen tulokseen, että samassa rangaistussäännöksessä rikos (tunkeutuminen) ja »rikkomus» (poistumiskäskyn noudattamatta jättäminen) olisivat samalla rangaistuksella uhattuja!

sottava kuuluvan tässä tapauksessa, niinkuin edellisessäkin, tietoisuus siitä, että paikka on kotirauhalla suojattu, ja että tekijä (laiminlyöjä) suhtautuu vastoin sen tahtoa, jolla on isäntävalta kotirauhasuojaa nauttivassa kohteessa. Kotirauharikoksessa ei laiminlyönnin ollessa kysymyksessä tahallisuuteen kuulu tietoisuus siitä, että poistumiskäskyn noudattamatta jättämisellä rikotaisiin kotirauhaa, tai että laiminlyöjällä tulisi ehdottomasti olla suhtautumisellaan tarkoitus rikkoa kotirauhaa. Tahallisuuteen on tässäkin tapauksessa katsottava riittävän dolus eventualis.

c) *Sisään hiipiminen tai kätkeytyminen toisen kotirauhapiiriin.*

Teon objektiiviseen puoleen kuuluu, kuten lain sanonnasta ilmenee, että tekijä tulee huomiota herättämättä, kotirauhalla suojattuun paikkaan, tarvitsematta raivata esteitä tieltään, tai kätkeytyy sinne, joko sinne hiivittyään tai päästyään sinne hyväksyttävällä tavalla. Siihen nähden, että tekijä niinhyvin hiipimisen kuin kätkeytymisenkin ollessa kysymyksessä, pyrkii liikkumaan ja piiloutumaan mahdollisimman hiljaa ja huomaamattomasti, saattaa herätä kysymys siitä, häiritseekö tekijä tällaisella suhtautumisella kotirauhaa? Tähän on vastattava, niin kuin *Forsman* opettaa, että moinen suhtautuminen ei vaaranna vain kotirauhaa, vaan on mitä suurimpana vaarana niinhyvin kotirauhalla suojellun paikan haltijan hengelle kuin hänen omaisuudelleenkin, koska sillä, joka hiipii toisen kotiin tai sinne kätkeytyy, on useimmiten rikoksenteko mielessään.⁹

Teon subjektiiviseen puoleen kuuluu, niinkuin edellisissäkin tapauksissa, tahallisuus, joka käsittää vastaavasti kaiken sen, mikä siihen katsottiin a) ja b) kohdissa kuuluvaksi.

RL 24 luv. 1 §:n 3 mom. ilmenee, että edellä a), b) ja c) koh-

⁹ *Forsman*, s. 191—192.

dassa mainittu teko saattaa muodostaa n.s. *kvalifisoidun kotirauharihoksen*. Sellaisena laki mainitsee seuraavat tapaukset:

1. Kotirauharihoks tapahtuu aikomuksessa pidellä jotakuta väkivaltaisesti taikka vahingoittaa omaisuutta.

Mainitun säännöksen sanonnasta ilmenee, että tekoa on pidettävä kvalifisointuna kotirauharihoksena, milloin teko tapahtuu *aikomuksella* pidellä jotakuta väkivaltaisesti taikka vahingoittaa omaisuutta. Kvalifisointi perustuu siis pelkkään tarkoitukseen suhtautua mainitulla tavalla. Teko ei siis lainkaan edellytä, että väkivaltaa on käytetty tai vahingontekoon on jo ryhdytty. Jos mainittu tarkoitus on toteutettu, niin silloin on kysymyksessä niinhvin esim. pahoinpitely tai vahingonteko kuin kvalifisoitu kotirauharihoksin.

Forsman lausuu, että tätä tapausta käsiteltäessä on tarkoin pidädyttävä teon luonteessa. Niinpä jos esim. joku tulee toisen kotiin avoimesti ja sinne tunkeutumatta, niin hänen ei voida katsoa syyllistyneen kotirauhan rikkomiseen teollaan siinäkään tapauksessa, että hän olisi tullut toisen kotiin väkivallan harjoittamisen tarkoituksessa.¹⁰ Ajatusta on epäilemättä pidettävä oikeana, sillä jos joku tulee avoimesti ja muutenkin hyväksyttävällä tavalla toisen kotiin, niin silloin ei voi olla kysymyksessä enempää tavallinen kuin kvalifisoitukaan kotirauharihoks, sillä hän ei ole toisen kotiin tullessaan käyttänyt niitä häiritsemistapoja, joista laki mainitsee. Tässä yhteydessä on kuitenkin pantava merkille, että jos joku tulee avoimesti ja tunkeutumatta toisen kotiin esim. väkivallan harjoittamisen tarkoituksessa ja sinne päästyään ryhtyy toteuttamaan aikomustaan, mutta hänet käsketään poistumaan, niin jos hän jättää noudattamatta käskyn poistua ja tekee väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta, niin kysymyksessä on esim. pahoinpitelyn lisäksi myös tavallinen kotirauharihoks.

¹⁰ *Forsman*, s. 198.

2. *Kotirauharikos tehdään aseella tahi hengenvaarallisella astalolla tahi muulla vahingoittamisen välikappaleella varustettuna.*

Aseella ja hengenvaarallisella astalolla ei ymmärretä säännöksessä yksinomaan aseita sanan teknillisessä merkityksessä, vaan ylimalkaan esineitä, joita voidaan käyttää lyömiseen, leikkaamiseen, pistämiseen tai murskaamiseen. Sellaisina voivat olla varsinaiten aseitten lisäksi esim. erilaiset työkalut, joita voidaan käyttää aseina hengen riistämiseksi. Vahingoittamisen välikappaleena voi olla esim. dynamiitti tai muu räjähdysaine. Tarkasteltavana olevassa tapauksessa on nimenomaan huomattava, ettei tekijän tarvitse olla, jotta kysymyksessä olisi kvalifisoitu kotirauhan rikkominen, kotirauhan rikkomista varten aseella varustettu, vaan säännös edellyttää ainoastaan, että tekijällä on hallussaan ase tai lyömäase kotirauhaa rikkoessaan, vaikkei hän olisikaan ottanut sitä mukaansa kotirauhaa rikkoakseen.¹¹ Kvalifisoinnin perusteena on tässä tapauksessa se seikka, että kun tekijä on aseella tai hengenvaarallisella astalolla tahi muulla vahingoittamisen välikappaleella varustettu, niin sitä on pidettävä tavallista vaarallisempänä sille, jota vastaan rikos kohdistuu.

3. *Kotirauharikoksen tekevät kaksi tahi useammat yhdessä.*

Tässä niinkuin edellisessäkin tapauksessa kvalifisointi perustuu siihen, että kahden tai useamman yhdessä ryhtyessä rikokseen, vaaramomentti kasvaa. Jos rikoksen tekevät kaksi, joista toinen

¹¹ Forsman, s. 199; Serlachius-Särkilähti, s. 159; Honkasalo, s. 81. Ks. RG:n tuomiota 1896 E 28, 271—272, jossa lausutaan, että tahallisuus puheena-olevassa teossa käsittää tekijän tietoisuuden siitä, että hän on aseella varustettu. Tahallisuuteen ei sitävastoin kuulu, että tekijä olisi varustautunut aseella kotirauhan rikkomista varten. Mitään merkitystä teonolemusta silmälläpitäen ei myöskään ole sillä seikalla, onko se, johon rikos kohdistuu kotirauhapiirissä, tietoinen tai ei siitä, että sinne tunkeutuja on aseella varustettu.

on yllyttäjä tai avunantaja, niin kysymyksessä on silloin tavallinen kotirauharikos, eikä kvalifisoitu kotirauhan rikkominen, sillä tekijöitä on vain yksi.¹² Miten on ratkaistava tapaus, jossa kaksi yhdessä rikkovat kotirauhan, ja toinen heistä on syyntakeeton?

Kotimaisessa tieteisopissamme kysymystä ovat käsitelleet *Forsman* ja *Serlachius-Särkilähti*. Forsmanin mukaan kysymyksessä on tavallinen eikä kvalifisoitu kotirauharikos, sillä kun syyntakeetoman tekoa ei voida pitää rikoksena, niin vain toinen tekijöistä on silloin rikkonut kotirauhan. Lisäksi Forsman mainitsee, että laki edellyttää nimenomaan rikoskumppanuutta, jotta 24 luv. 1 §:n 3 mom. voitaisiin soveluttaa.¹³ Serlachius-Särkilähti sensijaan on asettunut sille kannalle, että kysymyksen tarkastelulle on yh-

¹² Näin *Forsman*, s. 200. *Serlachius-Särkilähti* (s. 159), on sitävastoin asettunut sille kannalle, että kysymyksen tarkastelulle on yhdentekevää, onko vain yksi varsinaisena tekijänä ja muut avunantajina, vai ovatko kaikki tekijöinä. Tämä Serlachius-Särkilähten kanta perustunee siihen, että hän on asettunut n.s. aineellisobjektiivisen teorian kannalle, jonka mukaan ero avunannon ja tekijäntoimen välillä on yhteiskunnallista laatua, t.s. kun jonkun osallisen toiminta toisten osallisten toimintaan nähden seurauksen aikaansaamiseksi on myötävaikutukseltaan niin paljon pienempi, että siihen on rikosoikeudellisesti arvosteltaessa sovellettava eri mittakaavaa, niin ensiksi mainitun osallisen toimintaa on silloin pidettävä avunantona. Oppikirja I, s. 132. Rikoslain 5 luv. 1 §:n sanonta »jos kaksi tahi useammat ovat yhdessä tehneet rikoksen» ja saman luvun 3 §:n sanonta »toisen rikosta tehdessä taikka sitä ennen, tahallansa on neuvolla tai toimella tahi kehotuksella tekoa edistänyt», osoittavat kuitenkin, että raja tekijän ja avunantajan toimien välillä on käyty muodollista näkökohtaa silmälläpitäen. Tämän mukaan on tekijäksi katsottava se, joka suorittaa täytäntöönpanotoimen, ja avunantajaksi se, joka tekee täytäntöönpanotoimen mahdolliseksi tai sitä edistää. Näin *Salmiala-Sundström* (s. 65—66) ja *Honkasalo* (Oppikirja II, s. 190—191). Ks. myös *Grottenfelt* (s. 115), jonka mukaan avunantajia ovat ne, jotka ovat olleet tekijälle »behjälpliga i syfte att underlätta och främja gärningen». Kun RL:ssa nimenomaan sanotaan, 24 luv. 1 §:n 3 mom. mm., että »jos kaksi tahi useammat tekevät sen (kotirauharikoksen) yhdessä», niin siitä voidaan, verrattaessa sitä RL 5 luv. 1 ja 3 §§:ien sanontaan, päätellä, että k.o. tapauksessa on olemassa kvalifisoitu kotirauharikos vain silloin, kun molemmat osalliset ovat täytäntöönpanotoimen suorittajia, t.s. tekijöitä.

¹³ *Forsman*, s. 200—201.

dentekevää, onko syyntakeisia vain yksi vai onko niitä useampia.¹⁴ Mielipidettään hän ei ole kuitenkaan millään tavalla perustellut. Käsityksemme mukaan Serlachius-Särkilahden ajatusta on pidettävä oikeana, sillä jos toinen tekijöistä on syyntakeeton, niin se ei estä katsomasta, että kaksi on yhdessä rikkonut kotirauhan, jolloin kysymyksessä on kvalifisoitu kotirauharikos. Se seikka, että teko edellyttää rikoskumppanuutta, ei sekään sanotussa tapauksessa estä pitämästä sitä kvalifisoituna, sillä rikoskumppanuus ei tässä edellytä, niinkuin kvalifisoinnin ollessa kysymyksessä varkaus- tai ryöstörikoksessa, että rikoskumppanit ovat päämäärän saavuttamiseksi ryöstämistä tai varastamista varten »yhteen liittyneet», t.s. saavuttaakseen päämääränsä toistensa yhteisvaikutuksella. Rikoskumppanuuden rikosoikeudellinen merkitys on käsiteltävässä tapauksessa vähäinen, sillä itsekukin rikoskumppaneista toteuttaa kotirauharikoksen koko teonolemuksen. Kvalifisoinnin perusteena on tässä yksinomaan se näkökohta, että kahden tai useamman yhdessä tekemää kotirauharikosta on pidettävä vaarallisempana, kuin jos kysymyksessä olisi vain yksi tekijä. Vaaramentti ei millään tavalla muutu siitä, jos tekijät ovat kaikki syyntakeisia tai osa heistä syyntakeettomia. Tarkasteltavana olevassa tapauksessa toisen tekijän syyntakeettomuus ei siis poista teolta sen kvalifisoitua luonnetta, vaan se poistaa yksinomaan syyntakeettoman tekijän osalta rangaistavuuden.¹⁵ Myös syyntakeettoman teko on objektiivista normivastaisuutta,¹⁶ t.s. myös syynta-

¹⁴ Serlachius-Särkilähti, s. 159.

¹⁵ RL 5 luv. 4 §: »Kun jonkun erityinen olosuhde poistaa jonkin teon rangaistavuuden taikka sitä vähentää tahi enentää; koskeeseen se ainoastaan sitä tekijää, yllyttäjää tahi auttajaa, joka on mainitussa suhteessa».

¹⁶ Niinkuin *Binding* opettaa (Normen I, 1872, s. 3—4, 7 ja 133), niin oikeudelliset normit, jotka ovat joko kieltoja tai käskyjä, eivät ole identtisiä rikoslain rangaistussäännösten kanssa, joten on aivan väärin samaistaa niitä toisiinsa. Sellaisesta näet johtuu se väärä käsitys, jonka mukaan rikoksenteikijä suhtautumisellaan, t.s. teolla tai laiminlyönnillä loukkaisi rangaistussäännöstä. Mikään rikos ei kuitenkaan tosiasiaassa loukkaa sitä rikoslakia, jossa siitä säädetään rangaistus, vaan rikos loukkaa ainoastaan sitä oikeuslausetta, normia,

keeton voi toteuttaa rikoksen teonolemuksen, mutta kun syyntakeettomalta puuttuu syyllisyys, niin tämän vuoksi häntä ei voi rangaista. Se, ettei yhtä tekijöistä voida saattaa rangaistusvastuuseen teosta, ei voi muuttaa itse teon luonnetta kokonaisuutena.

Tarkasteltavana olevassa tapauksessa saattaa tulla kysymykseen n.s. välillinen tekeminen, milloin se, joka ei itse ole välittömästi tekijänä, rikkoo kotirauhan kohdaltaan käyttämällä siihen välikappaleenaan syyntakeetonta, jolloin rangaistusvastuun kantaa, niinkuin kaikissa muissakin välillistä tekemistä koskevissa tapauksissa, yksin välillinen tekijä, t.s. se, joka on toista käyttänyt välikappaleena.

Kvalifisoitua kotirauharikosta tarkasteltaessa herää lisäksi kysymys siitä, miten on rangaistavuutta silmälläpitäen arvosteltava sellainen tapaus, jossa kaksi tai useammat tekevät kotirauharikoksen aikomuksella pidellä jotakuta väkivaltaisesti taikka vahingoittaa omaisuutta ja he ovat aseella tahi hengenvaarallisella astalolla tahi muulla vahingoittamisen välikappaleella varustettuja?

Tämän kysymyksen tarkastelussa on käsityksemme mukaan lähdettävä siitä, että kun RL 24 luv. 1 §:n 3 mom. oleva säännös käsittää kuvauksen niistä kotirauharikoksen *toteuttamistapoihin liittyvistä olosuhteista*, joiden vallitessa kotirauharikoksen on katsottava tapahtuneen raskauttavan asianhaaran vallitessa, niin milloin tällaiset kvalifisoimisperusteet yhtyvät, niin sanottu seikka on huomioitava rangaistusta enentävästi rangaistusasteikon puitteissa. Tapaus on verrattavissa RL 28 luv. 2 §:n säännökseen tör-

joka on määräävänä käyttäytymisohjeena. Rikoslaki sitävastoin määrää, seuraako normin vastaisesta suhtautumisesta rangaistusvastuu vai ei. Normi osoittaa oikeudenvastaisen teon, kun taas rikoslaki puolestaan osoittaa rangaistavan teon. Itse norminvastainen suhtautuminen voi olla joko sekä objektiivisesti että subjektiivisesti norminvastainen tai ainoastaan objektiivisesti norminvastainen. Kaikki norminvastainen suhtautuminen (myös syyntakeetoman) on objektiivista norminvastaisuutta, mutta subjektiivinen norminvastaisuus edellyttää sensijaan aina syyllisyyttä, joka kuuluu rangaistavuuden perusedellytyksiin. Ks. tästä lähemmin *Livson*, Epävarsinainen laiminlyöntirikos, s. 142 ja siinä mainittua kirjallisuutta.

keästä varkaudesta, jossa säännöksessä luetellaan ne perusteet, jotka tekevät varkauden törkeäksi. Milloin useammat tällaisista perusteista yhtyvät, esim. murtautuminen aseistettuna öiseen aikaan toisen taloon varastamisen tarkoituksessa, niin sanottu seikka on vastaavasti huomioitava rangaistusta enentävänä määrättäessä rangaistusta törkeästä varkaudesta. Ero vertailun kohteeksi otetuissa tapauksissa on vain siinä, että eräät niistä teoista, jotka muodostavat kvalifisoimisperusteen törkeätä varkautta koskevassa säännöksessä, ovat itsessään samalla rikoksen eri toteuttamistapoja, kun sitävastoin kotirauharikoksessa toteuttamistapoina ovat RL 24 luv. 1 §:n 3 mom. silmälläpitäen ne kotirauharikoksen häiritsemistavat, joista säädetään RL 24 luv. 1 §:n 1 mom. Kotirauharikoksen kvalifisoimisperusteet ovat sensijaan, niinkuin edellä jo mainittiin, näihin toteuttamistapoihin liittyviä olosuhteita.

V. KOTIRAUHARIKOKSEN OIKEDENVASTAISUUS.

Kotimainen tietisoppimme on muodollisen oikeudenvastaisuuden kannalla.¹ Tämän mukaan oikeudenvastaisuus on oikeudellisen normin vastaisuutta, joten suhtautuminen (teko tai laiminlyönti) on oikeudenvastaista, kun se loukkaa oikeudellisia käsky- tai kieltonormeja. Normi määrää kokemusperäisesti, mitä kunkin yksilön on yhteiskunnassa tehtävä tai tekemättä jätettävä. Normi on se mittapuu, jonka mukaan objektiivisesti arvostelemme, loukkaako yksilön ulospäin suuntautuva suhtautuminen yhteiskunnan elinehtoja vai ei. Tämän vuoksi oikeudenvastaisuus, josta käsitteellisessä mielessä voidaan puhua vain norminvastaisuutena, on itsessään myöskin aineellista, jolloin sillä tarkoitetaan suhtautumisen inhimillisiä elinintressejä loukkaavaa tai vaarantavaa luonnetta.² Oikeudenvastainen suhtautuminen on rangaistavaa, kun se ilmenee tunnusmerkistön mukaisena, t.s. kun teko tai laiminlyönti toteuttaa lain sille asettamat tunnusmerkit. Yksilön turvaamiseksi mielivallalta lainsäätäjä on näet niinhyvin meillä kuin monessa muussakin maassa liittänyt rangaistusseuraamuksen vain sellaiseen vääryyteen, joka on laissa tunnusmerkein tarkalleen määriteltä.³ Missä suhteessa ovat sitten toisiinsa tunnusmerkistönmukaisuus ja oikeudenvastaisuus?

¹ Näin *Tulenheimo*, s. 25; *Sundström-Salmiala*, s. 10; *Honkasalo*, Yleiset opit I, s. 158; *Alanen*, Hätävarjelus, s. 51 ja Yleinen oikeustiede, s. 36: »Oikeudenvastaisuudella (rättsstridighet) tarkoitetaan oikeudellisen velvollisuuden vastaista menettelyä».

² *Sundström-Salmiala*, s. 18—19; *Honkasalo*, Yleiset opit I, s. 158—159.

³ Ks. *Honkasalo*, Nulla poena sine lege, s. 5—20.

Tunnusmerkistönmukaisuuden ja oikeudenvastaisuuden välistä suhteesta esiintyy kolme eri mielipidettä. Eräät pitävät teon tunnusmerkistönmukaisuutta indiciiona sen oikeudenvastaisuudesta (*ratio cognoscendi*).⁴ Toisen mielipiteen mukaan tunnusmerkistönmukaisuus olisi suorastaan oikeudenvastaisuuden reaalinen peruste, *ratio essendi*.⁵ Edellyttäen, ettei oikeudenvastaisuutta poistavaa perustetta ole olemassa, olisi tunnusmerkistön mukainen teko aina silloin käsityskannan mukaan oikeudenvastainen. Erään käsityskannan mukaan tunnusmerkistö, rikoksen tosiasiallinen olemus on juriidisesti väritön käsite. Tunnusmerkistö ei siten ilmaise mitään sitä vastaavan teon oikeudenvastaisuudesta.⁶ Tätä käsitystä on muun muassa perusteltu vetoamalla siihen, ettei tunnusmerkistö sellaisenaan ilmaise, onko sitä vastaava teko oikeudenvastainen tai oikeudenmukainen. Käsityskannan mukaan suhtautumisen oikeudellisen »valöörin» määräävät sen ulkopuolella olevat seikat. Niinpä esim. ihmisen surmaaminen saattaa olla joko oikeudenvastainen tai oikeudenmukainen teko. Esim. murhassa tai tapossa se on oikeudenvastainen, mutta hätävarjeluksessa oikeudenmukainen.

Tunnusmerkistönmukaisuus muodostaa käsityksemme mukaan ikäänkuin todennäköisyysarvostelman oikeudenvastaisuudesta. Tämän vuoksi pidämmekin oikeana sitä alussamainittua mielipidettä, jonka mukaan tunnusmerkistönmukaisuus on indicio teon oikeudenvastaisuudesta. Mutta milloin tunnusmerkistö käsittää myös kuvauksen oikeudenvastaisuudesta, niin silloin teko tai laiminlyönti on tietysti oikeudenvastainen aina, kun se täyttää tunnusmerkistön, t.s. tunnusmerkistönmukaisuus on silloin ehdotto-

⁴ Esim. v. *Liszt*, *Liszt—Schmidt*, s. 185 ja *Max Ernst Mayer*, *Lehrbuch*, s. 10, viite 21.

⁵ Esim. *Honkasalo*, *Yleiset opit I*, s. 164; v. *Hippel*, s. 189 ja *Mezger*, *Strafrecht*, s. 182.

⁶ *Sundström—Salmiala*, s. 27 ja *Beling*, *Die Lehre vom Verbrechen*, s. 37: »Die Strafbarkeit ist ein Symptom für die Rechtswidrigkeit — aber ein Symptom, das wir erst bejahen können, nachdem wir die Rechtswidrigkeit vorab festgestellt haben, also ein recht nutzloses Symptom»

masti oikeudenvastaisuuden reaalinen perusta. Tällaisen tunnusmerkistökuvauksen käsittää nimenomaan RL 24 luv. 1 §:n säännös kotirauharikoksesta, jossa suhtautumisen oikeudenvastaisuus on ilmaistu seuraavilla sanonnoilla:

1. tunkeutua toisen asuntoon *ilman laillista syytä*;
2. jättää *ilman syytä* noudattamatta käskyä lähteä sieltä pois;
3. *Ilman otollista aihetta* hiipiä sisään tai kätkeytyä sinne.

Vertaillen näitä sanontoja toisiinsa *Serlachius-Särkilahti* lausuu sattuvasti, että »käyttämällä täten eri määräyksiä kustakin eri toimintamuodosta tahtoo rikoslaki tehdä huomattavaksi, että tunkeutumiseen toisen kotiin vaaditaan voisipa sanoa täysipainoista syytä, jotta se voitaisiin jättää rankaisematta, mutta pienemmästäkin syystä jo saattaa siellä viipyminen jäädä rankaisematta ja kätkeytyminen toisen kotiin on rangaistavaa ainoastaan, jos se on tapahtunut ilman puolustettavaa aihetta».⁷

Säännöksen oikeudenvastaisuutta koskevista mainituista sanonnoista voidaan päätellä, ettei laki suo kotirauhaan oikeutetulle absoluuttista suojaa. Hän ei nauti kotirauhasuojaa sitä vastaan, joka tunkeutuu kotirauhapiiriin lakiin perustuvalla oikeutuksella tai sellaisella syyllä, jonka tuomioistuin katsoo lailliseksi.⁸ Rangaistavaa ei ole myöskään poistumiskäskyn noudattamatta jättäminen, milloin tuomioistuin katsoo, että kotirauhapiirissä viipyminen on johtunut hyväksyttävästä syystä. Toisen kotiin hiipi-

⁷ *Serlachius-Särkilahti*, s. 157.

⁸ Esimerkkinä tästä tulkoon mainituksi seuraava tapaus:

J. vaati K:lle rangaistusta kotirauhan rikkomisesta, koska K. oli J:n poissaollessa tunkeutunut J:n ja K:n entisen vaimon asumaan yhteiseen huoneistoon murtamalla oven auki, voidakseen ottaa haltuunsa alaikäiset lapsensa, jotka K:n entinen vaimo oli kuljettanut sinne K:n luvatta. Kihlakunnan oikeus lausui päätöksessään, että koska KO oli tuomitessaan K:n puoliset avioeroon, uskonut heidän alaikäisten lastensa huollon ja kasvatuksen K:lle, niin K oli oikeutettu ottamaan pois lapsensa J:n ja K:n asunnosta, johon K:n vaimo oli tuonut lapset K:n luvatta ja jättänyt heidät hoitoa vaille. Tämän vuoksi KO hylkäsi syytteen kotirauhan rikkomisesta. *Turun HO*: ei muutosta. *OO*: ei muutosta. *OO*:n päät. 14. 6. 1902. *JFT* bil. 1903, s. 100a.

minen tai sinne kätkeytyminen saattaa sekin jäädä rankaisematta, milloin tuomioistuin päätyy siihen tulokseen, että tekijällä on ollut sellaiseen inhimillisesti katsoen puolustettava aihe. Elävä elämä luo olosuhteita, joiden vallitessa kotirauhan häiritsemistä ei voida pitää oikeudenvastaisena eikä niinollen rangaistavana suhtautumisenä. Minkäänlaista yleistä sääntöä ei voida antaa niistä perusteista, jotka poistavat teon oikeudenvastaisuuden ja rangaistavuuden, vaan lainkäyttäjä joutuu ymmärrettävästi kussakin yksittäistapauksessa tutkimaan, onko kotirauhaa rikottu vai ei. Kaikissa tapauksissa on ydinkysymyksenä tekoa arvosteltaessa, kummalla on parempi oikeus puolellaan, sillä, joka vetoaa kotirauhaoikeuteen, vai sillä, joka toisen kotiin tunkeutuu tahi hiipii tai kätkeytyy taikka kieltäytyy sieltä poistumasta. Tutkimuksen puitteissa voidaan antaa ainoastaan esimerkkejä sellaisista perusteista, jotka poistavat oikeudenvastaisuuden. Sellaisina tulkoon mainituksi seuraavat:

Tärkeimpinä mainituista perusteista on pidettävä julkisoikeudellisia määräyksiä, jotka oikeuttavat määrätty viranomaiset tarpeen vaatiessa jopa väkivaltaa käyttäen tunkeutumaan kotirauhalla suojattuun asuntoon. Sellaisena mainittakoon kotietsintä, jolla tarkoitetaan kotirauhalla suojatun asunnon tutkimista tarkoituksessa päästä käsiksi joko esineisiin, jotka voivat antaa selvitystä rikoksesta tai jotka muusta syystä on otettava takavarikkoon, tai asuntoon piiloutuneeseen tahi piilotettuun rikoksentekijään.⁹ Päämääräykset kotietsinnästä sisältyvät RVA 13 ja 14 §:ään, joista edellisessä mainitaan, missä tapauksessa yksityinen on oikeutettu toimittamaan kotietsinnän ja miten hänen on se toimitettava. Jälkimmäisessä säännöksessä taas säädetään, millä edellytyksillä viranomaisella on valta toimittaa kotietsintä. Niinkuin *Tirkkonen* kotietsintää selostaessaan mainitsee, niin sääntönä on pidettävä, että kotietsinnän suorittaa julkinen viranomainen eikä asianomis-

⁹ *Tirkkonen*, Suomen rikosprosessioikeus II, s. 74—75.

tajan asemassa oleva yksityishenkilö.¹⁰ RVA 14 §:n lisäksi on joukko erikoislakeja, joissa on määräyksiä kotietsinnästä ja siitä, ketkä kussakin tapauksessa ovat oikeutettuja sitä toimittamaan.¹¹ Sen lisäksi, mitä RVA 14 §:ssä ja k.o. erikoislaeissa on säädetty kotietsinnän toimittamisen edellytyksistä ja siitä, ketkä ovat kussakin tapauksessa siihen oikeutettuja, säädetään TulliS 143 §:ssä, että kotitarkastuksessa on sen toimeenpanijan varottava, ettei häiriötä tai vahinkoa aiheuteta enemmän kuin on välttämätöntä ja että tarpeellista sävyisyyttä noudatetaan. Niinkuin *Tirkkonen* lausuu, niin mainittuja näkökohtia voidaan pitää yleisen periaatteen ilmauksina.¹² Niinhyvin yksityinen kuin viranomainenkin rangaistaan, milloin kotietsintä on laitton, t.s. jos sitä pitää se, jolla ei ole siihen valtaa, taikka jos se, jolla siihen on valta, pitää sitä laittomassa järjestyksessä, RL 24 luv. 2 §:n mukaan.

Yhtäläinen valta, kuin kotietsinnän toimittajalla, on ulosottomiehellä määrätyssä tapauksessa tunkeutua toisen asuntoon. Niinpä säädetään UL 3 luv. 30 §:ssä, että ulosottomiehellä on oikeus, mikäli täytöntöönpanossa tarvitaan, avauttaa lukkoja ja ovia, etsittää huoneita ja säilytyspaikkoja sekä käyttää väkivaltaa sen verran kuin vastarinnan voittamiseksi on tarpeen.

Myös poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan valta tunkeutua jopa väkivaltaa käyttäen toisen asuntoon, ei ainoastaan rikosta estääkseen tai pidättääkseen rikoksesta epäillyn, vaan myös täyttääkseen esimiehen käskyn. Kuvaavana esimerkkinä tästä on m.m. seuraava tapaus:

Kuopion RO lausui selvitetyn, että sittenkuin k.o. kaupungin poliisimestari oli antanut kirjallisen määräyksen tuoda Anna W. poliisikamariin kuulustelun toimittamista varten W:n omistaman

¹⁰ *Tirkkonen*, Suomen rikosprosessioikeus II, s. 77. Ks. myös siinä olevaa viitettä n:o 8.

¹¹ Ks. m.m. väkijuomista ann. lain 59 §, L säänn. rikosten rankaisemisesta 9 § ja TulliL 118 ja 119 §.

¹² *Tirkkonen*, Suomen rikosprosessioikeus II, s. 77, viite 6.

talon puolesta kunnossa pidettävän katuosan puhtaanapitämisen laiminlyömisestä, niin W:tä hakemaan lähetettyjen poliisimiesten oli täytynyt hankkia itselleen pääsy hänen asuntoonsa murtaamalla auki suljetut ovet, minkä jälkeen he olivat asuntoon päästyään vieneet W:n kuulusteluun. Tämän vuoksi RO, siihen nähden, että poliisimiehet olivat täyttämässä esimiehensä virkamääräystä, eivätkä olleet käyttäneet suurempaa väkivaltaa kuin mitä tuon määräyksen toimeenpanemiseksi oli ollut tarpeen, hylkäsi W:n kanteen kotirauhan rikkomisesta y.m. Viipurin HO: ei muutosta. KKO: Ei muutosta.¹³

Tapauksissa, joissa laki itse osoittaa oikeudenvastaisuuden poistavan perusteen, kotirauhaan ei voida vedota. Tällaisia tapauksia ovat esim. hätävarjelus (RL 3: 6) ja pakkotila teko (RL 3: 10). Edellisellä ymmärretään välittämästi uhkaavan tai jo aloitetun oikeudenvastaisen hyökkäyksen torjumiseksi tarvittavaa vastahyökkäyksenä ahdistajaa vastaan tapahtuvaa puolustusta. Jälkimmäisessä on kysymyksessä sellainen itsessään rangaistava teko, johon ryhdytään sellaisesta pakottavasta vaarasta pelastautumiseksi, josta pelastautuminen ilman tekoa olisi ollut mahdotonta. Ajatelkaamme esim. kahta seuraavaa esimerkkiä:

A. kulkiessaan B:n asunnon ohi näkee ikkunasta, että B. ahdistaa C:tä yrittäen lyödä tätä veitsellä. Ovi on lukossa, mutta A. murtautuu C:tä auttaakseen B:n asuntoon. A:lla on laillinen syy tunkeutumiseen, koska ilman sitä hän ei olisi voinut ryhtyä hätävarjelutekoon.

A. eksyy kovana pakkasyönä tieltään ja pitkään harhailtuaan saapuu viime hetkessä B:n asunnolle, jossa ei ole ketään sillä hetkellä kotona. A. vaikka hän tietää, ettei B, joka on hänen vihämiehensä, sallisi hänen pelastautua pakkaselta sinne, murtaa oven auki, pelastaakseen henkensä. Koska A. tunkeutui välttyäkseen vaaralta, jota tekoa ilman pelastuminen olisi ollut mahdotonta, niin A:lla on ollut tekoonsa laillinen syy.

¹³ KKO:n päät. 3. 8. 1923, tied. n:o 1180.

Nimenomainen suostumus työn tai tehtävän suorittamisesta toisen asunnossa poistaa tunkeutumiselta sinne oikeudenvastaisuuden. Tästä on erinomaisena esimerkkinä KKO:n päätös vuodelta 1923, tied. n:o 1142:

Kymin KO katsoi selvitettyksi, että F. oli vastoin M. F:n tahtoa tunkeutunut hänen vuokrahuoneistoonsa, joka sijaitsi F:n omistamassa talossa, ja siellä ilman laillista aihetta ryhtynyt purkamaan välikattoa ja repimään seinälaudoitusta, tahraten siten M. F:n: huone- ja talouskalut. Tämän vuoksi KO tuomitsi F:n kotirauhan rikkomisesta pidettäväksi 1 kk. vankeudessa. Viipurin HO: ei muutosta. KKO katsoi puolestaan selvitettyksi, että sitenkuin huoneenvuokralautakunta oli todennut, että M. F:n huoneisto oli niin huonossa kunnossa, että se oli välttämättä korjattava, niin M. F. ja eräät muut saman talon vuokralaiset olivat silloin suostuneet siihen, että korjaustyöt talossa saataisiin toimittaa asukkaiden huoneissaan asuessa. Tämän vuoksi ja kun F., ennenkuin ryhtyi korjaustöihin, ilmoitti siitä sitä ennen M. F:lle, niin KKO katsoi, ettei F. ollut syyllistynyt mihinkään rikolliseen tekoon, ja hylkäsi jutussa tehdyn syytteen aiheettomana.

Oikeuden päätös ei sellaisenaan oikeuta sitä, jonka hyväksi se on annettu, tunkeutumaan toisen kotiin toteuttaakseen hänelle tunnustetun oikeuden. Niinpä esim. talonomistaja ei suinkaan ole oikeutettu, saatuaan häätöpäätöksen vuokralaiselleen, tunkeutumaan vuokralaisen hallitsemaan asuntoon siinäkään tapauksessa, että vuokralainen niskoittelee eikä luovuta huoneistoa sen omistajan hallintaan häätöpäätöksessä mainittuna päivänä. Huoneiston omistajalla on tilaisuus toteuttaa oikeutensa täytäntöönpanoviranomaisen myötävaikutuksella.

Kun tunkeutuminen tapahtuu luvallisessa tarkoituksessa, niin siitä ei ehdottomasti vielä seuraa, että tunkeutuminen toisen asuntoon ei olisi oikeudenvastainen. Niinpä esim. velkojaa, joka estääkseen saamisensa vanhentumisen tunkeutuu velallisen kotiin tämän nimenomaisesta kiellosta huolimatta, on rangaistava

kotirauhan rikkomisesta,¹⁴ sillä joskin velkojalla on oikeus saamisensa velkomiseen, niin siihen ei kuitenkaan sisälly oikeutta toimittaa sitä toisen oikeutta loukkaamalla. Yhtä vähän talonomistajalla on valtaa viime hetkessä toimittaa vuokralaiselleen vuokrasuhteen irtisanominen hänen kotiinsa tunkeutumalla.

Edellä on ollut kysymys oikeudenvastaisuudesta lähinnä silmälläpitäen tunkeutumista kotirauhalla suojattuun paikkaan. Kun oikeudenvastaisuuden poistavan perusteen muodostaa, kysymyksen ollessa kotirauhan häiritsemisestä poistumiskäskyn noudattamatta jättämisellä, pelkästään hyväksyttävä syy, niin siitä lankeaa luonnostaan, että milloin poistumiskäskyn noudattamatta jättäjällä on suorastaan laillinen syy olla poistumatta, niin sellaiseen tapaukseen voidaan vastaavasti soveltaa, mitä edellä on lausuttu kysymyksen ollessa tunkeutumisesta toisen kotiin. Verrattomasti vaikeammaksi käy niiden tapausten ratkaiseminen, joissa on arvosteltava, johtuuko poistumiskäskyn noudattamatta jättäminen hyväksyttävästä syystä, vai onko jätetty noudattamatta käskyä poistumisesta ilman syytä. Eräänä kaikkein vaikeimpana ongelmana esiintyy tässä suhteessa tieteisopissa kysymys siitä, rikkooko ravintolavieras kotirauhan kieltäytymällä poistumasta ravintolasta saatuaan sen omistajalta tai tämän edustajalta käskyn poistua sieltä?

Kysymystä on kotimaisessa tieteisopissamme käsitellyt *Forsman*, joka katsoo, että vaikka majatalovieras, joka kieltäytyy poistumasta majatalosta sen sulkemisaikana, jättää noudattamatta ilman syytä käskyä poistua, niin kysymyksessä ei voi olla kotirauhan rikkominen, koska huoneisto, joka on yleisön käytettäväksi tarkoitettu, ei voi olla luonteeltaan asunto (hemvist) RL 24 luv. 1 §:n merkityksessä.¹⁵

¹⁴ *Forsman*, s. 312; *Schwarz*, s. 269; *Zehler*, s. 33. Toisin esim. *Serlachius-Särkilähti*, s. 156, joka mainitsee, että velkojaa tuskin voitaisiin pitää kotirauhan rikkojana, koska hänellä sanotussa tapauksessa on katsottava olevan laillinen syy tunkeutumiseen.

¹⁵ *Forsman*, s. 190—191.

Käsitys siitä, ettei majatalo nauttisi kotirauhaoikeutta, on peruisin jo siitä keskiajalla vallinneesta katsomuksesta, ettei sanotusta oikeudesta voinut tulla osalliseksi taverni eli kapakka.¹⁶ Kapakalla käsitettiin kuitenkin vain majatalossa olevaa oluttupaa. Majatalon muut huoneet, joissa majatalon isäntä perheineen tai vieraineen asui, olivat sitävastoin kotirauhalla suojattuja. Vielä meidän aikanamme on yleensä vallalla se käsitys, ettei kapakka tai ravintola, johon yleisöllä on vapaa pääsy, ole kotirauhalla suojeltu paikka. Tämä käsitys on kuitenkin erheellinen. Ravintola (ja vastaavasti majatalon ravintolahuone) on kieltämättä yleinen paikka silmälläpitäen n.s. yleisen järjestyksen ylläpitämistä, mutta tästä ei suinkaan voida päätellä mitään siitä, nauttiiko se kotirauhasuojaa tai ei. Yhtä vähän voidaan k.o. seikka päätellä siitä, että ravintoloitsija ei ole oikeutettu syyttää ravintolan aukioloaikana kieltämään ravintolaan pyrkivältä asiakkaalta sinne pääsyä. Tämä näet johtuu yksinomaan siitä, että ravintolaliike, niinkuin vastaavasti esim. kauppaliikkeet ja avoimet liiketoimistot, harjoittaa yleisöpalvelua. Sillä, että ravintolavieras on päästetty ravintolaan, ja hän sinne tultuaan on tilannut ruokia tai juomia, ravintoloitsija ei suinkaan ole luopunut määräämisvallastaan huoneistossaan, vaan sen kautta on yksinomaan syntynyt ravintolan pitäjän ja sinne saapuneen vieraan välillä puhtaasti yksityisoikeudellinen sopimus, jossa tilaaja saa oikeuden tilaamiinsa antimiin ja siihen liittyvään palveluun sekä ravintolan mahdollisesti lupaaman ja hintaan sisältyvän viihdytyksen, ja ravintolan pitäjä puolestaan oikeuden maksun saantiin. Ravintoloitsija ei siis ole tällaisella sopimuksella suinkaan luopunut millään tavalla huoneistonsa hallinnasta. Olennaisesti toisin on tilannetta arvosteltava siinä tapauksessa, että ravintoloitsija on luovuttanut huoneen tai huoneita ravintolastaan, joko yksityisen henkilön, tai yhdistyksen tahi seuran yksinomaiseen määräajaiseen käyttöön. Tällöin hänen on katsottava luopuneen myös määräajaksi sellaisen huoneen tai huoneiden hallinnasta. Se, joka on näin määrättyyn

¹⁶ Ks. Saksan vanhoihin kaupunkioikeuksiin nähden *Rieffenberg*, s. 51.

käyttöön tilannut huoneen tai huoneet, nauttii niissä kotirauhasuojaa aivan samalla tavalla kuin se, joka on saanut käytettäväkseen hotellihuoneen. Hänellä on kotirauhaoikeutensa jokaista, myös ravintoloitsijaa, vastaan. Muuten on ravintolavieraalla vain oikeutensa saada häiriintymättä nauttia olostaan ja tilaamistaan antimista. Vieras, joka aiheettomasti pakoitetaan poistumaan ravintolasta, on oikeutettu saamaan korvauksen vahingostaan, mikäli hän on jo maksanut laskunsa, muttei ole saanut nauttia tilaamiaan ruokia ja juomia rauhassa, minkä lisäksi hän voi vaatia rangaistusta kunniansa loukkaamisesta. Muussa suhteessa on ravintola- tai majatalohuoneisto, tahi kahvila- tai hotellihuoneisto lähinnä liikehuoneistoihin verrattava huoneisto. Kun liike- ja konttorihuoneistot, joihin yleisöllä on vapaa pääsy ostoksiensa tekemistä tai asioittensa toimittamista varten, nauttivat kotirauhasuojaa, niin ei mielestämme voida esittää minkäänlaista perustetta ravintoloiden jättämiseksi kotirauhasuojaa vaille. Ravintolan omistajalla tai hänen edustajallaan on yhtäläinen oikeus kuin liikehuoneistonkin omistajalla tai hänen edustajallaan poistaa hallitsemastaan huoneistosta sellainen asiakas, joka käyttäytymisellään antaa siihen aiheen. Kieltämättä tällaisen huoneiston haltijan oikeus on rajoitetumpi kuin asuinhuoneiston haltijan, mutta tämäkään seikka ei vaikuta itse kosketellun kysymyksen ratkaisuun. Jos siis ravintolavieras ravintolaa suljettaessa kieltäytyy poistumasta tai saa käytöksensä vuoksi käskyn poistua, mutta ei noudata poistumiskäskyä, niin hän rikkoo silloin kotirauhan.¹⁷

Käytännön kannalta mielenkiintoinen on myös kysymys siitä, onko kotirauharikoksena pidettävä sitä, että joku, jolla työ- tai palvelussuhteeseen perustuvan sopimuksensa nojalla on oikeus oleskella kotirauhalla suojatussa paikassa, kieltäytyy poistumasta sieltä saatuaan työnantajaltaan käskyn poistua? Käsityksemme mukaan on se, joka tekee työtä toisen huoneistossa tai muussa

¹⁷ Näin esim. *Frank*, s. 314; *Ebermayer—Lobe—Rosenberg*, s. 682; *Heide-mann*, s. 37; *Rieffenberg*, s. 52—53; *Mezger*, s. 110—111; *Schönke*, s. 285; *Mau-rach*, s. 162.

toisen kotirauhalla suojatussa ja työnantajan hallitsemassa huoneistossa tai muussa paikassa, velvollinen heti käskyn saatuaan poistumaan sieltä siihen katsomatta, onko hänen sopimuksensa vielä voimassa tai ei, tahi onko hänet käsketty poistumaan syystä tai syyttä. Tapauksen ratkaisemiselle on täysin merkityksetöntä, onko työnantaja rikkonut sopimuksen tai ei. Tähän ei työ- tai palvelussuhteessa oleva voi vedota, vaan hänen on poistuttava työ- tai palveluspaikasta. On vallan eri asia, että hän on tietysti oikeutettu vaatimaan vahingonkorvausta sopimuksen rikkomisen vuoksi. Jos sopimus sisältää oikeuden asuinhuoneen tai asuinhuoneiston käyttöön, johon työ- tai palvelussuhteessa olevalla työntekijällä on yksinkäyttöoikeus, niin työnantajan määräämisvalta ei ulotu sellaiseen suojaan niin kauan, kuin sopimus on voimassa. Hänellä ei ole oikeutta poistaa sellaisesta paikasta asunnonhaltijaa työ- tai palvelussuhteen päättyessäkään, vaan hänen on turvauduttava oikeudenkäyntiin oikeutensa toteuttamiseksi. Tässä suhteessa työnantaja on verrattavissa vuokranantajaan, jonka oikeudesta vastaavassa tapauksessa on jo edellä tässä luvussa mainittu.

Lopuksi otamme tässä tarkasteltavaksi käytännössä hyvinkin usein esiintyvän tapauksen, jossa toinen aviopuolisoista käskee vieraan poistumaan kodistaan, toisen aviopuolison kehoittaessa häntä jäämään sinne.

Aikana, jolloin aviomies oli vielä vaimonsa edusmies, hän yksin oli isäntänä talossaan, t.s. määräämisvalta kodissa kuului hänelle. Edusmiehyyden tultua poistetuksi, molemmilla aviopuolisoilla on periaatteessa yhtäläinen määräämisvalta kodissaan. Tämän vuoksi on meidän tarkasteltavana olevassa tapauksessa itseasiassa vastattava kysymykseen siitä, rikkooko vieras, jonka yksi huoneiston haltijoista on kutsunut luokseen, jättäessään noudattamatta toisen yhteishallintaan oikeutetun käskyä poistua huoneistosta, kotirauhan?

Olettakaamme, että A. ja B. ovat vuokranneet yhteisesti asunnon, josta kumpikin saa oman huoneensa, muun osan huoneistosta jäädessä yhteiskäyttöön. Selviönä on tällöin pidettävä,

että kumpikin hallitsee rajoituksetta omaa huonettaan, mutta yhteiseen käyttöön varatussa huoneessa heillä on yhteishallinta. Tällaisessa huoneessa kumpikaan heistä ei voi vedota kotirauhaoikeuteen toistaan vastaan, koska kummallakin on yhteishallinnan perusteella yhtäläinen kotirauhaoikeus. Mutta ulkopuolisiin nähden niinhyvin A:n kuin B:nkin oikeus kotirauhasuojaan on rajoittamaton. Tämän vuoksi on katsottava, että jos joku tultuaan A:n luvalla, kieltäytyy poistumasta B:n käskiessä häntä poistumaan sieltä, niin hän rikkoo tällä laiminlyönnillään kotirauhan.¹⁸ On lähdeittävä siitä, ettei vieras, jota B. ei suvaitse, saa häiritä B:n kotirauhaa edes A:n suostumuksella: *melior est conditio prohibentis!*

Edellämainitusta säännöstä ovat kuitenkin poikkeuksina ne tapaukset, joissa kolmannella henkilöllä on hyväksyttävä syy jättää noudattamatta käskyä poistua yhteishallinnassa olevasta asunnosta. Hyvänä esimerkkinä tästä on seuraava Ruotsin korkeimman oikeuden (HD) tuomio helmikuun 11 päivästä 1944:¹⁹

Rouva L. oli kutsunut kotiinsa vieraakseen herra W:n. Heidän seurustelunsa keskeytyi L:n aviomiehen tultua kotiin. Tämä näet käski W:n heti poistumaan asunnosta. Rouva L. puolestaan pyysi W:tä jäämään asuntoon, jotta hän ehtisi laittautua kuntoon poistuaakseen yhdessä W:n kanssa. W. jäikin odottamaan rouva L., jonka mies vaati tapahtuneen johdosta W:lle rangaistusta kotirauhan rikkomisesta. HD katsoi tuomiossaan, ettei W. tosin voinut vedota syytteestä vapautuaakseen siihen, että rouva L. oli kehoittanut häntä jäämään asuntoon, mutta koska W., jolla oli syytä olettaa, että hänen mentyään L. pahoinpitelisi vaimoaan, oli jäänyt sinne vain suojellakseen rouva L., jotta tämä pääsisi poistumaan asunnosta hänen kanssaan, eikä W:llä ollut tarkoitusta viipyä asunnossa pitempää aikaa, kuin mikä tarkoitukseen tarvittiin, niin HD hylkäsi kanteen kotirauhan rikkomisesta.

Niinkuin HD:n selostetusta tapauksesta ilmenee, niin hyväk-

¹⁸ *Binding*, Lehrbuch I, s. 120; *Rieffenberg*, s. 57—58.

¹⁹ Ks. *Holm* 1944, selost. N:o 21.

syttävänä syynä ei ollut toisen aviopuolison kehoitus jäädä asuntoon, vaan yksinomaan se seikka, että poistumiskäskyn noudattamatta jättäjällä oli syytä olettaa, että L. hänen lähdettyään ryhtyisi pahoinpitelemään vaimoaan.

Tapauksissa, joissa joku hiipii tai kätkeytyy toisen kotirauhalla suojattuun paikkaan, teko on oikeudenvastainen ja kotirauhaharikoksena rangaistava, milloin tekijän menettely ei ole puolustettavissa, eli niinkuin laissa sanotaan, milloin hiipiminen tai kätkeytyminen tapahtuu ilman otollista aihetta. Tästä voidaan päätellä, että objektiivisesti katsoen puolustettavissa oleva aihe poistaa teon oikeudenvastaisuuden. Esimerkkinä tästä mainittakoon *Forsmanin* esittämä tapaus, jossa joku vainoojiltaan pelastuakseen hiipii toisen kotiin ja kätkeytyy sinne, pelosta, ettei hänen pyyntönsä saada turvapaikkaa, suostuttaisi.

VI. KOTIRAUHAOIKEUDEN HALTIJA.

Katsaus kotirauhaoikeuden historiallisiin vaiheisiin ja kotirauhakäsitteen oikeudellisen luonteen tarkastelu johti meidät siihen tulokseen, että kotirauha on määrätty tila, lähinnä oikeudellisesti suojeltu rauhantila. Kotirauhalla suojellun tilan haltijalla on absoluuttinen oikeus, sillä hänen oikeutensa on voimassa jokaiseen eikä vain määrättyihin henkilöihin nähden, sillä jokainen on rangaistuksen uhalla velvollinen kunnioittamaan toisen kotirauhaa. Tarkastelumme osoitti meille lisäksi, että kotirauhaoikeuteen liittyy eroittamattomasti hallintaoikeus, t.s. kotirauharikokseen kuuluu välttämättömänä edellytyksenä kotirauhalla suojatun kohteen hallinta. Vain se, joka hallitsee kotirauhalla suojattua kohdetta, voi vedota kotirauhaoikeuteen. Itse rikoksen kohteena on kotirauha. Hallinta puolestaan osoittaa, kenen tai keiden kotirauhaa on rikottu. Kotirauhaoikeuden haltijana on niinollen se, joka hallitsee kotirauhalla suojeltua kohdetta. Tämän voimme päätellä lakimme sanonnasta, josta ilmenee, että kotirauhaoikeuden subjektina on se, joka hallitsee kotirauhapiiriin kuuluvaa kohdetta omistusoikeuden, luvan tai vuokraoikeuden perusteella. Käytännössä esiintyy kuitenkin mitä erilaisempia sellaisia tapauksia, joita ei voida ratkaista mainittua yleistä sääntöä sellaisenaan käyttämällä. Hallinta saattaa näet esiintyä yhteishallintana, ja toisaalta kotirauhaoikeus ei lakkaa läheskään aina sen oikeuden lakatessa, johon hallinta on perustunut. Tämän vuoksi otammekin seuraavassa tarkastelumme kohteeksi tärkeimmät tällaisista tapauksista.

a. Vuokralaisen kotirauhaoikeus.

Sen, joka omistaa talon tontteineen, joka on omistajansa yksinkäytössä, kotirauhaoikeus on rajoittamaton. Samaa voidaan sanoa sen kotirauhaoikeudesta, joka vuokraoikeuden perusteella hallitsee erillistä taloa tontteineen. Yhtä yksinkertaista ei sitävastoin ole vastata kysymykseen siitä, minkälainen kotirauhaoikeus on sellaisella vuokralaisella, joka hallitsee vuokratalossa olevaa asuin- tai muuta huoneistoa tai sen osaa?

Vuokralainen, olkoonpa pää- tai alivuokralainen, nauttii huoneistossa tai huoneessa, jota hän yksin hallitsee, samanlaista kotirauhaoikeutta kuin omistajakin asumassaan huoneistossa. Niinkuin aikaisemmin olemme maininneet, niin talossa olevan asukkaan, olkoonpa omistaja tai vuokralainen, kotirauhaoikeus on toisten talossa asuvien vastaavan oikeuden rajoittama n.s. yhteistiloissa, kuten huoneistoihin johtavissa yhteisissä eteisissä, käytävissä ja pihamaalla.

Vuokralaisella on kotirauhaoikeutensa vuokrasopimuksen päätymisen jälkeenkin niin kauan, kuin hän tosiasiallisesti hallitsee huoneistoa. Vuokranantaja, joka vuokraoikeuden lakattua tunkeutuu vuokralaisen huoneistoon hänet sieltä omin valloin poistaakseen, syyllistyy niinhyvin luvattomaan omankädenoikeuteen kuin kotirauhan rikkomiseenkin. Sanottu soveltuu vastaavasti pää- ja alivuokralaisen väliseen vuokrasuhteeseen. Päävuokralaisella ei näet ole oikeutta luvatta tulla siihen osaan huoneistoa, joka on alivuokralaisen yksinkäytössä.

b. Kotiapulaisen kotirauhaoikeus.

Kotiapulainen tai muu palvelusväkeen kuuluva työntekijä, jolle työsuhteen perusteella on annettu työnantajan huoneistosta täysin erillinen huone asuttavaksi, nauttii siinä yhtäläistä kotirauhasuojaa kuin vuokralainen. Huoneen hallinta ei tässä tapauksessa perustu vuokraoikeuteen, vaan työnantajan antamaan lupaan. Mutta

lakimme suo sille, joka luvalla käyttää asuntoa, saman kotirauha-oikeuden kuin sille, joka hallitsee sitä omistus- tai vuokraoikeuden perusteella. Vaikeuksia on sensijaan tuottanut kysymys sellaisen palvelusväkeen kuuluvan kotirauhaoikeudesta, jolle on osoitettu asuttavaksi työnantajansa asuntoon välittömästi kuuluva huone. Vielä vuosisatamme alussa on tietävästi niinhyvin meillä kuin muuallakin käytäntö ollut sillä kannalla, ettei palvelusväkeen kuuluva nauttinut minkäänlaista kotirauhaoikeutta sanotussa tapauksessa työnantajaansa nähden. Tämä ajatus perustui siihen, että palvelusväkeen kuuluvalla ei ollut itsenäistä kotirauhaoikeutta, vaan hän nautti kotirauhasuojaa isäntänsä talonväkeen kuulumisen perusteella. Tämä alunperin isäntä- ja palvelusväen väliseen patriarkaaliseen suhteeseen perustuva katsomus on saanut väistyä aikamme yhteiskunnallisen kehityksen ja sen luoman uuden oikeuskäsityksen tieltä. Tämän mukaisesti on katsottava, että kotiapulaisella tai muulla palvelusväkeen kuuluvalla on periaatteessa itsenäinen kotirauhaoikeutensa siinä huoneessa, jonka isäntä on hallitsemastaan huoneistosta luovuttanut hänen käyttöönsä.

c. Kotirauhaoikeudesta perhepiirissä.

Käsitellessämme edellä kysymystä oikeudenvastaisuudesta, totesimme, että edusmiehyiden tultua poistetuksi, molemmilla aviopuolisilla on periaatteessa yhtäläinen määräämisvalta kodissaan. Tästä seuraa, että molemmat ovat kotirauhaoikeuden haltijoina yhteisessä asunnossa, siihen katsomatta, kumpi heistä omistaa tai on vuokrannut yhteiskäytössä olevan talon tai huoneiston. Kummallakin aviopuolisella on siis itsenäinen kotirauhaoikeutensa niine rajoituksineen toisiinsa nähden, jotka johtuvat huoneiston yhteiskäytöstä. Kummallakin on sitävästoin rajoittamaton oikeutensa sellaisessa kotirauhalla suojatussa paikassa, jota hän yksin hallitsee. Niinpä jos toinen aviopuolisista ilman laillista syytä tunkeutuu vastoin toisen tahtoa esim. tämän elinkeinonsa harjoittamista varten käyttämään huoneistoon, niin hän syyllistyy menet-

telyllään kotirauhan rikkomiseen. Milloin oikeus on tuominnut aviopuolisot asumus- tai avioeroon, niin ei kummallakaan ole oikeutta tulla luvatta toisen asuntoon. Näin on katsottava olevan myös silloin, kun toinen puolisoista on välien rikkoutumisen vuoksi lähtenyt pois yhteisestä kodista ja asettunut asumaan erilleen. Toisella ei ole oikeutta luvatta tulla hänen asuntoonsa. Poislähtenyt, joka ei ole luopunut hallintaoikeudestaan yhteiseen asuntoon, on oikeutettu vastoin sinne asumaan jääneen puolison tahtoakin palaamaan sinne takaisin.

Perheeseen kuuluvilla lapsilla, olkootpa he alaikäisiä tai täysikäisiä, ei ole vanhempiensa kodissa asuessaan itsenäistä kotirauhaoikeutta, vaan he nauttivat kotirauhasuojaa vanhempiensa kotipiiriin kuuluvina. Vanhempien ehdottomasta kotirauhaoikeudesta kodissaan jokaista kolmatta vastaan johtuu, että 15 vuotta täyttänyt lapsi, jonka vanhemmat ovat hänen huonon käytöksensä tai muun syyn vuoksi määränneet asumaan kodin ulkopuolella, syyllistyy kotirauhan rikkomiseen, tunkeutuessaan vanhempiensa asuntoon vastoin heidän nimenomaista kieltoaan. Vanhemmilla ei ole enempää moraalista kuin oikeudellistakaan velvollisuutta sietää sellaista lastaan kodissaan, joka on käytöksellään tuottanut heille kärsimystä ja siten rikkonut kodissa vallitsevan hyvän hengen. Vanhempien velvollisuus rajoittuu tällöin vain hänen huoltamiensa hänen alaikäisyytensä aikana.

d. Perillisen kotirauhaoikeudesta.

Milloin perilliset asuvat jakamattomaan pesään kuuluvassa talossa tai huoneistossa, niin heillä on siihen yhteishallintaoikeus, joten kullakin heistä on yhtäläinen kotirauhaoikeutensa, joka on toisten vastaavan oikeuden rajoittama. Jos joku perillisistä yksin hallitsee pesään kuuluvaa tilaa, taloa tai huoneistoa, niin hänen kotirauhaoikeutensa on rajoittamaton. Kanssaperillinen, joka tunkeutuu luvatta sellaiseen paikkaan vastoin haltijan tahtoa, rikkoo koti-

rauhan. Hän ei voi ymmärrettävästikään toteuttaa perintöoikeuttaan vastoin pesää hallitsevan perillisen tahtoa muulla tavalla, kuin panemalla vireille oikeudenkäynti pesän jakamisesta. Hänen perintöoikeutensa ei perusta sellaisenaan hänelle hallintaoikeutta jakamattomassa pesässä, vaan yksinomaan oikeuden saada osuutensa siitä.

e. Konkurssivelallisen kotirauhaoikeus.

Velallisen luovuttaessa omaisuutensa konkurssiin, konkurssipesään saattaa kuulua talo tai huoneisto, jossa velallinen asuu perheineen. Kun konkurssivelallinen on velvollinen antamaan konkurssihallinnolle, t.s. uskotuille miehille tai konkurssipesän toimitsijoille ne tiedot pesästä, joita nämä tarvitsevat pesää hoitaessaan, niin herää kysymys siitä, ovatko uskotut miehet tai toimitsijat oikeutettuja velallisen kieltäytyessä antamasta tietoja pesän tilasta tai salatessaan pesään kuuluvia varoja, suorittamaan vastoin hänen tahtoaan tarkastuksen hänen kodissaan?

Tämän kysymyksen tarkastelussa on lähdettävä siitä, että vaikka velallisen onkin luovutettava omaisuutensa konkurssipesälle, niin talo tai huoneisto, jossa hän asuu, jää siitä huolimatta hänen hallittavakseen. Tämän vuoksi on katsottava, että hän nauttii kodissaan yhtäläistä kotirauhasuojaa konkurssiin jouduttuaan kuin sitä ennenkin, joten pesän uskotuilla miehillä ei enempää kuin sen toimitsijoillakaan ole minkäänlaista oikeutta tunkeutua hänen kotiinsa siinäkin tapauksessa, että hän niskottelisi tietojen antamisessa tai salaisi pesään kuuluvia varoja asunnossaan. Konkurssituomioistuimella on valta panettaa niskotteleva velallinen vankeuteen, kunnes hän velvollisuutensa täyttää. Pesän hallinnolla on puolestaan pesän varojen ilmisaamiseksi mahdollisuus turvautua poliisitutkimukseen. Mutta velallisen kotirauhaoikeutta asunnossaan heidän valtuutensa ei millään tavalla voi rajoittaa. Hän on kodissaan kotirauhaoikeuden haltijana konkurssiin jouduttuaankin.

VII. ASIANOMISTAJA.

RL 24 luv. 5 §:ssä säädetään: »Rauhan rikkomisesta, joka 1, 2, 3 tahi 3a §:ssä mainitaan, älköön virallinen syyttäjä tehdä syytettä, ellei asianomistaja ole ilmiantanut sitä syytteeseen pantavaksi taikka ellei rikos ole tapahtunut sellaisessa paikassa, kuin 1 §:n 2 momentissa sanotaan». Niinkuin säännöksestä ilmenee, niin yksityisen kotirauhan tai rauhan rikkominen on asianomistajarikos. Yksityisen kotirauhan rikkomista on pidettävä asianomistajarikoksen *perustyyppinä*, sillä siinä teko loukkaa yksinomaan yksilön oikeudellista intressiä. Yhteiskunnalla ei ole aihetta rangaista sellaisen oikeushyvän loukkaamisesta, joka julkisen edun kannalta katsoen on vähäpätöinen, ja josta yksityinen, jonka etua teko välittömästi loukkaa, ei katso tarpeelliseksi vaatia rangaistusta. Tämä onkin ollut ilmeisesti se näkökohta, jonka perusteella kotirauharikos on määrätty asianomistajarikokseksi.

Lakimme ei sisällä yleistä määräystä siitä, kenelle asianomistajaoikeus kuuluu. Tieteisopissamme asianomistajakäsité on yleensä määritelty silmälläpitäen sitä oikeudellista intressiä, joka yksittäistapauksessa on tullut rikoksella loukatuksi tai vaarannetuksi. Niinpä *Serlachius-Särkilähti* on katsonut asianomistajaksi rikoksen kautta välittömästi loukatun oikeushyvän haltijan.¹ *Granfelt* on puolestaan pitänyt tätä määritelmää liian ahtaana ja laajentanut

¹ *Serlachius-Särkilähti*, Yleiset opit, s. 117—118. Ks. *Palmgren*, Målsägandens åtalsrätt, s. 90—100, jossa hän lausuu, että tieteisopissamme vallitseva aineellisoikeudellinen asianomistajakäsité olisi korvattava prosessuaalisella asianomistajakäsitteellä, koska tällöin kävisi joustavammaksi ratkaista oikeudenkäynnissä, kenet on katsottava asianomistajaksi.

sitä määrittelemällä asianomistajaksi sen, joka on rikoksen kautta lähinnä loukatun oikeushyvän haltija tai jolle välittömästi rikoksen kautta on syntynyt yksityinen vaade tahi jonka oikeuspiiriä tapahtunut politiarikkomus välittömästi vaarantaa.² *Honkasalo* on näitä määritelmiä tarkastellessaan päätenyt siihen tulokseen, että edellinen on, mikäli loukatun oikeushyvän haltijalla on tarkoitettu muitakin kuin suojelusobjektin haltijoita, liian laaja. Jälkimmäistä määritelmää hän pitää taas liian laajana sikäli, että siinä yksityinen oikeudellinen vaade perustaa asianomistajaoikeuden yleensä. Hän näet katsoo, että sellainen vaade voi perustaa asianomistajaoikeuden vain silloin, kun se johtuu suojelusobjektin loukkaamisesta. *Honkasalon* mukaan asianomistajana on pidettävä, ellei siitä ole laissa erityistä määräystä, sitä, joka on rikoksen kautta välittömästi loukatun tai vaarannetun oikeushyvän haltija, mikäli rikos luonteensa mukaisesti siihen oikeushyvään kohdistuu.³ Tämä määritelmä on *Granfeltin* määritelmää laajempi siinä, että suojelusobjektin loukkaaminen perustaa sen haltijalle asianomistajaoikeuden, vaikkei hän voisikaan esittää korvaus- tai muuta yksityistä vaatetta.

Näistä määritelmistä voimme todeta, että yhteistä niissä on se käsitys, jonka mukaan asianomistajana on pidettävä sitä henkilöä, joka on loukatun tai vaarannetun oikeushyvän haltija. Kotirauharikosta silmälläpitäen tämä toteamus johtaa meidät seuraavaan tulokseen:

Niinkuin edellä olemme selvittelleet, niin loukattuna oikeushyvä kotirauharikoksessa on nimenomaan kotirauha, ja kotirauhaoikeuden haltijana on se henkilö, joka hallitsee kotirauhalla

² *Granfelt*, *Straffprocessrätt* I, s. 390—401; *Lärobok i straffprocessrätt*, s. 101. Ks. myös *Sundström-Salmiala*, *Sotatuomioistuinprosessioikeus* I, s. 136. *Granfeltin* kannalle on asettunut *Tirkkonen*. Ks. *Suomen rikosprosessioikeus* I, s. 323—325.

³ *Honkasalo*, *Oppikirja* II, s. 128.

suojeltua paikkaa. Milloin kotirauhalla suojeltu paikka on kahden tai useamman yhteishallinnassa,⁴ niin kukin heistä on yhtäläisesti kotirauhaoikeuden haltijana. *Asianomistajana kotirauharikoksessa voi olla vain se, joka hallitsee kotirauhalla suojattua kohdetta, t.s. kotirauhaoikeuden haltija.* Tätä käsitystämme tukee myös *Forsmanin* esittämä ajatus asianomistajasta kotirauharikoksessa. Hän näet lausuu kosketellussa suhteessa, että »såsom målsägande inför domstol kan anses blott den, som äger husbonderätt i huset, som äger att öppna och tillsluta det för främmande personer, vare sig han själv är ägare till huset eller har lof eller lega för sig, och vars rätt således blifvit genom brottet kränkt».⁵ Asianomistajana ei siis voida pitää sitä, joka esim. isännän tai emännän edustajana hallitsee kotirauhalla suojattua taloa, tai niitä, jotka isännän väkeen kuuluvina nauttivat kotirauhasuojaa hänen talossaan, siihen katsomatta, että näillä on isännän väkeen kuuluvina tai muulla mahdollisella perusteella oikeus hänen isäntävaltansa edustajina kielittää talonväkeen kuulumattomalta pääsy taloon tai valta käskää häntä poistumaan sieltä. Milloin tällaista käskyä tai kieltoa ei noudateta, niin kotirauha saattaa tulla rikotuksi, vaikkei isäntä olisikaan paikalla, mutta vain hänellä on oikeus vaatia rangaistusta rauhan rikkojalle, koska vain hän on asianomistaja. Asianomistajan syyteoikeus ei siirry eikä ole siirrettävissä, sillä hänen syyte-

⁴ Esim. aviopuolisot, avoimen yhtiön yhtiömiehet tai kuolinpesän osakkaat, jotka hallitsevat jakamatonta pesää.

⁵ *Forsman*, II, s. 193. Ks. myös *Honkasalo*, joka asianomistajakäsitettä selvitellessään lausuu: »Oikeuskäytäntömme voitaneen katsoa olleen joinkin poikkeuksin sillä kannalla, että asianomistajaoikeus kuuluu vain kriminalisoinnin suojelusobjekteina olevien oikeushyvän haltijoille. Mainittu kanta onkin periaatteellisesti hyvin perusteltavissa. Rangaistussäännös on syntynyt vain mainittuja oikeushyviä suojelemaan. Asianomistajaoikeuden myöntäminen muillekin kuin suojeluobjektien haltijoille merkitsee sen oikeushyväpiirin ylittämistä, jota lainsäätäjä on tahtonut teon kriminalisoinnilla suojata».

— Jos kotirauharikoksen kestäessä tehdään jokin muu rikos, niin sillä, johon k.o. rikos kohdistuu, on luonnollisesti asianomistajaoikeutensa.

oikeutensa ei ole perittävässä eikä luovutettavissa *inter vivos*.⁶ Poikkeuksena tästä on RL 8 luv. 4 §:n 2 mom. oleva säännös, jonka mukaan siinä mainituilla asianomistajan lähiomaisilla on oikeus käyttää hänelle kuulunutta syyteoikeutta, jos hän on kuollut syyttämisoikeutta varten määrätyn ajan kuluessa, käyttämättä syyteoikeuttaan, edellyttäen, ettei hän ole jättänyt sitä käyttämättä siitä syystä, ettei hän ole tahtonut tehdä syytettä. Asianomistajalla itsellään on oikeus syyttää kotirauharikoksesta, niinkuin yleensä asianomistajarikoksen ollessa kysymyksessä, vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin hän sai rikoksesta tiedon. Ellei asianomistaja käytä syyteoikeuttaan tämän nimenomaan asianomistajarikoksia silmälläpitäen säädetyn prosessioikeudellisen vanhentumisajan kuluessa, niin syytettä ei voida ottaa käsiteltäväksi. Tämän erityisen vanhentumisajan lisäksi, josta säädetään RL 8 luvun 4 §:n 1 mom., on huomattava mainituissa säännöksessä oleva määräys, jonka mukaan syytettä alkoon kuitenkin tehtäkö saman luvun 1 §:ssä säädetyn ajan kuluttua. Kysymyksessä on sanotussa tapauksessa n.s. yleinen vanhentumisaika, joka alkaa rikoksen tekopäivästä lukien, sanottua päivää lukuunottamatta. Kun yleinen vanhentumisaika on kulunut, niin siitä on seurauksena, että syyte on hylättävä liian myöhään tehtynä.⁷ Kun yleisen vanhentumisajan pituus määräytyy rikoksesta seuraavan maksimirangaistuksen suuruudesta *in abstracto*, niin syyteoikeus yksityisen kotirauhan rikkomisesta raukeaa joka tapauksessa kahden vuoden kuluttua rikoksen tekopäivästä lukien ja kvalifisoidun kotirauharikoksen ollessa kysymyksessä, viiden vuoden kuluttua mainitusta päivästä, sitä päivää lukuunottamatta.

Olemme edellä tarkastelleet asianomistajaoikeutta silmälläpitäen fyysillistä henkilöä. Herää kysymys siitä, ketä on pidettävä asianomistajana kotirauhan tultua rikotuksi sellaisessa paikassa,

⁶ *Tirkkonen*, Suomen rikosprosessioikeus I, s. 340; *Honkasalo*, Oppikirja II, s. 134—136.

⁷ Ks. *Tirkkonen*, Suomen rikosprosessioikeus I, s. 338; *Honkasalo*, Oppikirja II, s. 131—134.

jota juriidinen henkilö hallitsee, sitä itseään vai sitä tai niitä fyysillisiä henkilöitä, jotka toimivat sen puolesta?

Kotirauha on synnyltään vain yksilölle kuuluva oikeushyvä. Tämän vuoksi on tieteissä asetettu kysymyksenalaiseksi, voiko juriidinen henkilö esiintyä kotirauhaoikeuden haltijana. Tunnetussa ja tunnustusta saaneessa vuonna 1857 julkaistussa monografiassa »Der Hausfrieden» *Edvard Osenbrüggen* niminen germaanisen oikeushistorian tutkija vastaa tarkasteltavana olevaan kysymykseen kielteisesti. Kosketellussa suhteessa hän m.m. lausuu, että kun n.s. Goslarin statuuteissa (n. vuodelta 1359) esiintyy sanonta »der Stat husvrede» t.s. kaupungin kotirauha, niin tuolla sanonnalla ei tarkoiteta kaupunkia kotirauhaoikeuden haltijana, vaan sillä viitataan ainoastaan n.s. kaupunkioikeuteen ja siinä oleviin säännöksiin kaupungin asukkaiden kotirauhaoikeudesta.⁸ Osenbrüggenin ajatusta on pidettävä ehdottomasti oikeana silmäläpitiäen 1800-luvun puolivälissä ja vielä sen loppupuolellakin vallinneita olosuhteita. Ei ole näet ajateltavissa, että kaupunki enempää kuin valtiokaan olisi voinut olla kotirauhaoikeuden haltijana. Sellaisena saattoi olla vain isäntä talossaan, perhe- ja kotielämän suojelusherra. Mutta vuosisatamme alusta kotirauhapiiri on laajentunut käsittämään, niinkuin edellä olemme selostaneet, monia sellaisia mitä erilaisempia tarkoituksia palvelevia kohteita, jotka käsitteellisesti ovat täysin vieraita niinhyvin kodille kuin kotirauhallekin, sellaisina kuin nämä käsitteet ovat esiintyneet menneiden aikojen rauhanlaeissa. Samanaikaisesti on juriidinen henkilö eri ilmenemismuodoissaan kohonnut oikeusjärjestyksen tunnustamana fyysillisen henkilön rinnalle tämän kanssa yhdenarvoisena oikeussubjektina. Miellämme sen oikeussuhteissa erillisenä ja itsenäisenä tosiolevana henkilönä, oikeuksineen ja velvoituksineen. Tästä voidaan johdonmukaisesti päätellä, että sen oikeudet ja velvoitukset kuuluvat sille itselleen, eikä niille fyysillisille henkilöille, jotka toimivat sen orgaanina. Tämän mukaisesti kotirauhaoikeuden haltijana ja siis asianomistajana kotirauharikoksessa on juriidinen henkilö.

⁸ *Osenbrüggen*, s. 8.

dinen henkilö, esim. osakeyhtiö, osuuskunta tai yhdistys, eikä se tai ne henkilöt, jotka toimivat sen puolesta, olipa heillä edustus-tehtävässään mitkä valtuudet hyvänsä.⁹

⁹ *Hafter*, s. 114: »Antragsberechtigt ist der Verletzte. Das ist nur der Inhaber des »Hausrechts«, nicht auch die Personen, die als Organ oder Stellvertreter des Verfügungsberechtigten im Einzelfall das Hausrecht zur Geltung gebracht hat». Ks. myös *Schöffler*, s. 18—22.

VIII. HÄTÄVARJELUKSESTA KOTIRAUHAN SUOJELEMISEKSI.

RL 3 luvun 7 §:ssä säädetään: »Jos joku luvottomasti tunkeutuu toisen huoneeseen, taloon, kartanoon tahi alukseen, — — — olkoon hätävarjelus — — — oikeutettu». Säännöksestä siis ilmenee, että kotirauha kuuluu niihin oikeushyviin, joiden suojelemiseksi hätävarjelus on sallittu.

Hätävarjelus on välittömästi uhkaavan tai jo aloitetun oikeudenvastaisen hyökkäyksen torjumiseksi tarvittava, vastahyökkäyksenä ahdistajaa vastaan tapahtuva puolustus.¹ Hyökkäyksellä tarkoitetaan niinhyvin aktiivista toimintaa kuin passiivista suhtautumistakin. Jälkimmäinen on ajateltavissa silloin, kun laiminlyöjällä on erityinen oikeudellinen velvollisuus estää vahingollisen seurauksen syntyminen, t.s. oikeudenloukkaus.² Hyökkäyksen tulee olla, niinkuin laissa sanotaan, aloitettu tahi kohta pääätä uhkaava. Hyökkäys on katsottava aloitetuksi silloin, kun sen käsittämä toiminta on edistynyt täytäntöönpanoasteelle. Hyökkäys on taas kohta pääätä uhkaava, kun hyökkääjän taholta on odotettavissa oikeudenloukkaus. Puolustustarve on myös silloin olemassa, sillä torjumistoimenpiteiden pidemmälle lykkääminen voisi saattaa puolustuksen onnistumisen vaaranalaiseksi.³ Kotirauhan rikkomisessa hyökkäys on katsottava alkaneeksi siitä, kun rikoksen tekijä yrittää tunkeutua kotirauhalla suojattuun paikkaan. Hyök-

¹ *Honkasalo*, Suomen rikosoikeus I, s. 166.

² *Alanen*, Hätävarjelus, s. 93—94; *Honkasalo*, e.m.t., s. 167; *Livson*, Epävarsinainen laiminlyöntirikos, s. 144.

³ Ks. *Alanen*, Hätävarjelus, s. 96.

käystä on taas pidettävä kohtapäätä uhkaavana, kun tekijä ryhtyy sellaisiin luonteeltaan valmistavaa laatua oleviin toimenpiteisiin, joista voidaan päätellä, että hänellä on aikomuksena tunkeutua toisen kotiin. Hyökkäys ilmenee passiivisena suhtautumisena kotirauharikoksessa, kun rikoksenteikijä kieltäytyy poistumasta toisen kodista tai muusta toisen kotirauhapiiriin kuuluvasta kohteesta saatuaan käskyn poistua sieltä. Rikos on tässä tapauksessa jo täytetty, mutta oikeus hätävarjelukseen ei lakkaa, sillä kotirauharikos on luonteeltaan n.s. jatkuva rikos: oikeuden loukkaaminen kestää niin kauan kuin kotirauhan rikkoja on kotirauhalla suojatussa kohteessa. Hätävarjelus on oikeutettu myös sen jälkeen, kun teko on täytetty, sillä tässä tapauksessa puolustus on jatkuvasti tarkoitukseenmukainen oikeussuojakeino.⁴

Kun hätävarjelus on sallittu vain oikeudetonta hyökkäystä vastaan, niin siitä voidaan päätellä kotirauhan suojelemiseen nähden, ettei kotirauhaa voida suojella hätävarjeluun turvautumalla, milloin kotirauhapiiriin kuuluvaan kohteeseen tunkeutujalla on lailinen syy tunkeutumiseensa, tai sillä, joka jättää noudattamatta käskyä poistua sieltä, on pätevä syy sinne jäämiseen, tahi jos sillä, joka on hiipinyt tai kätkeytynyt kotirauhalla suojattuun paikkaan, on ollut siihen hyväksyttävä aihe. Näissä tapauksissa ei näet tekijän suhtautuminen ole ollut oikeudenvastaista, minkä vuoksi sellaista suhtautumista vastaan ei myöskään voida käyttää hätävarjelusta.

Eräänä hätävarjeluksen käyttämisen edellytyksenä on myöskin se vaatimus, että puolustuksen tulee olla hyökkäyksen torjumiseksi välttämätön. Teiteisopissa on tähän nähden yleisesti asetettu sille kannalle, että puolustuksen määrä ei periaatteellisesti ole riippuvainen hätävarjeluksella suojeltavan ja sillä vaarannettavan edun arvosta, vaan siitä, mikä on katsottava välttämättömäksi hyökkäyksen torjumiseksi. Tämä ajatus perustuu siihen periaatteeseen, ettei oikeuden tarvitse väistyä vääryyden tieltä. Koti-

⁴ Näin *Alanen*, e.m.t., s. 96 ja *Honkasalo*, e.m.t., s. 171.

maisessa tieteisopissamme ovat tällä kannalla *Forsman*,⁵ *Grotenfelt*,⁶ *Salmiala-Sundström*⁷ ja *Honkasalo*.⁸ Ulkomaisista tieteisoppineista tulkoon mainituksi *Thyrén*,⁹ *v. Liszt*,¹⁰ *Frank*,¹¹ *Schönke*¹² ja *Welzel*.¹³ *Serlachius-Särkilähti*¹⁴ on sitävastoin asettunut sille kannalle, että ratkaistaessa kysymystä hätävarjelun käyttämisen oikeudesta, ohjeena on käytettävä sitä intressivertailuteorian ajatusta, että pienemmän edun on väistytävä suuremman tieltä.¹⁵

⁵ *Forsman*, *Allmänna läror*, s. 139.

⁶ *Grotenfelt*, s. 86.

⁷ *Salmiala-Sundström* on luennoissaan asettunut kosketellussa suhteessa *Forsmanin* kannalle.

⁸ *Honkasalo*, e.m.t., 173—174.

⁹ *Thyrén*, *Principerna II*, s. 133—152. S. 144 *Thyrén* nimenomaan lausuu, että »öfverhufvud har den personligen angripne rätt till personligt motvärn, såvidt icke angreppet honom förutan afvärjes; ofvannämnda inskränkning gäller endast valet af stridsmedel, då sådant val erbjuder sig. Nödvärnet är således icke i något som helst afseende subsidiärt».

¹⁰ *v. Liszt—Schmidt*, s. 187: »Das Mass der »erforderlichen« Verteidigung liegt in der Heftigkeit des Angriffs. Ist nach Lage der Sache (objektiv) die Abwehr des Angriffes auf andere Weise nicht möglich, so kann auch das unbedeutendste Rechtsgut durch Tötung des Angreifers geschützt werden. Subsidiarität der Verteidigungshandlung ist nicht erforderlich».

¹¹ *Frank*, s. 163. Ks. myös *Wachenfeld*, s. 119.

¹² *Schönke*, s. 161.

¹³ *Welzel*, s. 71.

¹⁴ *Serlachius-Särkilähti*, *Oppikirja I*, s. 116.

¹⁵ Intressivertailuteorian huomattavimpia edustajia ovat *Serlachius-Särkilähti* lisäksi *Torp*, *Getz*, *Goos*, *Urbye* ja *Hagströmer*. Tässä teoriassa on omaksuttu se näkökohta, että intressivertailun periaate muodostaa sen yleisen normin, jota on sovellettava kaikkiin käytännön luomiin tapauksiin niitä ratkaistaessa. Monografiassaan »Kausaalisuuskysymys rikosoikeudessa», s. 89—90 *Honkasalo* lausuu mainitusta periaatteesta, että siihen turvautuminen merkitsisi niiden normien syrjäyttämistä, jotka vuosisatoja ovat olleet voimassa joko lakina tai kohtuulliseen maantapaan perustuvina tavanomaisina oikeuslauseina. Vielä jyrkemmin on intressivertailun käyttämistä yleisenä oikeusohjeena asettunut vastustamaan *Knoph*, joka katsoo, että sellaisen käyttäminen johtaisi oikeuden palaamisen siihen anarkia-vaiheeseen, mistä se

Ikäänkuin välittävälle kannalle mainittujen mielipiteiden suhteen on asettunut *Alanen*,¹⁶ joka kosketellussa suhteessa lausuu, että vaikka hätävarjelu-oikeutta onkin rajoitettava oikeushyvien arvoja silmälläpitäen siten, että hyökkääjän surmaamista tai vakavamman laatuista pahoinpitelemistä hätävarjeluksessa on pidettävä epäoikeutettuna silloin, kun se puolustettavana olevan oikeushyvän arvoon nähden on jyrkässä ristiriidassa järkevästi ajattelevan ihmisen tilanteesta luoman käsityksen kanssa, niin periaatetta ei voida ulottaa niin pitkälle, että hyökkääjän surmaaminen esim. omaisuuden puolustamiseksi olisi yleensä epäoikeutettua, sillä tällainen yleisratkaisu olisi selvästi lakimme tarkoituksen vastainen. *Alanen* on siten asettunut n.s. suhteellisuusperiaatteen kannalle mainituin varauksin. Sensijaan oikeuskäytäntömme näyttää noudattavan suhteellisuusperiaatetta sellaisenaan, mikä ilmenee tavanmukaisena sanontana »on käyttänyt enemmän väkivaltaa kuin mitä hätä vaati», millä on tarkoitettu sitä, niinkuin *Alanen* lausuu, että »puolustuksessa käytetty väkivalta ei ole ollut oikeassa suhteessa hyökkäyksestä odotettavan vahingon suuruuteen».¹⁷ Mielestämme parhaimpina esimerkkeinä tästä ovat kaksi seuraavaa KKO:n ratkaisua, joita kumpaakaan ei ole julkaistu enempää KKO:n selostuksissa kuin sen tiedonannoissakaan.

Kemin RO katsoi selvitetyn, että A. H. oli vastoin E. H:n nimenomaista kieltoa yrittänyt öiseen aikaan tunkeutua tämän asuntoon ensin ovesta ja sen jälkeen särkemänsä ikkunan kautta, jolloin E. H. oli A. H:n törkeän väkivaltaisuuden vihastuttamana ja suojellakseen itseään ja asunnossaan ollutta morsiantaan sekä omaisuuttaan tältä oikeudettomalta hyökkäykseltä, tahallansa ilman tappamisen aikomusta ampunut asunnon seinältä ottamallaan pienoiskiväärillä A. H:ta rintaan seurauksin, että A. H. oli

on vuosituhansia sitten lähtenyt kehityksen tielle. Sellainen »oikeusohje» ei pystyisi vähimmälläkään tavalla hallitsemaan oikeuselämää ja luomaan sitä oikeusturvaa, joka on järjestäytyneen yhteiskunnan edellytyksenä. Ks. *Knoph*, Hensiktens betydning for grensen mellem rett og urett, s. 228—239.

¹⁶ *Alanen*, e.m.t., s. 116.

¹⁷ *Alanen*, e.m.t., s. 121.

samana päivänä kuollut sydämen lävistäneen luodin aiheuttamasta vammasta. Sen vuoksi ja kun E. H:n oli katsottava tehneen enemmän väkivaltaa kuin hätä oli vaatinut, RO tuomitsi E. H:n hätävarjeluun liioitteluna tehdystä kuoleman aiheuttaneesta pahoinpitelystä 8 kk. vankeusrangaistukseen ehdollisella rangaistustuomiolla. *Vaasan HO:* ei katsonut syytä olevan muulla tavalla muuttaa RO:n asiassa julistamaa päätöstä, kuin että täytäntöönpanon lykkäytymisestä annettu lausunto poistettiin. *KKO:n* p. 15. 3. 1955: ei muuta muutosta, kuin että RO:n määräys ehdollisesta rangaistustuomiosta palautettiin.¹⁸

Kouvola *KO:n* alistettua tutkintansa ja päätöksensä *HO:*lle, *HO* lausui selvitetyn, että sittenkuin H. ja S. olivat keskenään riitaantuneet, ja S. oli senjälkeen pahoinpidellyt H:ta, ja erään toverinsa kanssa vielä saman päivän iltana ilman aihetta ryhtynyt takaa-ajamaan maantiellä kohtaamaansa H:ta, joka oli hevosella ajaen palaamassa työmaaltaan kotiinsa, H. oli, ehdittyään kotiinsa vähää ennen hänen perässään pyörillä ajaneita S. ja tämän toveria, ja H:n vaimon kiellettyä näitä tulemasta pihaan ja asuntoon, estääkseen S:n väkivalloin tunkeutumasta kuistin ovesta asuntoon, ilman surmaamisen aikomusta ampunut pistoolillaan 4 laukausta S. kohden, joka saamastaan vammasta kuoli. Tämän vuoksi ja kun H:lla, jonka asunnossa tapahtumahetkellä ei ollut muita henkilöitä kuin hän ja hänen vaimonsa, oli aihetta olettaa, että häntä nuoremmilla ja vahvemmillä S:illä ja hänen toverillaan oli aikomuksena taloon tunkeuduttuaan pahoinpidellä häntä, ja kun H:n väkivaltaa siten oli pidettävä hyökkäyksen torjumiseksi välttämättömänä, niin *HO*, *RL* 3 luv. 6 §:n nojalla jätti H:n teostaan rangaistukseen tuomitsematta ja hylkäsi häntä vastaan tehdyt korvaus- ja elatusapuvaatimukset. *KKO* p. 18. 3. 1955 katsoi,

¹⁸ Vihastumisella on tässä rangaistavuutta silmälläpitäen mielestämme toisarvoinen merkityksensä, sillä k.o. törkeä hyökkäys vihastuttaisi kenet tahansa. Vihastuminen on sellaisissa tiloissa täysin luonnollinen ja säännönmukainen reagointi, paitsi tapauksissa, joissa hyökkäyksen kohteeksi joutunut lamaantuu pelosta tai kauhusta.

että H. on käyttänyt enemmän väkivaltaa kuin hätä vaati, minkä vuoksi KKO tuomitsi RL 21 luv. 4 §:n 1 mom. ja 13 §:n sekä 3 luv. 6 ja 9 §:ien nojalla H:n hätävarjeluksen liioittelussa erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehdystä kuoleman aiheutaneesta pahoinpitelystä yhden vuoden vankeusrangaistukseen ehdollisella rangaistustuomiolla ja velvoitti H:n suorittamaan hautauskustannukset ja vaaditun elatuksen.

Emme ole selostaneet näitä tapauksia arvostelun tarkoituksessa, vaan yksinomaan sen toteamiseksi, mihin tulokseen suhteellisuuseriaatteen varaukseton soveltaminen sellaisenaan johtaa. Se tulos, johon mainituissa ratkaisuisa on päädytty, ei voi olla lakimme hengen ja tarkoituksen mukainen. Rikoslakimme hätävarjelusta koskevien säännösten sanamuodosta ilmenee kiistattomasti, että lainsäätäjämme on omaksunut sen alussa mainitun periaatteen, jonka mukaan oikeuden ei tarvitse väistyä vääryyden tieltä.¹⁹ Hätävarjelusoikeus on absoluuttinen RL 3 luv. 6 §:n määräämillä edellytyksillä. Tarkasteltavina olevissa tapauksissa kaikki nämä edellytykset olivat olemassa. Molemmissa tapauksissa oikeudenvastainen hyökkäys käsitti tarkoituksen harjoittaa väkivaltaa toisen asunnossa, joten kysymyksessä oli kvalifisoitu kotirauharikos, jossa nimenomaan vaaramomentin kasvaminen kotirauhapiirissä oleville on tunnusomaista. Puolustus sellaisena kuin se tapahtui oli välttämätön hyökkäyksen torjumiseksi, semminkin kun hätävarjeluksen käyttäjillä ei ollut minkäänlaista mahdollisuutta turvautua viranomaisen apuun. Absoluuttisesta hätävarjeluoikeudesta ei ymmärrettävästikään voida vetää ärimmäisiä johtopäätöksiä. Kysymys vaarasta ja siitä, mihin toimenpiteisiin kulloinkin sen torjumiseksi voidaan ryhtyä, on tietysti arvosteltava objektiivisesti, jolloin mittapuuna tässä arvioinnissa on, niinkuin *Honkasalo* niin sattuvasti lausuu, »elävän elämän käsitys olosuhteista sillä hetkellä, jolloin hätävar-

¹⁹ Ks. *Forsman*, e.m.t., s. 139; *Grotenfelt*, s. 86; *Honkasalo*, e.m.t., s. 173—174.

jelukseen ryhdyttiin».²⁰ On itsestään selvää, ettei väkivallan käyttöä voida pitää välttämättömänä esim. kotirauhan suojelemiseen, jos sinne tunkeutuminen voidaan estää vastahyökkäyksettä. Mutta toisaalta ei keltään voida kohtuudella vaatia, että hänen väkivallalta välttyäkseen olisi paettava kodistaan. Hänellä on oikeus ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen lujittamista silmälläpitäen myös velvollisuus ryhtyä kotiaan varjellessaan äärimmäisiin voimakeinoihin, milloin sellaisten käyttäminen on olosuhteet huomioonottaen välttämätöntä. Jos missä, niin kodissaan yksilö on loukkaamaton. Halitusmuotomme 11 §:ssä säädetään:

Suomen kansalaisten kotirauha on loukkaamaton.

²⁰ Honkasalo, e.m.t., s. 174.

IX. KONKURRENSSI.

Kotirauhan rikkoneella saattaa useinkin olla perimmältään muu pyrkimys kuin kotirauhan rikkominen tai hän tekee kotirauhaa rikkoessaan samalla muun rikoksen. Tällöin herää kysymys siitä, missä suhteessa kotirauharikos ja sen aikana tehdyt muut mahdolliset rikokset ovat toisiinsa rangaistavuutta silmälläpitäen.

Tämän kysymyksen selvittelylle on ensiarvoisen tärkeitä lähteä siitä tosiasiasta, että kotirauharikos sellaisenaan muodostaa konkurenssitapauksen, sillä se on n.s. *jatkuva rikos*, jonka olemukseen kuuluu niinhyvin oikeudenvastaisen tilan aikaansaaminen kuin sen ylläpitäminenkin.¹ Kun kotirauha on tullut rikotuksi jollakin tuon rikoksen tunnusmerkistössä kuvatulla häiritsemistavalla, niin oikeudenvastainen tila jatkuu niin kauan, kuin kotirauhan häiritsijä oleskelee kotirauhapiiriin kuuluvassa paikassa. Niinhyvin oikeudenvastaisen tilan perustavat kuin sitä ylläpitävätkin teot muodostavat tällöin kokonaisuuden, josta voidaan määrätä vain yksi rangaistus.² Kotirauharikokseen nähden voidaan tästä päätellä, että sellaisissa tapauksissa, joissa kotirauha on tullut rikotuksi toisen asuntoon tunkeutumalla tai sinne hiipimällä tahi kätkeytymällä, uutta rikosta ei muodosta tämän jälkeen kieltäytyminen noudattamasta käskyä poistua asunnosta, sillä saman rikoksen erilaiset toteuttamistavat eivät saman oikeuden-

¹ Esimerkkeinä muista jatkuvista rikoksista mainittakoon laiton vangitseminen, varsinainen ihmisryöstö, valkoinen orjakauppa, lapsenryöstö, naisen ryöstö ja n.s. enleveeraus.

² *Honkasalo*, Suomen rikosoikeus II, s. 266.

vastaisen tilan kestäessä voi olla konkurrenssisuhteessa toisiinsa. Näiden häiritsemistapojen yhtymisestä seuraa yksinomaan rikoksesta tuomittavan rangaistuksen määrän lisääntyminen tai laadultaan ankaramman rangaistuksen käyttäminen rangaistusasteikon puitteissa.³

Siitä, että kotirauharikos on olemukseltaan jatkuva rikos, on tehty se johtopäätös, että jokainen muu rikos, joka tehdään kotirauhaa rikottaessa, on poikkeuksettomasti ideaalikonkurrenssin⁴ suhteessa kotirauharikokseen.⁵ Kotimaisessa tieteisopissamme ei tätä kysymystä tiettävästi ole ollenkaan käsitelty.⁶ Oikeuskäytännössä ei tapauksia ratkaistaessa ole tässä suhteessa käytetty yhtenäistä periaatetta, joten lainkäytössä ei ole kosketellussa kysymyksessä päästy yhtenäisyyteen, mikä voitaneen päätellä seuraavista korkeimman oikeusasteemme ratkaisemista tapauksista:

1. Stty, joka yhdessä eräiden muiden henkilöiden kanssa oli vastoin L:n tahtoa tunkeutunut hänen tupaansa ja siellä, noudattamatta L:n käskyä poistua tuvasta, oli meluten häirinnyt hänen kotirauhaansa ja samalla lyönyt häntä, tuomittiin kaikissa oikeusasteissa yksin teoin tehdyistä kotirauhan rikkomisesta ja lievistä pahoinpitelystä RL 24 luv. 1 §:n 3 mom. verrattuna 21 luv. 12 §:ään ja 7 luv. 1 §:ään nojalla yhdeksän kuukauden vankeusrangaistukseen.⁷

³ Forsman, II, s. 190, jossa hän tähän verrattavana esimerkkinä mainitsee, että jos joku varastamisen tarkoituksessa murtautuu huoneeseen ja sinne päästyään murtaa kaapin auki, niin teot eivät muodosta rikoskonkurrenssia, koska molemmat teot kuuluvat saman murtautuen tehdyn törkeän varkauden olemukseen. Kotirauharikoksen häiritsemistapoihin nähden ks. kosketellussa suhteessa OO:n päät. 5.10.1916 tied. n:o 712 ja KKO:n päät. 26.2.1920, tied. n:o 190.

⁴ Rikosten yhtymistä sanotaan ideaalikonkurrenssiksi, kun usea eri tunnusmerkistö tai sama tunnusmerkistö on toteutettu useamman kerran, niin kuin RL 7 luv. 1 §:ssä sanotaan »yhdellä teolla».

⁵ Binding, Lehrbuch I, s. 124.

⁶ Ks. Livson, Näennäinen rikoskonkurrenssi, s. 92—95, jossa kysymystä on kosketeltu pelkästään lainkonkurrenssia silmälläpitäen.

⁷ OO:n päät. 5.10.1916, n:o 712.

2. Stty, joka yhdessä poikansa kanssa oli ilman laillista syytä vastoin V:n tahtoa tunkeutunut tämän asuntoon ja siellä pahoinpidellyt häntä, tuomittiin RL 24 luv. 1 §:n 3 mom., 21 luv. 12 §:n ja 7 luv. 1 §:n nojalla yksin teoin tehdyistä kotirauhan rikkomisesta ja lievistä pahoinpitelystä 1 kuukauden vankeusrangaistukseen.⁸

3. Stty, joka ottaakseen pois F:ltä tämän lapsen, joka aikaisemmin oli ollut sttyn huollettavana ja kasvatettavana, tunkeutui sanotussa tarkoituksessa eräiden muiden kanssa F:n asuntoon ja otti sinne päästään lapsen haltuunsa, tuomittiin kaikissa oikeusasteissa yksin teoin tehdyistä lapsen ryöstöstä ja kotirauhan rikkomisesta (RL 24:1,3) 6 kuukauden 15 päivän vankeusrangaistukseen.⁹

4. Sttyt olivat laillisetta syyttä vastoin A:n tahtoa tunkeutuneet aseistettuina hänen navettarakennukseensa uhaten siellä häntä aseillaan. Sttyt tuomittiin RL 24 luv. 1 §:n 3 mom., 21 luv. 13 §:n 2 mom. ja 7 luv. 1 §:n nojalla yksin teoin tehdyistä kotirauhan rikkomisesta ja aseiden nostamisesta toista vastaan neljän kuukauden vankeusrangaistukseen.¹⁰

5. *Nurmijärven KO* katsoi virallisen syyttäjän ja S:n avio-puolisoiden asianomistajina tekemästä syytteestä asiassa selvite-tyksi, että E. ja V. olivat yhdessä, V. teräaseella varustettuna ja aikomuksessa pahoinpidellä erästä S:n puolisoiden talossa vieraana ollutta henkilöä, ilman laillista syytä vastoin S:n tahtoa tunkeutuneet hänen taloonsa, missä V. oli pahoinpidellyt S:n vaimoa raapaisemalla hänen ranteeseensa puukollaan vähäisen vamman. Tämän vuoksi KO tuomitsi E:n kotirauhan rikkomisesta (RL 24:1,3) 4 kuukaudeksi vankeuteen ja V:n kotirauhan rikkomisesta ja erittäin raskauttavien asianhaarain vallitessa tehdystä vähäisen ruumiinvamman aiheuttaneesta pahoinpitelystä, kummastakin 6 kuukaudeksi vankeuteen tahi, kun nämä rangaistukset yhdistettiin,

⁸ OO:n päät. 21. 6. 1917, n:o 369.

⁹ KKO:n päät. 7. 3. 1919, tied. n:o 511.

¹⁰ KKO:n päät. 1. 3. 1940, n:o 774. Tapausta ei ole julkaistu tiedonannoissa.

pidettäväksi kaikkiaan 9 kuukautta vankeudessa. *Turun HO:* ei muutosta. *KKO:* kotirauhan rikkominen ja pahoinpitely oli katsottava tehdyiksi yhdellä teolla, minkä vuoksi V. tuomittiin yksin teoin tehdyistä kotirauhan rikkomisesta ja mainitusta pahoinpitelystä 8 kuukaudeksi vankeuteen.¹¹

6. Stty, joka saavuttuaan erään toisen henkilön kanssa M:n asuntoon ilman syytä, oli jättänyt noudattamatta tämän käskyä lähteä sieltä pois ja samassa tilaisuudessa lyönyt puukolla M:n asunnossa olleeseen pöytään vahingoittaen siten myös pöydällä ollutta liinaa, tuomittiin kotirauhan rikkomisesta (RL 24: 1,¹ ja 3) 2 kuukauden vankeusrangaistukseen ja irtaimen omaisuuden vahingoittamisesta sakkorangaistukseen.¹²

7. Stty, joka oli vastoin K:n tahtoa tullut tämän taloon ja ilman syytä jättänyt noudattamatta K:n käskyä lähteä sieltä pois ja samassa tilaisuudessa osallistunut talon pihalla syntyneeseen tappeluun, jossa joku sen osanottajista oli puukolla lyönyt U:n kaulaan hengenvaarallisen taudin aiheuttaneen haavan, tuomittiin kotirauhan rikkomisesta (RL 24: 1,³) 6 kuukauden vankeusrangaistukseen ja osanotosta törkeään tappeluun (RL 21: 9) 3 kuukauden vankeusrangaistukseen tahi, rangaistukset yhdistettynä, kerrassaan pidettäväksi 8 kuukautta vankilassa.¹³

Tapaukset 1—5 on ratkaistu yksitekoisena rikosten yhtymisenä eli ideaalikonkurrenssina, kun taas tapaukset 6 ja 7 on ratkaistu monitekoisena rikosten yhtymisenä eli reaalikonkurrenssina.¹⁴ Käsityksemme mukaan kaikissa näissä yhdenmukaisissa tapauksissa on kysymyksessä nimenomaan reaalikonkurrenssi. Tämän käsityksemme perustelemme seuraavasti:

¹¹ KKO:n päät. 22.9.1950, tied. n:o 346.

¹² OO:n päät. 14.10.1916, n:o 776.

¹³ KKO:n päät. 26.2.1920, tied. n:o 190.

¹⁴ Rikosten yhtymistä sanotaan monitekoiseksi silloin, kun sama henkilö on tehnyt eri teoilla useita rikoksia, jolloin tehdyt rikokset joutuvat kukin erikseen ja lisäksi vielä kaikki yhtenäisenä ryhmänä rikosoikeudellisen arvioimisen kohteeksi.

Tapauksissa, joissa kotirauhan rikkomisen jatkuessa tehty muu rikos on katsottu tehdyksi yksin teoin kotirauharikoksen kanssa, on aivan ilmeisesti lähdetty siitä ajatuksesta, että tekoykseyden perustaa rikosten samanaikaisuus, t.s. tekijä on kotirauhaa rikkoessaan samanaikaisesti tehnyt muun tai muita rikoksia. Samanaikaisuus sinänsä on tietysti ideaalikonkurrenssin luonteeseen kuuluva ilmiö, mutta siitä ei suinkaan vielä voida päätellä, että jos rikokset ovat tapahtuneet samanaikaisesti, niin kysymyksessä olisi aina välttämättömästi yksitekoinen rikoskonkurrenssi. Mainittu konkurrenssi edellyttää, niinkuin RL 7 luv. 1 §:ssä nimenomaan sanotaan, että »useampia rikoksia on tehty yhdellä teolla», millä ymmärretään sitä, että eri rikosnormien vastainen suhtautuminen on tapahtunut yhdellä luonnollisella teolla tai siihen verrattavan yhden yhtenäisen toiminnan aikana.¹⁵ Kun kotirauha on tullut rikotuksi, niin kotirauhan rikkominen jatkuu, niinkuin edellä on mainittu, niin kauan, kuin kotirauhan rikkoja oleskelee kotirauhalla suojatussa paikassa, vaikkei hän tekisi siellä mitään. Kysymyksessä ei siis ole minkään teon tai yhtenäisen toiminnan jatkuminen, vaan pelkän tilan jatkuminen. Tämän vuoksi jokainen niistä teoista, mikä tehdään tämän tilan aikana, on siitä erillinen teko, joten ei voida puhua rikoksista, jotka on tehty yhdellä teolla. Kotirauharikoksen aikana tehdyt muut rikokset, kuten henki- ja pahoinpitelyrikokset, vapauteen kohdistuvat rikokset, varallisuusrikokset, vahingonteko ja kunniaan kohdistuvat rikokset, ovat siitä erillisiä tekoja, joilla ei ole sen kanssa muuta yhteisenä kuin samanaikaisuus. Tämän vuoksi onkin kysymyksessä säännönmukaisesti monitekoinen rikosten yhtyminen eli reaalikonkurrenssi.¹⁶ Poikkeuksena tästä ovat ne tapaukset, joissa joku tunkeutuessaan toisen asuntoon samalla teolla tekee jonkun muun

¹⁵ Esim. se eri normien vastainen suhtautuminen, johon moottoriajoneuvon kuljettaja on syylistynyt moottoriajoneuvoa kuljettaessaan. Ks. tästä lähemmin *Livson*, Näennäinen rikoskonkurrenssi, s. 77.

¹⁶ Ks. *Frank*, s. 315; *Schwarz*, s. 271; *Welzel*, s. 258; *Zehler*, s. 66; *Kiechle*, s. 48; *Nölting*, s. 53.

rikoksen, esim. solvaa ja lyö pääsyn estämiseksi ovelle asettunutta henkilöä päästäkseen asuntoon. Tällöin on kysymyksessä ideaalikonkurrenssi, yksin teoin tehdyt kotirauhan rikkominen, pahoinpitely ja solvauksen käsittävä kunnianloukkaus. Miten olisi tapausta arvosteltava, jos toisen kotiin tunkeutuja olisi sinne päästäkseen särkenyt ikkunan tai murtanut oven?

Kun laki mainitsee kotirauhan häiritsemistapana m.m. tunkeutumisen toisen kotiin, niin sanottu häiritsemistapa käsittää niin hyvin fyysillisten kuin psyykillistenkin esteiden voittamisen pääsyn hankkimiseksi toisen kotiin. Fyysillisen esteen poistaminen saattaa käsittää juuri ikkunan särkemisen tai oven murtamisen toisen kotiin pääsemiseksi. Kun vahingonteko tässä tapauksessa ilmenee yksinomaan toisen rikoksen toteuttamiskeinona, niin näyttää siltä, ikäänkuin se sisältyisi kotirauharikokseen ja olisi siten sen kanssa lainkonkurrenssi¹⁷ suhteessa. Todellisuudessa on kuitenkin myös tässä tapauksessa kysymyksessä ideaalikonkurrenssi, sillä vahingonteko muodostaa jonkin toisen rikoksen kanssa lainkonkurrenssin vain siinä tapauksessa, että vahingonteko sisältyy jonkin toisen rikoksen tunnusmerkistöön sen *säännönmukaisena* toteuttamiskeinona.¹⁸ Puheenaolevassa tapauksessa vahingonteko ei muodosta säännönmukaista keinoä, koska tunkeutuminen saattaa yhtä hyvin tapahtua esim. astumalla ovesta sisälle vastoin talonväen kieltoa tai työntämällä tieltä pääsyn estämiseksi

¹⁷ Lainkonkurrenssi käsittää sellaiset tapaukset, joissa rangaistussäännökset, jotka näyttävät tekoon soveltuvan, eivät joudu käytäntöön toistensa ohessa, vaan joku niistä on sellainen, että se tekee muiden soveltamisen oikeudellisesti mahdottomaksi. Kysymyksessä on siis itseasiassa näennäinen konkurrenssi.

¹⁸ Esim. rauhan rikkominen (RL 24 luv. 3 §), jos vahingonteko ilmenee sen toteuttamistapana. Niinpä eräässä tapauksessa stty tuomittiin alemmissa oikeusasteissa, kun hän oli rikkonut rauhan lyömällä kivellä ikkunan sisään, tästä suhtautumisestaan yksin teoin tehdyistä omaisuuden vahingoittamisesta ja rauhan rikkomisesta, mutta KKO totesi päätöksessään, että omaisuuden vahingoittaminen sisältyi rauhanrikokseen, minkä vuoksi stty tuomittiinkin yksinomaan rauhan rikkomisesta. Ks. tästä lähemmin KKO:n päät. 18. 4. 1932, tied. n:o 155.

ovellet asettuneen henkilön tai ovelle sanotussa tarkoituksessa asetetun esteen.

Siitä, että teko syrjäyttää toisen arvoastesuhteessa, milloin jälkimmäinen ilmenee edellisen säännönmukaisena toteuttamiskeinona, voidaan päätellä, että kotirauharikos sisältyy RL 28 luv. 2 §:n 1 mom. 5 ja 6 kohdissa mainittuun törkeään varkauteen ja muodostaa siis sen kanssa lainkonkurrenssin. RL 24 luv. 1 §:n 3 mom. mainittu kvalifisoitu kotirauharikos ei sitävastoin voi sisältyä törkeään varkauteen, sillä kvalifisoidun kotirauharikoksen käsittevä teko ei sisälly törkeään varkauden tunnusmerkistöön eikä ilmene säännöllisesti törkeätä varkautta toteutettaessa. Esimerkkinä tästä tulkoon mainituksi KKO:n päät. 2. 12. 1946, n:o 306:

Sttyt, jotka olivat ampuma-aseilla varustettuina ilman laillista syytä ja vastoin asianomistajien tahtoa tunkeutuneet näiden asuntoihin sekä kahden asianomistajan asunnossa särkeneet ovia, ikkunoita, huonekaluja ja muuta omaisuutta sekä murtautuen varastaneet lukitusta lipaston laatikosta rahaa, tuomittiin KO:ssa eri rangaistukseen kotirauhan rikkomisesta ja törkeästä varkaudesta. HO: ei muutosta. KKO katsoi, ettei ollut syytä muuttaa HO:n päätöstä muulla tavoin, kuin että, koska kotirauhan rikkominen ja varkaus olivat tehdyt yksin teoin, niin sttyt tuomittiin heille sanotuista rikoksista määrättyjen rangaistusten sijasta rangaistukseen yksin teoin tehdyistä kotirauhan rikkomisesta ja törkeästä varkaudesta.

Selostetussa tapauksessa kotirauharikoksesta ja törkeästä varkaudesta tuomittiin siis yksin teoin tehdyistä rikoksista. Kysymyksessä ei voinutkaan olla pelkkä lainkonkurrenssi, sillä laki ei suinkaan pidä välttämättömänä eikä edes säännönmukaisena varkauden tekotapoina niitä tekoja, jotka täyttävät kvalifisoidun kotirauharikoksen tunnusmerkistön. Käsitteemme mukaan ei kysymyksessä kuitenkaan voi olla ideaali- vaan reaalikonkurrenssi, sillä itse tunkeutuminen ja sitä seuranneet teot eivät ole muodostaneet yhtenäistä toimintaa, vaan ilmenevät toisistaan selvästi eroittuvina erillisinä tekoina. Jos sitävastoin tunkeutuminen kotirauhalla suojeltuun paikkaan on tapahtunut muussa kuin kotirauhan rikko-

misen tarkoituksessa ja tunkeutuminen muodostaa sitä seuraavan teon kanssa yhtenäisen toiminnan, niin kysymyksessä on silloin nimenomaan ideaalikonkurrenssi. Tästä oikeuskäytäntömme tar-joaa seuraavat erinomaiset esimerkit:

Useammat miehet olivat vastoin vanginvartijan kieltoa tunkeu-tuneet virkahuoneeseen, jota käytettiin muun muassa vankisäilynä, ja sinne päästyään vastoin vanginvartijan nimenomaista kieltoa ottaneet pois tutkintovankina olleen henkilön. Sttyt tuomittiin RL 16 luv. 4 §:n, 24 luv. 1 §:n 2 ja 3 mom. sekä 7 luv. 1 §:n nojalla kukin rangaistukseen yksin teoin tehdyistä kotirauhan rikkomisesta virkahuoneessa ja kapinasta.¹⁹

Stty oli murhatakseen B:n hiipinyt pistoolilla aseistettuna tämän kotiin ja siellä ampunut B:tä päähän, B:n jäädessä kuitenkin henkiin. Stty tuomittiin kaikissa oikeusasteissa yksin teoin tehdyistä murhayrityksestä ja kotirauhan rikkomisesta (RL 24 luv. 1 §:n 3 mom.).²⁰

Nyt sanotusta voidaan päätellä, että milloin kotirauhan rikko-mista ei voida pitää jonkin rikoksen tunnusmerkistöön kuuluvana, eikä kotirauhan häiritseminen esiinny toisen rikoksen säännön-mukaisena keinona sen toteuttamisessa, niin ne eivät silloin voi olla toisiinsa lainkonkurrenssin suhteessa, vaan muodostavat joko ideaali- tai reaalikonkurrenssin aina sen mukaan, muodostavatko kotirauharikoksen häiritsemistavan käsittävä teko ja muuna rikok-sena esiintyvä teko yhtenäisen toiminnan, tai onko jälkimmäinen aivan erillinen kotirauharikoksen jatkuessa tehty rikos, jolloin edellisessä tapauksessa on kysymyksessä ideaalikonkurrenssi, mut-ta jälkimmäisessä tapauksessa sitävästoin reaalikonkurrenssi.

Kotirauharikos saattaa esiintyä konkurrenssia silmälläpitäen myös jatkettuna eli pitkitettynä rikoksena. Esimerkkeinä siitä esi-tämme kaksi seuraavaa tapausta:

1. A tunkeutuu B:n asuntoon ja tultuaan sieltä poistetuksi, pääsee sinne sisään hiipimällä takaisin.

¹⁹ KKO:n päät. 11. 3. 1940, tied. n:o 77.

²⁰ OO:n päät. 1. 8. 1905, selostus 1905 J. F. T. oik.tap.os. n:o 5, s. 357—359.

2. A kieltäytyy poistumasta käskyn siihen saatuaan B:n asunnosta ja tunkeutuu senjälkeen B:n huoneistossa alivuokralaisina asuvien C:n ja D:n huoneisiin.

Kun jatkettuun rikokseen kuuluvien tekojen ei välttämättömästi tule olla saman lainkohdan rikkomista, vaan on pidettävä riittävänä, että ne toteuttavat kaikki saman perustunnusmerkistön,²¹ niin siitä seuraa, että yksinkertainen ja kvalifisoitu kotirauharikos voivat muodostaa jatkettun rikoksen. Tapaus on rinnastettavissa varkauteen ja törkeään varkauteen. Niinpä KKO on päätöksessään 12. 8. 1937 (tied. n:o 368) lausunut, että varkaus ja törkeä varkaus muodostavat jatkettun osin törkeätä laatua olevan varkauden.

²¹ *Grotenfelt*, s. 171; *Honkasalo*, Suomen rikosoikeus II, s. 258; *Palme*, s. 60—64. *Forsman* ja *Serlachius-Särkilähti* ovat sitävästoin asettuneet sille kannalle, että jatkettuun rikokseen kuuluvien tekojen tulee olla saman lainkohdan rikkomista. *Forsman*, Allm. läror, s. 571; *Serlachius-Särkilähti*, Oppikirja I, s. 273.

X. TILASTOLLINEN KATSAUS.

Tässä katsauksessa olevat tilastotiedot käsittävät 10-vuotiskauden 1946—1955 aikana maamme alioikeuksissa rangaistukseen johdaneiden kotirauharikosten luvun ja kotirauharikoksista ja niihin liittyvistä n.s. sivurikoksista tuomittujen henkilöiden luvun erikseen miesten ja naisten kohdalta sekä eri rangaistuksiin tuomittujen henkilöiden määrän. Näiden enempää kuin laajempienkaan tilastollisten tietojen perusteella ei voida tehdä minkäänlaista johdopäätöstä maassamme eri vuosina tehtyjen kotirauharikosten ja niiden tekijäin todellisista määristä, sillä kun yksityisen kotirauhan rikkominen on asianomistajarikos, niin läheskään kaikki tapaukset eivät ole joutuneet oikeuden käsiteltäviksi eivätkä edes poliisiviranomaisten tietoon.

RL 24: 1, 1.

	Rang. joht. rikoksia	Tuomittuja m.	n.	Sivurik. tuomittu	Krh.	Vank.	Sakk.	Ehd. rang.
1946	157	188	13	50	—	20	131	3
1947	204	217	9	55	—	32	139	6
1948	242	256	11	90	—	38	139	14
1949	239	261	20	90	—	46	145	17
1950	197	206	10	75	—	22	119	3
1951	205	220	13	73	—	31	129	14
1952	168	176	10	63	—	21	102	5
1953	236	215	19	81	—	29	124	7
1954	183	192	7	55	—	46	98	21
1955	187	194	6	87	1	22	90	3

RL 24: 1, 3.

	Rang. joht. rikoksia	Tuomittuja m.	n.	Sivurik. tuomittu	Krh.	Vank.	Sakk.	Ehd. rang.
1946	42	71	3	23	—	51	—	19
1947	33	42	—	19	—	23	—	11
1948	33	39	1	9	—	31	—	13
1949	42	66	3	23	—	44	2	30
1950	40	76	10	21	—	62	3	30
1951	49	70	4	20	—	39	15	17
1952	43	59	—	8	1	42	8	25
1953	36	44	2	11	—	33	2	15
1954	39	48	1	13	2	34	—	17
1955	27	40	—	10	1	29	—	18

Taulukosta voidaan todeta, että k.o. 10 vuoden aikana on rangaistukseen johtaneita tavallisia kotirauharikoksia tehty vuotta kohden keskimäärin n. 202 ja kvalifisoituja kotirauharikoksia n. 38. Edellisistä tuomittuja miehiä oli keskimäärin 94,74 % ja naisia 5,26 %. Jälkimmäisistä tuomittuja miehiä oli keskimäärin 95,9 % ja naisia 4,1 %. Vaikka niinhyvin tavallinen kuin kvalifisoitukin yksityisen kotirauhan rikkominen on asianomistajarikos, niin kvalifisoitua kotirauharikosta koskeva tilastoluku vastaa oleellisesti paremmin todellisuudessa tehtyjen rikosten määrää, kuin vastaavasti tavallista kotirauharikosta koskeva tilasto, sillä edellinen joutuu suuremman vaarallisuutensa ja kotirauhaa syvemmin loukkaavana suuremmassa määrässä kuin jälkimmäinen oikeuden käsiteltäväksi. On näet luonnostaan lankeavaa, että mitä enemmän teko loukkaa ihmistä, sitä vähemmän hän on taipuvainen anteeksiantoon tai sovintoon.

DER STRAFRECHTLICHE SCHUTZ DES PRIVATEN HAUSFRIEDENS NACH DEM FINNISCHEN RECHT.

Zusammenfassung.

VORWORT

Der Hausfrieden ist ein uralter Rechtsbegriff der nordischen Völker. Bei uns gab es Strafbestimmungen über Hausfriedensbruch schon im 13. Jahrhundert. Abgesehen von den rechtsgeschichtlichen Veröffentlichungen hat man dem Hausfriedensbruch nur eine geringe Beachtung in unserer sonst so reichen theoretischen Literatur geschenkt. Diese Abhandlung ist bestrebt, das Wesen des Verbrechens gegen den Hausfrieden zu erklären, als solches, wie es gewesen ist und wie es in unserem Strafgesetz und unserem Gerichtsgebrauch vorkommt, einschliesslich der neuen Züge, die die ökonomische und soziale Entwicklung des 20. Jahrhunderts seinem Bild verliehen hat.

I. LEGISLATIVE GESCHICHTE.

In der legislativen Entwicklung des Hausfriedensbruches können drei verschiedene Stadien unterschiedet werden: 1. Die Straf-

barkeit der Handlung hat ursprünglich die Anwendung von Gewalt oder die Schädigung im Hause eines anderen vorausgesetzt (von 1200 bis 1350). 2. Während der zweiten Entwicklungsstufe wurde ein Hausfriedensbruchstyp gestaltet, wo der Tatbestand des Verbrechens das Eindringen in das Haus eines andern in Gewalts- oder Schädigungsabsicht umfasste. (1350—1889). 3. Während der dritten und letzten Stufe wurde der Hausfriedensbruch an sich als eine strafbare Handlung anerkannt, wobei der Hausfriedensbruch in der Absicht, ein Verbrechen zu begehen, den qualifizierten Fall des Hausfriedensbruchs gestaltete. Diese Veränderung traf im Strafgesetz vom 19. 12. 1889 ein. Das Gesetz schreibt über den Hausfriedensbruch das Folgende vor:

Kapitel 24, § 1, Abs. 1:

Wer in die Wohnung, sei es ein Raum, Haus, Hof oder Schiff eines anderen, der auf Grund des Besitzens, der Erlaubnis oder des Mietens die Wohnung benutzt, ohne gesetzlichen Grund, gegen den Willen des anderen eindringet, oder wer ohne Grund die Aufforderung, sich zu entfernen, nicht befolgt, oder wer ohne annehmbaren Anlass hineinschleicht, oder sich dort verbirgt, wird wegen Hausfriedensbruchs höchstens mit Geldstrafe oder mit Gefängnis bis zu sechs Monaten bestraft.

Kapitel 24, § 1, Abs. 3:

Wenn das in diesem Paragraphen erwähnte Verbrechen in der Absicht, jemandem Gewalt anzutun oder das Vermögen zu schädigen, oder, wenn es von einer mit einer Waffe oder mit einem lebensgefährlichen Werkzeug oder mit einem anderen Schädigungswerkzeug versehenen Person, oder, wenn es von zwei oder mehreren Personen gemeinschaftlich begangen ist, so tritt Gefängnisstrafe bis zu zwei Jahren ein.

Im Kapitel 24, § 1, Abs. 2 enthaltene Vorschrift, wo die Strafe für das Verbrechen gegen den öffentlichen Hausfrieden festgesetzt wird, wird in dieser Abhandlung nicht behandelt.

II. DER JURISTISCHE CHARAKTER DES HAUSFRIEDENSBRUCHS.

Über den juristischen Charakter des Hausfriedensbruchs hat es Meinungsverschiedenheiten in der theoretischen Wissenschaft gegeben. Nach gewissen Wissenschaftlern (z.B. *Osenbrüggen u. Berner*) verletzt der Hausfriedensbruch die öffentliche Ordnung. Mit Recht hat man gegen diese Meinung vorgelegt, dass die Verletzung des privaten Hausfriedens kein Verbrechen gegen das Gemeinwesen sein kann, weil sie privates Interesse verletzt (*Hälschner, Binding, Jäger, de Loës, Jauer, Sitzius*). Einige dagegen sind der Ansicht, dass durch Hausfriedensbruch ein spezielles Rechtsgut, welches mit der persönlichen Freiheit nahe verwandt ist, verletzt wird (*v. Liszt, Frank Mezger, Schönke, Forsman, Serlachius-Särkilähti*). Nach *Rosenfeld* verletzt der Hausfriedensbruch ausdrücklich die persönliche Freiheit. Diese Ansicht kann aber nicht angenommen werden, denn Eindringen in das Haus eines anderen kann wohl als Hausfriedensbruch straffällig sein, obgleich keiner der Einwohner zu Hause wäre. In diesem Falle verletzt der Hausfriedensbruch weder die Freiheit noch die Ehre des anderen. Und wenn man auch hier unter der Freiheit begrifflich das Recht, seinen Willen im Hausfriedenskreise unbehindert durchführen zu dürfen, verstehen würde, so kann man keinesfalls daraus den Schluss ziehen, dass die Freiheit als das durch den Hausfriedensbruch verletzte Interesse wäre, denn z.B. sowohl in Körperverletzungsverbrechen wie in Entwendungsdelikten verletzt man den Willen desjenigen, der das Objekt des Verbrechens ist, aber auch in diesen Fällen ist die Freiheit nicht als das durch Verbrechen beleidigte Interesse, sondern im ersteren Falle die Gesundheit und im letzteren Falle das Vermögen. Weiter muss berücksichtigt werden, dass die Ehre und die Freiheit des Einzelnen den strafrechtlichen Schutz überall genießen, und nicht nur, wie sein Hausfrieden, auf begrenztem Gebiete, mit anderen Worten, an einer durch Hausfrieden geschützten Stelle.

Einige (*Wüest, Hippel, Welzel*) halten den Besitz für das durch Hausfriedensbruch verletzte Rechtsgut. Unwiderleglich wird auch der Besitz übertreten, wenn der Hausfrieden beleidigt worden ist, aber der Besitz ist keineswegs der unmittelbare Gegenstand des Hausfriedensbruches, sondern eine zum Tatbestand des Verbrechens zugehörige Voraussetzung: als Subjekt des Hausfriedensrechts kann nur derjenige sein, der das Besitzrecht an der durch Hausfrieden geschützten Stelle hat.

Aus den geschichtlichen Veränderungen des Hausfriedensbruches können wir den Schluss ziehen, dass unser Gesetzgeber zu allen Zeiten erstrebt hat, jedem Einzelnen das Recht zu sichern, ungestört in seinem Haus wirken zu dürfen. Als das Objekt, das der Gesetzgeber durch Strafbestimmung zu beschützen versucht hat, ist eben der Hausfrieden, wobei der tatsächliche Friedenszustand an den zum Hausfriedenskreise gehörigen Stellen das durch Verbrechen beleidigte Interesse bildet. Es handelt sich um ein spezielles ideelles Rechtsgut, welches mit den seinem Charakter fremden theoretischen Zusammensetzungen nicht zu erklären ist. Solche Bestrebungen haben ja auch nur einen vollkommenen Schiffbruch erlitten.

III. DER PRIVATE HAUSFRIEDENSKREIS.

Als Angriffsgegenstände der strafbaren Handlung erwähnt unser Gesetz den Raum, das Haus, den Hof und das Schiff. Von diesen benutzt das Gesetz die gemeinsame Bezeichnung: Wohnung. Nach unserem geltenden Gesetze genießt den Hausfrieden nur eine solche Stelle, die eine Wohnung ist. Die ökonomische und soziale Entwicklung unserer Zeit hat aber dazu geführt, dass man im Gerichtsgebrauch den Hausfriedenskreis hat erweitern müssen, so dass er heute auch solche Stellen betrifft, die nach dem Gesetze darin nicht enthalten sind. In unserem Gerichtsgebrauch hat man den Hausfriedensschutz z.B. den Kontoren, den Büros, den Geschäftsräumen, den Fabriken und den anderen Arbeitsstuben zuer-

kannt. Der in unserem Gerichtsgebrauch angenommene Standpunkt muss bedingungslos als notwendig betrachtet werden, aber man kann auch die Frage stellen, ob man doch nicht in diesem Falle zu viel von dem in unserem Gesetze enthaltenen Prinzip abgewichen ist, nach welchem keine Strafe für eine Handlung festgesetzt werden kann, für welche das Gesetz keine Strafe vorschreibt. Eine auf der Rechtsanalogie beruhende Rechtspflege, die die individuelle Freiheit gefährdet, ist bei uns nicht erlaubt. Deshalb sollte man den in unserem Gerichtsgebrauch aufgenommenen und dem Leben dienenden und an sich rechten Standpunkt in dem später zu erlassenden Gesetze in Betracht ziehen.

Die durch Hausfrieden geschützte Stelle genießt den Hausfriedensschutz, obgleich sie zur Zeit der Begehung nicht im Gebrauch wäre. So sind z.B. Fabriken und die in anderen Häusern enthaltenen Arbeitslokale während der durch Strejk oder Aussperung oder aus anderen Gründen entstandenen Arbeitseinstellungen durch Hausfrieden geschützt. Diejenigen, die zum Gebäude gehörige Gemeinräume benutzen, genießen nicht den Hausfriedensschutz einander gegenüber. Solche Räume sind z.B. Vorzimmer, Treppenhäuser und der Hof, die im Miethaus den Einwohnern gemeinsam sind.

Der Raum genießt den Hausfriedensschutz nicht nur als Teil des Gebäudes, sondern als solcher in der Bedeutung der Wohnung müssen auch die Schiffskabine, das Zelt und sogar ein von Natur beschertter Schutz, der nicht vom Menschen gebaut ist, z.B. die Höhle, betrachtet werden.

Unter dem Hof versteht man den Baugrund zusammen mit den dort liegenden Gebäuden. Ein lauter unangebauter Grund z.B. der Lagerplatz oder der offene Arbeitsplatz genießen keinen Hausfriedensschutz nach unserem Gesetze. Ein ausserhalb des Baugrunds liegendes aber an ihn angrenzendes Gebiet kann auch zum Hausfriedenskreis gehören, z.B. der Garten, wenn er zu demselben Ganzen gehört. Durch eine allgemeine Satzung ist nicht vorzuschreiben, wie weit der Hausfriedenskreis in der erwähnten Beziehung in jedem Einzelfall reicht. Lass uns z.B. die Frage

bedenken, wie weit der Hausfrieden auf dem Gebiete einer Villa gelten kann? Berührt er nur das Gebäude und den Hofplatz mit den dort liegenden anderen Gebäuden, oder bezieht er sich auch auf ein Wald- oder anderes Gebiet, von welchem der Baugrund umgeben ist und welches vielleicht mehrere Hektare gross ist? Unserer Meinung nach muss die Frage negativ beantwortet werden, wenn das Baugrundsgebiet der Villa als gewöhnliches Waldland, das nach unserem Gesetze ein jeder frei besuchen kann, sich ausdehnt. Dagegen muss man die Frage positiv beantworten, wenn das den eigentlichen Baugrund umgebende Wald- oder andere Gebiet mit demselben ein untrennbares, durch Anordnung der Menschenhand entstandenes Ganzes bildet. Hierbei ist die Rede gewöhnlich von einem Naturpark mit angebauten Wegen, Brücken und Lusthäuschen. Das Gebiet muss eingezäunt und auch sonst so gemerkt sein, dass man über den Gebrauchszweck des Gebietes nicht irren kann.

Das Schiff geniesst den Hausfriedensschutz ungeachtet des Gebrauchszweckes. In Bezug auf die Personenverkehr vermittelnden Schiffe muss berücksichtigt werden, dass jeder Fahrgast in der ihm reservierten Kabine, sowohl dem Schiffspersonal wie auch den Mitreisenden gegenüber, den Hausfriedensschutz geniesst, denn sogar zufälliges und kurzdauerndes Wohnen begründet dem Wohnungsinhaber das Recht an dem Hausfriedensschutz.

IV. DIE STÖRUNGSARTEN IM HAUSFRIEDENSBRUCH.

a) Das Eindringen in den Hausfriedenskreis eines anderen.

Zum Tatbestand der Handlung gehört in objektiver Beziehung das Eindringen in eine geschützte Stelle. Unter dem Eindringen versteht man das Beschaffen des Zugangs irgend wozu durch Überwindung der (physischen oder psychischen) Hindernisse. In subjektiver Beziehung setzt die Tat den Vorsatz voraus. In diesem

Falle enthält der Vorsatz das Bewusstsein, dass das Eindringen in eine durch Hausfrieden geschützte Örtlichkeit geschieht und dass die Tat gegen den Willen desjenigen ist, der das Hausrecht an der durch Hausfrieden geschützte Stelle besitzt. Geringster Vorsatz, *dolus eventualis*, ist als hinreichend zu betrachten. Zum Vorsatz gehört nicht die Absicht, gegen den Hausfrieden zu brechen.

b) Das Nichtbefolgen des Ausweisungsbefehls im Hausfriedenskreise eines anderen.

In diesem Falle verletzt man den Hausfrieden durch Nichtbefolgen der Aufforderung, sich aus der durch Hausfrieden geschützten Örtlichkeit zu entfernen. Das Verbrechen ist vollendet, sobald die Aufforderung, sich zu entfernen, unbefolgt bleibt. Es handelt sich hier um ein sog. uneigentliches Unterlassungsverbrechen (*delictum commissivum per omissionem*). Die subjektive Seite der Unterlassung umfasst dasselbe wie in der Tat voran.

c) Das Einschleichen in den Hausfriedenskreis eines anderen oder das Sichverbergen in dem Hausfriedenskreis eines anderen.

Wie schon aus dem Wortlaut des Gesetzes hervorgeht, gehört zu der objektiven Seite der Tat, dass der Täter, unauffällig und ohne Hindernisse forträumen zu brauchen, an die durch Hausfrieden geschützte Stelle kommt, oder sich dort verbirgt, nachdem er eingeschlichen oder auf eine annehmbare Weise hineingekommen war. Verhalten dieser Art gefährdet nicht nur den Hausfrieden, sondern setzt das Leben und Vermögen der Anwesenden der grössten Gefahr aus, weil derjenige, der in das Haus eines anderen hineinschleicht oder sich dort verbirgt, meistens die Absicht, ein Verbrechen zu begehen, hat. Zu der subjektiven Seite der Tat gehört, wie auch in den vorigen Fällen, der Vorsatz.

Die in Punkten a, b und c erwähnte Tat kann den sog. qualifizierten Hausfriedensbruch bilden, von welchem unser Gesetz die drei folgenden Fälle nennt:

1. Der Hausfriedensbruch geschieht in der Absicht, jemandem Gewalt anzutun oder das Vermögen zu schädigen. Die Qualifizierung beruht also auf lauter Absicht. Wenn Gewalt gebraucht oder das Vermögen geschädigt worden ist, so liegt nicht nur der

qualifizierte Hausfriedensbruch vor, sondern auch z.B. die Körperverletzung oder das Schädigungsverbrechen.

2. Der Hausfriedensbruch wird von einer mit der Waffe oder mit einem lebensgefährlichen Werkzeug oder mit einem anderen Schädigungswerkzeug versehenen Person begangen.

In subjektiver Beziehung muss berücksichtigt werden, dass der Täter nicht, für die Begehung des Verbrechens, mit der Waffe versehen zu sein braucht, sondern die Vorschrift erfordert nur, dass er bei Begehung des Hausfriedensbruchs die Waffe bei sich führt. Die Qualifizierung beruht nämlich darauf, dass der Fall, wo der Täter bewaffnet ist, als gefährlicher zu betrachten ist, demjenigen gegenüber, dessen Hausfrieden verletzt wird.

3. Der Hausfriedensbruch ist von zwei oder mehreren Personen gemeinschaftlich begangen.

Die Qualifizierung beruht hier, wie in den vorigen Fällen, auf der Gefahrerhöhung. Das Verbrechen ist als vollendet zu betrachten auch, wenn einer von zwei Tätern unzurechnungsfähig ist. Der Qualifizierung zugrunde liegt in diesem Falle ausschliesslich der Standpunkt, dass-der von zwei oder mehreren Personen gemeinschaftlich begangene Hausfriedensbruch als gefährlicher zu betrachten ist als der Fall, wo es sich nur um einen Täter handelt. Das Gesetz setzt nicht hier voraus, dass die Täter sich zusammengeschlossen hätten, in der Absicht, das Ziel durch gemeinsames Mitwirken zu erreichen, sowie im Diebstahlsverbrechen oder im Raub. Die strafrechtliche Bedeutung der Mittäterschaft ist im fraglichen Falle gering, denn ein jeder von den Tätern verwirklicht den ganzen Tatbestand des Hausfriedensbruchs. Auch die Handlung des unzurechnungsfähigen Täters ist objektive Normenwidrigkeit, aber, da ihm die Schuld fehlt, kann er nicht bestraft werden. Obgleich man die Strafverfolgung gegen einen der Täter für seine Tat nicht herbeiführen kann, kann es nicht den Charakter der Tat als Gesamtheit verändern.

V. DIE RECHTSWIDRIGKEIT DES HAUSFRIEDENSBRUCHS.

Unsere theoretische Wissenschaft stimmt der formellen Rechtswidrigkeit zu. (*Tulenheimo, Sundström-Salmiala, Honkasalo, Alanen*). Die Rechtswidrigkeit ist im begrifflichen Sinne Normenwidrigkeit, aber an sich ist sie auch materiell, wobei man damit den die humanen Lebensinteressen der Handlung verletzenden oder gefährdenden Charakter meint. Rechtswidriges Verhalten ist strafbar, wenn es tatbestandsmässig erscheint. In welchem Verhältnis zu einander sind dann die Tatbestandsmässigkeit und die Rechtswidrigkeit der Tat in Bezug auf Hausfriedensbruch? Wenn die Rechtswidrigkeit der Tat im Tatbestand des Hausfriedensbruchs angegeben ist, ist die Tatbestandsmässigkeit der reale Grund, *ratio essendi*, der Rechtswidrigkeit.

Die Rechtswidrigkeit wird im Tatbestand des Hausfriedensbruchs durch folgende Wortlaute ausgedrückt:

1. *Ohne gesetzlichen Grund* in die Wohnung eines anderen einzudringen.
2. *Ohne Grund* die Aufforderung, sich zu entfernen, nicht zu befolgen.
3. *Ohne annehmbaren Anlass* hineinzuschleichen oder sich dort zu verbergen.

Aus den genannten Wortlauten kann man den Schluss ziehen, dass das Gesetz dem Hausfriedensberechtigten keinen absoluten Schutz gewährt. Er geniesst den Hausfriedensschutz nicht gegen denjenigen, der in seine Wohnung eindringt, entweder auf Grund der auf Gesetz gegründeten Berechtigung oder aus einem Grund, den das Gericht gesetzlich findet. Das Nichtbefolgen des Ausweisungsbefehls ist auch nicht strafbar, wenn das Gericht zu der Ansicht kommt, dass das Verweilen im Hausfriedenskreise aus einem annehmbaren Grund geschehen ist. Das Einschleichen in das Haus eines anderen oder das Sichdortverbergen können auch

ungestraft bleiben, wenn das Gericht zu dem Schluss kommt, dass der Täter zu seiner Handlung, menschlich betrachtet, einen entschuldbaren Anlass hat. Als die wichtigsten Gründe, die die Rechtswidrigkeit beseitigen, müssen die öffentlichrechtlichen Vorschriften und die Fälle, wo das Gesetz selbst den Rechtswidrigkeit beseitigenden Grund vorlegt, erwähnt werden. Zu den ersterwähnten Fällen gehören z.B. die Haussuchung und die auf Befehl der Polizei- oder der Vollstreckungsbehörde erledigte Amtshandlung, zu den letzteren Fällen z.B. die Notwehr und die Handlung im Notstand.

Wenn das Eindringen in die Wohnung eines anderen auch in der erlaubten Absicht geschähe, folgt daraus nicht unbedingt, dass das Eindringen nicht rechtswidrig wäre. So wird z.B. ein Gläubiger, der um die Verjährung seiner Forderung zu verhindern in das Haus des Schuldners, ungeachtet des ausdrücklichen Verbots desjenigen, eindringt, wegen Hausfriedensbruchs bestraft.

Das schwierigste Problem unter den in diesem Kapitel enthaltenen Fragen ist wohl die Frage, ob der Gast einer Gaststätte beim Nichtbefolgen der Aufforderung, sich von dem Gasthaus zu entfernen, den Hausfrieden verletzt? Diese Frage muss positiv beantwortet werden, denn die Gaststätte ist mit einem Kaufladenlokal, welches Hausfrieden genießt, zu vergleichen. In keinem von diesen Fällen hat der Handeltreibende den Besitz des Lokals dem Kunden übergeben. Das Gasthaus ist eine öffentliche Stelle, aber nur bezüglich der Ordnung, und deswegen kann das Recht am Hausfriedensschutz dem fraglichen Lokal nicht abgenommen werden.

Von vielen anderen im Text enthaltenen Fällen erwähnen wir in dieser Zusammenfassung noch einen in der Praxis sehr oft vorkommenden Fall, wo einer der Ehegatten einen Besucher das Haus zu verlassen befiehlt, während der andere ihn zu verweilen auffordert. Da die ehemännliche Vormundschaft aufgehoben worden ist, besitzen die beiden Ehegatten gleiches Verfügungsrecht im Hause. Deswegen wird der Hausfrieden von dem Besucher, der sich in

diesem Falle das Haus zu verlassen weigert, verletzt. Auf diesen Fall, sowie auch auf die anderen, wo es sich um Mitbesitz handelt, ist das Prinzip *melior est conditio prohibentis* anzuwenden.

VI. DER INHABER DES HAUSFRIEDENS- RECHTS.

Als Inhaber des Hausfriedensrechts ist derjenige zu betrachten, der das zu dem Hausfriedenskreise gehörige Objekt auf Grund des Eigentumsrechts, des Mietens oder der Erlaubnis verwaltet. Demgemäss geniesst ein Hausangestellter oder jeder andere zum Dienstpersonal gehörende Arbeiter, dem auf Grund des Arbeitsverhältnisses ein Wohnraum in der Wohnung des Arbeitgebers überlassen ist, denselben Hausfriedensschutz in diesem Raum wie der Hausbesitzer oder der Mieter. Die Erben, die in einem zu dem ungeteilten Nachlass gehörigen Haus oder Lokal wohnen, sind Mitbesitzer, wodurch ein jeder von ihnen dasselbe Hausrecht besitzt, welches von dem ähnlichen Recht des anderen begrenzt ist. Falls einer der Erben die dem Nachlass gehörige Wohnung allein besitzt, so ist sein Hausrecht unbegrenzt. Der Miterbe, der ohne Genehmigung hineindringt, verletzt den Hausfrieden. Sein Erbrecht begründet ihm nicht das Besitzrecht an dem ungeteilten Nachlass, sondern nur das Recht, seinen Erbanteil davon zu erhalten.

VII. DER ANTRAGSBERECHTIGTE.

Aus § 5 des 24. Kapitels in unserem Strafgesetz ergibt sich, dass das Verbrechen gegen den privaten Hausfrieden ein Antragsdelikt ist. Das Verbrechen gegen den privaten Hausfrieden ist als Grundtyp des Antragsdelikts zu betrachten, denn in diesem Verbrechen verletzt die Tat ausschliesslich das rechtliche Interesse eines Einzelnen. Die in unserer straf- und prozessrechtlichen Literatur vorkommenden verschiedenen Begriffsbestimmungen des Antrags-

berechtigten zeigen, dass in denjenigen die Auffassung gemeinsam ist, dass man als Antragsberechtigter denjenigen betrachten muss, der der Inhaber des verletzten oder gefährdeten Rechtsguts ist. (*Serlachius-Särkilähti, Grotenfelt, Granfelt, Palmgren, Tirkkonen, Honkasalo*). Demgemäss können wir den Schluss ziehen, dass antragsberechtigt im Hausfriedensbruch nur derjenige sein kann, der das durch Hausfrieden geschützte Angriffsobjekt besitzt. In Bezug auf die juristischen Personen kann man daraus folgern, dass antragsberechtigt im Hausfriedensbruch die juristische Person ist und nicht diejenige Person oder diejenigen Personen, die als ihr Organ wirken.

VIII. ÜBER DIE NOTWEHR IN DER ABSICHT DEN HAUSFRIEDEN ZU SCHÜTZEN.

Aus der Vorschrift des § 7 des 3. Kapitels unseres Strafgesetzes geht hervor, dass der Hausfrieden zu den Rechtsgütern gehört, zu deren Beschützung Notwehr erlaubt ist. Wir haben die Ansicht angenommen, dass der Umfang der in Notwehr benutzten Verteidigung von dem Wert des durch Notwehr geschützten und dadurch gefährdeten Interesses im Prinzip nicht abhängig ist, sondern dass er nur darauf beruht, was zur Abwendung des Angriffs als notwendig zu betrachten ist. Dieser Standpunkt stützt sich, wie bekannt ist, auf das Prinzip, dass das Recht vor dem Unrecht nicht zurückzutreten braucht. Wenn nicht anderswo, so doch in ihrem Haus soll die Einzelperson unverletzlich sein. In § 11 unserer Verfassung wird vorgeschrieben:

Der Hausfrieden der finnischen Staatsbürger ist unverletzlich.

I. KONKURRENZ.

Der Hausfriedensbruch ist ein Dauerverbrechen. Daraus hat man den Schluss gezogen, dass während des Hausfriedensbruchs

begangenes anderes Verbrechen regelmässig mit ihm in Idealkonkurrenz steht. Diese Schlussfolgerung ist aber fehlerhaft, denn die Gleichzeitigkeit schafft an sich nicht immer die Handlungseinheit, welche voraussetzt, dass mehrere Verbrechen durch die eine Handlung begangen sind. Während des Hausfriedensbruchs begangene andere Verbrechen, wie Verbrechen wider das Leben und Körperverletzungsverbrechen, Verbrechen gegen die Freiheit, das Vermögen und die Ehre, sind selbständige Handlungen und daraus folgt, dass es sich hier regelmässig um Realkonkurrenz handelt. In der Konkurrenzfrage des Hausfriedensbruchs sind wir zum folgenden Entschluss gekommen:

In den Fällen, wo die Störung des Hausfriedens zum Tatbestand eines Verbrechens gehört und wo sie ein regelmässiges Mittel zur Verwirklichung eines anderen Verbrechens ist, liegt die Gesetzeskonkurrenz vor. Andernfalls bilden die Verbrechen entweder die Ideal- oder die Realkonkurrenz je nachdem, ob die als Hausfriedensbruch vorliegende Tat und die sich als ein anderes Verbrechen offenbarende Tat eine einheitliche Handlung bilden (z.B. das Eindringen in das Haus eines anderen dabei Misshandlungen gegen denjenigen vornehmend, der das Eindringen zu verhindern versucht), oder, ob die letztere Tat ein selbständiges, während des fortdauernden Hausfriedensbruchs begangenes Verbrechen ist (z.B. nach dem Hineinschleichen der Entschluss, beim Verlassen das Haus in Brand zu stecken, gefasst wird). In dem ersteren Fall liegt die Idealkonkurrenz vor, im letzteren Fall dagegen die Realkonkurrenz.

X. STATISTISCHE ÜBERSICHT.

Die hier angegebenen Mitteilungen umfassen die Zahl jener Hausfriedensbrüche, die in Jahren 1946—1955 in den Untergerichten unseres Landes zur Strafe geführt haben sowie auch die Zahl der wegen Hausfriedensbruchs verurteilten Personen, der Männer

und der Frauen gesondert. Aus dieser Statistik kann festgestellt werden, dass während der genannten 10 Jahre durchschnittlich 202 gewöhnliche Hausfriedensbrüche und 38 qualifizierte Hausfriedensbrüche, die zur Strafe geführt haben, jährlich begangen sind. Von den wegen der ersterwähnten Verbrechen Verurteilten waren im Durchschnitt Männer 94,74 % und Frauen 5,26 %, von den wegen der letzteren Verbrechen Verurteilten waren Männer 95,9 % und Frauen 4,1 %. Weder diese noch weitere statistische Angaben können die wahrhaftige Zahl der in den verschiedenen Jahren begangenen Hausfriedensbrüche oder die Zahl der Täter erweisen, denn, da das Verbrechen gegen den privaten Hausfrieden ein Antragsdelikt ist, sind bei weitem nicht alle Fälle vor Gericht gebracht worden.

